

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Zdeňka Swidrová
Společné jmění manželů a výkon rozhodnutí

Diplomová práce

Obsah

Seznam zkratk.....	6
Úvod.....	7
1. Společné jmění manželů.....	10
1.1. Vývoj právní úpravy.....	10
1.1.1. Všeobecný zákoník občanský.....	11
1.1.2. Zákon o právu rodinném.....	12
1.1.3. Bezpodílové spoluvlastnictví manželů.....	14
1.1.4. Společné jmění manželů jako nový institut občanského práva hmotného.....	18
1.2. Majetek a pasiva ve společném jmění manželů.....	19
1.2.1. Aktiva náležející do společného jmění manželů.....	19
1.2.2. Modifikace zákonného rozsahu společného jmění manželů.....	22
1.2.3. Společné závazky manželů náležející do SJM.....	26
1.2.4. Závazky náležející do SJM převzaté jedním z manželů.....	27
1.2.5. Závazky vyloučené ze SJM.....	31
2. Způsoby zániku SJM a jeho vypořádání.....	36
2.1. Zánik SJM za trvání manželství a v důsledku zániku manželství.....	36
2.2. Způsoby vypořádání SJM.....	37
3. Výkon rozhodnutí.....	40
3.1. O vykonávacím řízení obecně.....	40
3.2. Průběh výkonu rozhodnutí.....	41
3.3. Předpoklady pro výkon rozhodnutí.....	43
3.4. Účastníci vykonávacího řízení.....	45
3.5. Exekuční řízení podle exekučního řádu a jeho specifika.....	46
4. Postižení majetku a majetkových hodnot ve společném jmění manželů výkonem rozhodnutí (exekucí).....	48
4.1. Nařízení a provedení výkonu rozhodnutí ohledně majetku v SJM.....	49

4.2. Postižení majetku v SJM výkonem rozhodnutí (exekucí) s ohledem na modifikační dohody	53
4.3. Účastenství manžela povinného v řízení o výkon rozhodnutí.....	56
4.3.1. Případy, v nichž manžel povinného není účastníkem řízení o výkon rozhodnutí	60
4.4. Ochrana věřitelů	64
5. Ochrana a obrana manžela povinného při výkonu rozhodnutí (exekuci) postižením jeho výlučného majetku a majetku ze SJM	69
5.1. Ochrana povinného a jeho manžela při výkonu rozhodnutí (exekuci)	69
5.2. Excindační žaloba a práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí	71
5.2.1. Žaloba na vyloučení majetku v SJM z výkonu rozhodnutí, nepřípustnost postižení výlučného majetku manžela.....	72
5.2.2. Vyškrtnutí věci ze soupisu podle EŘ	76
Závěr.....	79
Anotace	85
Summary.....	86
Seznam použité literatury:.....	88
Právní předpisy:.....	88
Komentáře, důvodové zprávy:.....	88
Monografie:.....	89
Články:90	
Elektronické zdroje:	92
Diplomové práce:	92
Judikatura:	92

Já, níže podepsaná Zdeňka Swidrová, autorka diplomové práce na téma „Společné jmění manželů a výkon rozhodnutí“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č.121/2000 Sb., dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu §4 písm. e) zákona č.101/2001 Sb., správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalozích a informačních systémech UP, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka UP, která se nazývá Informační centrum UP.

Souhlas poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

Prohlašuji, že moje osobní údaje výše uvedené jsou pravdivé.

Prohlašuji tímto, že jsem diplomovou práci na téma „Společné jmění manželů a výkon rozhodnutí“ zpracovala sama a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne_____

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat JUDr. Janě Křiváčkové, vedoucí této diplomové práce, za cenné rady, inspirativní podněty a podporu při zpracování. V neposlední řadě děkuji své rodině za pomoc, morální podporu i za to, že mi vytvořila podmínky pro práci. Mé díky patří i Miloši Kleinerovi za pomoc a podporu při psaní této práce.

Seznam zkratk

ABGB	všeobecný zákoník občanský z roku 1811, ve znění pozdějších předpisů
ZSM	zákonné společenství majetkové dle zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném
BSM	bezpodílové spoluvlastnictví manželů
SJM	společné jmění manželů
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZP	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
NS ČR, popř. NS	Nejvyšší soud české republiky
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
ZoR	zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Koncem roku 2009, kdy jsem si vybírala téma pro svou kvalifikační práci, jsem krátce pracovala jako administrativní podpora v exekutorském úřadu. Tato zkušenost mne inspirovala k napsání diplomové práce na téma „Společné jmění manželů a výkon rozhodnutí“. Tehdy jsem si uvědomila, jak je v dnešní době jednoduché dostat se do finančních potíží. Tuto myšlenku jsem spojila s existencí manželství a obě vzájemně propojila.

Od 1. 8. 1998 učinil zákonodárce předmětem společného jmění manželů také závazky jednoho či obou manželů vzniklé za trvání manželství. Ve své práci se zabývám tím, za jakých podmínek je možné postihnout společný majetek manželů výkonem rozhodnutí pro takové závazky, jakož i pro závazky jednoho z manželů. V neposlední řadě mě také zajímá, jak se může manžel dlužníka bránit v případě, že s postižením společného majetku nesouhlasí. Výkon rozhodnutí nastupuje tehdy, neplní-li dlužník dobrovolně to, co mu ukládá rozhodnutí soudu, případně jiného orgánu s příslušnou pravomocí. Dnes, kdy jsme zahlcováni nabídkou nepřehledného množství nejrůznějších půjček, spotřebitelských úvěrů a hypoték, může se každý z nás dostat do situace, kdy se ocitne v postavení manžela dlužníka, nebo věřitele manžela, který není schopen plnit své závazky.

Ve své práci se zaměřuji na to, jaké vytváří současná právní úprava v České republice předpoklady pro postižení hodnot ve společném jmění manželů výkonem rozhodnutí, vybírám pouze některé, často diskutované problematické aspekty. Pro lepší představu o procesu vymáhání pohledávek v České republice se zabývám také exekucním řízením podle exekučního řádu. Stranou výkladu ponechávám úpravu vymáhání pohledávek podle insolvenčního zákona. Vycházím z právního stavu k 1. 1. 2011.

Práce je rozdělena do pěti dále členěných kapitol. Úvodní kapitolu dělím na dvě podkapitoly, z nichž první přibližuje vývoj právní úpravy majetkového společenství manželů od roku 1918 až k současné úpravě SJM. Druhá podkapitola se týká vymezení obsahu SJM s důrazem na závazky. Zmiňuji majetková aktiva v SJM, která je možné postihnout výkonem rozhodnutí, definuji závazky, logicky je člením podle toho, zda spadají do SJM či nikoli. Objasňuji, kterou část majetku je možné pro ten který druh závazku postihnout. Předmětem výkladu jsou také změny rozsahu SJM smlouvou nebo rozhodnutím soudu.

V druhé kapitole se krátce věnuji zániku SJM a způsobům jeho vypořádání. Třetí kapitola pojednává o tom, co lze rozumět pod pojmem „výkon rozhodnutí“ a přibližuji další obecné instituty vykonávacího řízení nezbytné pro pochopení dále probírané problematiky.

Další dvě kapitoly jsou pak samotným jádrem práce. V kapitole „Postižení majetku a majetkových hodnot ve společném jmění manželů výkonem rozhodnutí (exekucí)“ řeším

předpoklady nařízení výkonu rozhodnutí na majetek v SJM, následně vzhledem k problematice modifikačních smluv a jejich účinkům ve vykonávacím řízení. Protože SJM lze postihnout, aniž by byl manžel povinného uveden v exekučním titulu jako povinný, zabývám se zákonným účastenstvím manžela povinného ve vykonávacím řízení a dále případy, v nichž účastníkem výkonu není. Polemizuji zde s názorem odborné veřejnosti ohledně začlenění některých pohledávek do SJM (jedná se o mzdové nároky manžela povinného a jeho pohledávku na účtu u peněžního ústavu). Závěr čtvrté kapitoly věnuji ochraně věřitelů v případech neplnění závazků manžely či bývalými manžely po zániku svazku. Poslední kapitola má pak za cíl nastínit možnosti manžela povinného, jak se bránit proti nepřijatelnému výkonu rozhodnutí (exekuci). Řeč je zejména o vylučovací žalobě a návrhu na vyškrtnutí movitých věcí ze soupisu podle exekučního řádu.

Jak právní řád České republiky vyvažuje zájem na ochraně věřitele a jak chrání manžela dlužníka? Je ochrana nedlužného manžela dostatečná nebo zvýhodňuje spíše věřitele? Za účelem odpovědi na tyto otázky analyzuji současnou hmotně i procesněprávní úpravu. Odborné poznatky třídím podle jejich důležitosti a užívám metodu syntézy, abych je shrnula zpět v co nejpřehlednější a jednotný celek. V posledních deseti letech probíhá na stránkách odborných právnických časopisů zajímavá diskuze právě na téma poškození společných majetkových hodnot manželů výkonem rozhodnutí pro závazky jednoho z nich. Jedná se převážně o kritické hodnocení bohaté judikaturní činnosti Nejvyššího soudu České republiky. Dosavadní zpracování tématu je však spíše roztržité, proto je mým cílem uspořádat informace, poskytnout jejich ucelený výklad a v průběhu navrhnout řešení nedostatků současné právní úpravy. Ze svých dosavadních studií dané problematiky mám za to, že stávající právní ochrana nezadluženého manžela povinného není efektivní.

Co se týče interpretace právních předpisů, používám metody gramatického, logického, historického, teleologického i systematického výkladu. Podkladem mi přitom jsou právní předpisy, jejich různá časová znění a komentáře. Hojně čerpám také z důvodových zpráv k zákonům, článků odborných právnických periodik a v neposlední řadě také z monografických děl pojednávajících o společném jmění manželů. Neméně důležitým zdrojem poznání jsou četná rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky.

Ačkoli si to manželé jen zřídka uvědomují, manželství má kromě citového také hlubší majetkový aspekt, kterému se zejména s ohledem na závazky věnuji na stránkách této práce. Ve své práci vzhledem k jejímu širokému rozsahu nezkoumám do podrobností problémy týkající se podnikatelské činnosti manželů, byť se jich místy dotýkám. Riziky podnikání

jednoho z manželů se zabývala v uplynulém roce obhájená diplomová práce kolegy Ladislava Tetery. Nepovažuji tudíž za nutné se problematice podnikání v této práci věnovat.

1. Společné jmění manželů

1.1. Vývoj právní úpravy

Skutečnost, že dva lidé spolu vstupují do svazku manželského, s sebou nepřináší pouze změnu rodinného stavu, ale také řadu práv a povinností v majetkové sféře. Uzavřou-li dva lidé manželství, je to akt, kterým dávají světu najevo, že spolu chtějí žít, mít děti, vzájemně si pomáhat, podpořit se v těžkých chvílích a to vše si slibují, „dokud je smrt nerozdělí“ před svědky a oddávajícím. Logicky by se dalo očekávat, že manželé si budou oporou i v záležitostech finančních. Ne vždy je oddělený majetek a podílové spoluvlastnictví vyhovujícím řešením majetkových vztahů mezi manžely. Situace se komplikuje právě tím, že manželé žijí v partnerském vztahu a mnohé věci užívají společně, přičemž nerozlišují, kdo je jejich vlastníkem, natož aby řešili podíly na věci. Navíc soužití vždy nevypadá tak, že oba manželé mají příjem z výdělečné činnosti. Často dochází k situaci, kdy žena pečuje o děti a společnou domácnost, a tím muži vytváří prostor pro jeho kariéru. Zatímco manželova výdělečná činnost je odměňována mzdou či platem, žena na mateřské dovolené pobírá jen nutné sociální dávky. Situace může ovšem být i opačná, stále přibývá případů, kdy má žena prestižnější povolání než muž a je také lépe odměňována, proto se o společnou domácnost a děti stará muž. Ať tak či onak, systém odděleného majetku, jak bude vyložen níže, nevytváří rovnoprávné postavení mezi výdělečně činným manželem a tím, který se o tento příjem přičiňuje jiným způsobem, tedy vytvářením rodinného zázemí.

Kdybychom připustili správnost oddělených majetků, byl by manžel v domácnosti znevýhodněn a odkázán na libovůli vydělávajícího manžela, zda své finanční prostředky poskytne či nikoli. Ospravedlňoval by se argumentem, že jde o jeho výdělek a ten jako takový je jeho výlučným majetkem. Druhý manžel by se tak mohl bránit pouze v rámci rodinně-právní vyživovací povinnosti mezi manžely, která dle mého názoru v tomto případě nepostačuje. Jen velice obtížně by dotčený manžel dokazoval např. příjmy svého podnikajícího manžela v případě, že by ten přiznal pouze minimální příjem. Připustíme-li koncept společného jmění, potom zde odpadá toto dokazování, protože prostředky, které ekonomicky aktivní manžel vydělá, jsou také majetkem druhého manžela a to v jakékoli podobě (se zákonnými výjimkami).

Zpravidla mezi manžely vládne solidarita, aniž si to uvědomují, považují veškerý svůj majetek za společný. Nepříjemné procitnutí nastává až tehdy, objeví-li se první neshody. Najednou je solidarita pryč. Před konfliktem stál majetek v pozadí, se vznikem rozbrojů se

peníze stávají předním zájmem na obou stranách. Toho si je zákonodárce plně vědom a během třech staletí se v souvislosti s vývojem společnosti snaží najít optimální řešení.

1.1.1. Všeobecný zákoník občanský

Po vzniku samostatné Československé republiky došlo na našem území k recepci práva Rakouska-Uherska zákonem č. 11/1998 Sb., tzv. recepční normou. Pro majetkové vztahy manželů to znamenalo, že byl převzat Obecný zákoník občanský z roku 1811 (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*), který platil v rodinně právní části do konce roku 1949. V roce 1918 se sice započalo s pracemi na revizi ve formě úprav a modernizací, nicméně tyto snahy byly ukončeny předválečnými událostmi konce 30. let 20. století.¹

Obecný zákoník občanský (dále jen ABGB) obsahoval úpravu manželských otázek na dvou místech. Ta rodinně-právní byla vtělena do hlavy druhé prvního dílu ABGB, která pojednávala o osobních právech, druhý díl potom v hlavě osmadvacáté řešil majetkové poměry v manželství. Jednalo se o princip odděleného majetku manželů. V případě, že si manželé svatební smlouvou nedohodli tzv. společenství statků, nabývali každý do svého výlučného vlastnictví a taktéž jim bylo zachováno vlastnictví k věcem do manželství vneseným.² Zákon tedy nezakládal vznik společného majetku manželů, jen oni sami si v souladu s principem smluvní svobody mohli dohodnout, že majetek nebo jeho část budou mít společně. Zpravidla se tak sjednávalo pro případ smrti jednoho z manželů a přeživší manžel měl nárok na polovinu toho, co tvořilo toto společenství ke dni smrti manžela. Svatební smlouvy tedy na rozdíl od současného stavu sloužily zejména k vytvoření společného majetku, nikoli k jeho zúžení.

Jestliže společenství existovalo ohledně veškerého majetku, potom bylo podle zákona nutné odečíst i veškeré dluhy. Nerozlišovaly se tedy podle toho, kterému z manželů vznikly a kdy, ani čeho se týkaly. Pokud manželé učinili všechnu majetek společným, předpokládalo se, že sdílejí společně i všechny dluhy, ani jeden z manželů totiž neměl výlučný majetek, aby se na něm věřitelé mohli hojit. Výslovná úprava ale v této oblasti chyběla úplně. Manželé se považovali ohledně společného jmění za jednu osobu, inspiraci bral tento institut u tzv. spoluvlastnictví bez podílů, *condominium pro parte indivisa* (§ 361 ABGB).³ Týkalo-li se však

---

¹ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří. Znovu ke stavu a perspektivám českého soukromého práva. *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 6, s. 269.

² Obecný zákoník občanský z roku 1811, § 1237 : „Neučinili-li manželé zvláštní úmluvy o upotřebení svého jmění; podrží každý manžel své dřívější vlastnické právo a druhý nemá nároku na to, co každá strana během manželství získá a jakýmkoli způsobem dostane. V pochybnosti platí domněnka, že nabytí se stalo mužem.“

³ HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. Vydání. Praha: Linde, 2009. s. 21.

společenství statků jen přítomného nebo budoucího jmění nebo jeho části, potom se odpočet vztahoval pouze na dluhy užití ku prospěchu společného statku.⁴ Zvláštní ustanovení upravovalo vlastnictví k nemovitostem, pokud je manželé pojali do společenství statků. Zápisem do pozemkových knih⁵ vznikalo oprávněnému manželovi věcné právo k polovině nemovitosti a druhý manžel nemohl o této polovině sepsat závět'. Na druhou stranu neměl manžel nárok na užitky z této poloviny. Po smrti vlastníka nabyl oprávněný ze společenství statků vlastnictví k tomuto podílu, ale nesmělo to být na škodu věřitelům, kteří měli své právo k podílu zapsáno ještě před vkladem manžela práva k tomuto podílu.⁶ Ačkoli se jedná o úpravu starou bezmála tři sta let, můžeme zde pozorovat podobnost se současnou právní úpravou v občanském soudním řádu⁷, která se týká účinků modifikačních dohod na práva věřitelů v čase. Prapůvod společného jmění manželů lze potom spatřovat zejména v již zmíněném institutu společenství statků.

Jiná byla poválečná situace na Slovensku, kde za Rakouska-Uherska platila odlišná právní úprava majetkových vztahů mezi manželky než v českých zemích. Uherské obyčejové právo znalo institut koakvizice, která vznikala mezi manželky nešlechtického původu. Za trvání manželství nabývali manželé majetek společně, spadaly sem jak věci, tak i práva a závazky. Do koakvizice nepatřily dary, dědictví a vše, co bylo nabyto před uzavřením manželství. Vyjmenované bylo výlučným majetkem manžela. Přesto si manželé mohli smluvit jinak a řídit se vzájemnou dohodou. Co se však závazků týče, ani uherské obyčejové právo neobsahovalo pravidla ohledně vymáhání pohledávek jen za jedním manželem a neposkytovalo odpověď na otázku, zda lze postihnout věci patřící do koakvizice.⁸

1.1.2. Zákon o právu rodinném

Otázku postižení hodnot ze společného majetku manželů výslovně upravoval až zákon o právu rodinném č. 265/1949 Sb., který nabyl účinnosti k 1. lednu 1950. Zákonodárce tentokrát majetkové vztahy mezi manželky upravil v rámci předpisu práva rodinného. Taková koncepce odpovídala tehdejší ideologii a pojetí majetku. Podle striktní komunistické teorie měl být majetek společný všem, tedy nikoli pouze manželům, navíc se tehdejší právní úprava snažila majetkový rozměr manželství úplně potlačit, kontrastovala tedy s úpravou obecného

---

⁴ Tamtéž s. 20.

⁵ obdoba dnešního katastru nemovitostí

⁶ Tamtéž s. 20.

⁷ Případně také § 269 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů

⁸ Tamtéž s. 23.

občanského zákoníku, který chápal manželství jako smlouvu mezi mužem a ženou a ve velké míře byly vzájemné majetkové vztahy ponechány jejich svobodné vůli.⁹

Obecně byla legislativa v této oblasti velice stručná, zařazená v sekci „práva a povinnosti manželů“. Institut se nazýval zákonné majetkové společenství a bylo mu věnováno osm poměrně krátkých paragrafů. Do zákonného společenství majetkového náležel majetek nabytý kterýmkoli z manželů za trvání manželství s výjimkou majetku získaného darem, děděním, sloužícího osobní potřebě jednoho z manželů a také k výkonu povolání jednoho z nich. Jediným ustanovením, které se týkalo možnosti postihnout majetek v zákonném společenství, byl § 24, který velmi kuse konstatoval, že „*na jmění náležejícím do zákonného společenství majetkového se může bojít také věřitel jen jednoho z manželů*“. Zákon tedy nerozlišoval mezi závazky vzniklými před uzavřením manželství a za jeho trvání. Důležité bylo, že se jednalo o závazek pouze jednoho z manželů.

Dále byla manželům dána možnost uzavřít manželskou smlouvu ve formě soudního zápisu podle § 29, kterou mohli ZSM zúžit, rozšířit, nebo vyhradit jeho vznik až ke dni zániku manželství. Podrobnější úprava opět scházela a byla ponechána praxi soudů, což se s ohledem na právní jistotu manželů nejeví jako žádoucí. Neřešilo se například, zda mohou takto vyloučit věci již nabyté, konkrétní, nebo tak lze učinit jen obecně do budoucna. Soudy si pak s nastalou situací rady příliš nevěděly, neboť se jednalo o institut jim z dřívější doby neznámý, čerpaly proto z rozhodovací praxe soudů slovenských, které měly s koakvizicí bohaté zkušenosti.¹⁰

Specifické na tomto institutu bylo také to, že po zániku se na něj použila přiměřeně ustanovení o spoluvlastnictví s rovností podílů. Zákon o právu rodinném měl v oblasti majetkových vztahů mezi manžely ambici zejména zrovnoprávnit ženu v rámci instituce manželství. Podle tradičního modelu žena obstarává společnou domácnost, pečuje o děti, zatímco muž zabezpečuje rodinu hmotně. Práce, kterou vykonává žena, však finančně ohodnocena není. Bylo by tedy nespravedlivé, aby žena byla odkázána na libovůli manžela, co se týče prostředků k obživě. Ačkoli se zařazení majetkového společenství mezi manžely do zákona o právu rodinném jeví dnešní praxi jako nekoncepční, domnívám se, že pokud se jedná o institut, se kterým široká veřejnost denně přichází do styku, měl by být upraven na předvídatelném místě. Dokonce i návrh nového občanského zákoníku¹¹ se chystá rodinné právo zahrnout do svého obsahu a upravit tak vše, co se manželů týká, na jednom místě. Myslím, že by to výrazně posílilo právní jistotu a napomohlo lepší orientaci manželů v právních předpisech.

⁹ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. Praha: ASPI, 2007, s. 26.

¹⁰ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. Praha: Aspi, 2004, s. 51.

¹¹ Návrh nového občanského zákoníku, sněmovní tisk č. 835/2009 dostupný na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=835&CT1=0>

1.1.3. Bezpodílové spoluvlastnictví manželů

Mezníkem ve vývoji právní úpravy v oblasti majetkového společenství manželů byl rok 1964, kdy nabyl účinnosti nový zákon o rodině č. 94/1963 Sb. Současně byl přijat i nový občanský zákoník č. 40/1964 Sb., který upravil institut bezpodílového spoluvlastnictví manželů a nahradil tak původní zákonné společenství majetkové umístěné v zákoně o právu rodinném. Zákonodárce tak učinil dle důvodové zprávy proto, aby sjednotil úpravu majetkových vztahů mezi manžely, neboť v občanském zákoníku byly upraveny instituty jako společný nájem bytu manžely nebo dědění. Tyto změny však nebyly posunem vpřed, nýbrž spíše krokem vzad. Ustanovení o BSM přikazovala manželům pouze jediný, a to zákonný režim bez možnosti smluvně upravit vzájemné majetkové vztahy. Nová legislativa se vyznačovala stejnou strohostí jako úprava ZSM podle zákona o právu rodinném z roku 1949. Problematice majetkového společenství byly věnovány § 143 až § 151.

Bezpodílové spoluvlastnictví mohlo vzniknout pouze mezi manžely. Jak napovídá jeho název, vycházelo z institutu vlastnictví. Jako speciální právní úprava mělo BSM lépe odpovídat potřebám soužití dvou osob opačného pohlaví. Zákonodárce konstruoval spoluvlastnictví jako bezpodílové, každý manžel byl tedy vlastníkem celé věci a byl omezen pouze stejným právem druhého manžela. Do BSM spadalo vše, co mohlo být předmětem osobního vlastnictví a co některý z manželů nabyl za trvání manželství. Dle § 492 spadal do BSM i majetek, který podle tehdejšího práva byl v tzv. soukromém vlastnictví a jeho režim upravovaly zvláštní zákony. Šlo zejména o nájemní domy a zemědělskou půdu. Co spadalo pod pojem osobního vlastnictví, pak bylo demonstrativně vyjádřeno v § 127. Jednalo se především o příjmy a úspory z práce a ze sociálního zabezpečení, věci domácí a osobní potřeby, rodinné domy a rekreační chaty.¹² Pochybným zdrojem příjmů byla zejména práce občana ve prospěch společnosti.¹³ V následujících ustanoveních pak zákon určil, že v osobním vlastnictví lze mít jen jeden rodinný dům a vše, co vlastník nahromadí nad míru své osobní potřeby, nepožívá právní ochrany. Takto pokřivený charakter vlastnictví se promítl do naprosto minimálního rozsahu společného majetku manželů. Předpokládalo se, že to budou především věci osobní spotřeby rodiny, které budou spadat pod pojem BSM. Zákon z tohoto společenství vylučoval věci zděděné, darované, věci osobní potřeby jednoho z manželů a věci

---

¹² Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 40/1964 Sb., zdůrazňovala spotřební charakter osobního vlastnictví, tzn. spadaly sem předměty uspokojování hmotných a kulturních potřeb pracujících. Nemohlo však docházet k bezdůvodnému hromadění majetku, a tím k zvětšování sociálních rozdílů.

¹³ Tamtéž

sloužící výkonu jeho povolání. Šlo o faktický stav, tyto věci osobní potřebě či výkonu povolání jednoho z manželů musely reálně sloužit, nestačilo, že takové potřebě sloužit mohly.¹⁴

Kromě toho, že do BSM patřily pouze věci, nikoli práva a pohledávky, mělo BSM ještě jeden velký nedostatek-do BSM nespádaly závazky. Zároveň se musel zákonodárce vypořádat s tím, že závazky manželům reálně vznikaly a ne vždy byli manželé schopni je plnit. O tom, že se věřitel mohl hojit na výlučném majetku dlužného manžela, nebylo pochyb. Jak ovšem vyřešit otázku, zda je možné výkonem rozhodnutí postihnout majetek v BSM? Dlužný manžel je přeci vlastníkem každé celé věci v BSM, je také ale pravdou, že toto právo není neomezené vzhledem ke stejnému právu nedlužného manžela. Zákoník z roku 1964 to vyřešil poněkud schizofrenně v § 147. Závazky do BSM nezačlenil, možnost hojit se na majetku z BSM nicméně výslovně zakotvil. Ustanovení § 147 stanovilo, že „*pohledávka věřitele jen jednoho z manželů, která vznikla za trvání manželství, může být při výkonu rozhodnutí uspokojena i z majetku patřícího do bezpodílového spoluvlastnictví manželů*“. Podmínkou tedy bylo, že závazek vznikl za trvání manželství. Tato hmotněprávní úprava vyžadovala ochranu manžela také v samotném řízení o výkon rozhodnutí. Manžel povinného nefiguroval v titulu pro výkon rozhodnutí jako povinný, přesto mohly být postiženy jeho majetkové hodnoty.¹⁵ Na to reagoval zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád v § 255, kde založil účastenství manžela povinného, pokud jde o věci náležející do BSM. Nedlužný manžel tak měl k dispozici všechny procesní prostředky obrany účastníka řízení.¹⁶

Závazky byly sice formálně z BSM vyloučeny, přesto existoval případ, kdy zákon společnou odpovědnost za závazky připustil jako spravedlivou. Paragraf 145 odst. 2 stanovil, že „*z právních úkonů, týkajících se společných věcí, jsou oprávněni a povinni oba manželé společně a nerozdílně*“. Pokud tedy šlo o závazek, který se týkal věcí již nabytých do BSM, potom zákon konstruoval pasivní solidaritu manželů. V praxi to znamenalo, že výkonem rozhodnutí mohly být postiženy jak hodnoty ve výlučném vlastnictví dlužného manžela a věci v BSM, tak i věci, práva a jiné majetkové hodnoty náležející výlučně nedlužnému manželu. Jelikož z takového právního úkonu měl prospěch společný majetek manželů (který byl majetkem i nedlužného manžela), jevílo se spravedlivým postihnout i výlučný majetek nedlužného manžela. Pokud však mluvíme o BSM, v jeho rámci se daly postihnout pouze věci, nikoli práva a pohledávky, neboť ty ze zákona nemohly být předmětem osobního ani soukromého vlastnictví, a tedy ani BSM. Tak např. do BSM spadala až vyplacená mzda, proto mzdový nárok jednoho z manželů (tedy pohledávka) byl v rámci výkonu rozhodnutí nepostížitelný pro závazek jen

¹⁴ DVORÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů...* s. 59.

¹⁵ Protože byl stejně jako dlužný manžel vlastníkem celých společných věcí.

¹⁶ Odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, návrh na odklad výkonu, návrh na zastavení výkonu apod.

druhého manžela.¹⁷ Pro shrnutí tedy šlo o to, že pro závazek jen jednoho manžela mohlo být postiženo také BSM (věci do něj patřící), ale nikoli výlučný majetek druhého manžela. Ten bylo možno postihnout pouze pro závazek týkající se společných věcí, kterým byli povinni oba manželé společně a nerozdílně podle § 145 odst. 2 OZ.

Druhou výjimkou, kde se v rámci BSM počítalo s existencí společných dluhů¹⁸, byl § 496 OZ, který stanovil, že pokud na některé občanskoprávní vztahy nedopadá přímo úprava zvláštních zákonů ani občanského zákoníku, použijí se analogicky ustanovení občanského zákoníku předmětnému vztahu nejbližší, což byla opět ustanovení o BSM. V teorii se ovšem vedly spory o to, jak ustanovení chápat. Nebylo možné chybějící právní úpravu nahrazovat analogií legis a vytvářet tak nová pravidla. Jestliže občanský zákoník do BSM závazky nezařadil, bylo by nepřipustné řadit je tam analogicky. Proto se větší část odborné veřejnosti shodla na tom, že § 496 OZ má význam toliko pro vypořádání vzájemných majetkových vztahů mezi manžely v souvislosti se zánikem BSM jako komplexem vztahů.¹⁹

Modifikaci zákonného rozsahu BSM občanský zákoník nepřipouštěl. Jedinou možností, jak se vyhnout rigidní zákonné úpravě, bylo podat návrh na zrušení BSM soudem. Ten však mohl BSM zrušit pouze ze závažných důvodů a to tehdy, odporovalo-li by jeho další trvání pravidlům socialistického soužití.²⁰ To byly zejména případy, kdy se manžel choval rozhazovačně a mrhal tak prostředky pro obživu rodiny. Důvodová zpráva k návrhu ustanovení § 148 odst. 2 OZ uvedla, že lze zrušit BSM soudem i tehdy, pokud spolu manželé nežijí a neusilují tak o vytváření společného majetku. Takto zrušené BSM mohlo být obnoveno pouze novým rozhodnutím soudu, změnily-li se okolnosti, pro které bylo BSM zrušeno, a požádal-li o to jeden z manželů.

Se změnami po roce 1989 přišla i demokratizace právní úpravy BSM. Velká novela občanského zákoníku provedená zákonem č. 509/1991 Sb. uvolnila sevřené majetkové uspořádání mezi manžely, zrušila mimo jiné také institut soukromého vlastnictví (viz výše). Nově spadal do BSM také majetek vrácený jednomu z manželů na základě předpisů o restituci.²¹ Za úpravu rozsahu BSM byl vložen § 143a, který vrátil manželům možnost dohodnout se na jiném režimu společného majetku. Od 1. 1. 1992 mohli manželé dohodou ve formě notářského zápisu rozšířit, zúžit BSM, nebo vyhradit jeho vznik až ke dni zániku

¹⁷ R 8/66 in DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. ... s. 59.

¹⁸ Vzniklých za trvání manželství ohledně věcí v BSM § 145 odst. 2

¹⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Několik poznámek k institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů jako základu manželského práva majetkového. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. 3, s. 88.

²⁰ § 148 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb.

²¹ Např. zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku.

manželství. Odlišně mohli upravit i správu společného majetku. Ustanovení bylo kusé a v podstatě jen konstatovalo, že tyto smlouvy je možné uzavřít. Vedly se spory o to, zda mohou takovou dohodu platně sjednat i snoubenci, tedy osoby hodlající do manželství teprve vstoupit. Dikce zákona zněla jasně, toto oprávnění svěřil zákon pouze manželům.²² Názor byl přijat většinou odborné veřejnosti. Objevili se ovšem zastánci tvrzení, že takovou dohodu mohou uzavřít také snoubenci s ohledem na právní jistotu jak samotných budoucích manželů, tak třetích osob.²³ S tímto výkladem lze souhlasit především proto, že například při odložení vzniku BSM ke dni zániku manželství je bezpochyby účelnější kontrahovat již před vstupem do manželství.²⁴ V opačném případě by manželé museli pokaždé rušit BSM až po jeho vzniku jen proto, aby mohlo později vzniknout se zánikem manželství.

Sporným bylo i to, zda je možné tyto dohody kumulovat, popř. za trvání manželství měnit. Dle mého názoru nelze současně zúžit (rozšířit) a vyhradit vznik BSM ke dni zániku manželství.²⁵ Nemohu rozšiřovat či zužovat něco, co za trvání manželství neexistuje.²⁶ V momentě, kdy manželství zaniká a BSM vzniká, není splněna podmínka, že dohodu mohou uzavřít manželé. Obsahem dohod potom nemohl být konkrétní, již existující majetek, ale BSM se pro účely dohod považovalo za komplex vztahů. Manželé tak mohli pořídit jen o budoucím majetku obecně. Nová právní úprava v roce 1998 tento problém odstranila, neboť určila, že je možné takto naložit i s jednotlivými majetkovými kusy ze společného jmění manželů. Stejně tak vyřešila legislativní nepřesnost v podobě uzavírání dohod snoubenci. Jiným faux pas bylo ustanovení o ochraně třetích osob. Manželé se na dohody o BSM mohli odvolávat pouze tehdy, byla-li dohoda osobě, se kterou manželé kontrahovali, známa. Právní praxe ustanovení vykládala opět s důrazem na použitou legislativní techniku. Postačilo, pokud třetí osoba věděla o existenci dohody o BSM, nemusela tedy znát její obsah, což bylo značně kontraproduktivní.²⁷ Novela občanského zákoníku opět pochybnosti ohledně výkladu ustanovení rozptýlila ve prospěch třetích osob.

---

²² ŠVESTKA, J. a kol. OZ, Komentář. Praha: Sevt, 1991, s. 181 In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Několik poznámek k institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů jako základu manželského práva majetkového. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. 3, s. 90

²³ BIČOVSKÝ, J. Bezpodílové spoluvlastnictví manželů. Praha: Linde, 1993, s. 49 In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Několik poznámek k institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů jako základu manželského práva majetkového. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. 3, s. 90.

²⁴ BSM by tedy opravdu vzniklo až ke dni zániku manželství.

²⁵ Ledaže by byla uzavřena s odkládací podmínkou, že její účinky nastávají až se zánikem manželství a tudíž reálným vznikem BSM.

²⁶ Srov. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Několik poznámek k institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů jako základu manželského práva majetkového. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. 3, s. 91-92.

²⁷ BIČOVSKÝ, J. Bezpodílové spoluvlastnictví manželů. Praha: Linde, 1993, s. 50 In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Několik poznámek k institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů... s. 93.

Se znovuzavedením výše zmíněných dohod souvisela i změna § 147, který byl doplněn o odstavec 2. Věci v BSM nemohly být postiženy výkonem rozhodnutí tehdy, pokud pohledávka jednoho z manželů vznikla ohledně majetku, který nepatřil do BSM na základě dohody podle § 143a. Zákon ovšem neurčil, ke kterému okamžiku se zařazení majetku do BSM zjišťovalo. Na základě toho, co bylo uvedeno výše o ochraně třetích osob, se domnívám, že šlo o majetek, který do BSM nepatřil již ke dni vzniku vymáhané pohledávky. Věřitel totiž nemohl vědět o dohodě, která v době vzniku pohledávky vůbec neexistovala.

Novela zařadila konečně i § 148a, který se zabýval vztahem BSM a podnikání. Podnikající manžel si musel opatřit souhlas druhého manžela s použitím prostředků z BSM za tímto účelem, a to při zahájení činnosti. Vzhledem k riziku, které podnikání přináší, mohl nepodnikající manžel žádat u soudu zrušení BSM, protože jeho manžel získal podnikatelské oprávnění. Soud byl za těchto okolností povinen BSM zrušit.

Poslední významnější novelou byl zákon č. 264/1992 Sb. související se zavedením intabulačního principu ohledně nemovitostí do našeho právního řádu.²⁸ Dohody týkající se nemovitostí nabývaly účinnosti vkladem do katastru, což byla konstrukce nedomyšlená a značně problematická. Katastr nemovitostí zapsal právo k nemovitosti pouze na základě účinné smlouvy.²⁹ Je tudíž nesmysl, aby např. smlouva o vypořádání SJM, jejímž předmětem je také nemovitost, byla účinná na základě svého vkladu do katastru nemovitostí.³⁰ Ani novela z roku 1998 neprovedla změnu těchto chybných ustanovení OZ.

1.1.4. Společné jmění manželů jako nový institut občanského práva hmotného

Zákonem č. 91/1998 Sb.³¹ byly v právní úpravě majetkového společenství manželů provedeny důležité změny. Ačkoli se původně jednalo o novelizaci zákona o rodině, Senát vrátil Poslanecké sněmovně návrh novely i s pozměňovacími návrhy, které se týkaly majetkového režimu mezi manžely v občanském zákoníku. Nejvyšší soud (dále jen NS) hovoří ve své judikatuře o společném jmění manželů jako o novém institutu manželského

---

²⁸ Zákonem č. 265/1992 Sb. o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem

²⁹ § 2 odst. 3 zákona č. 265/1992 Sb. „Právní účinky vkladu vznikají na základě pravomocného rozhodnutí o jeho povolení ke dni, kdy návrh na vklad byl doručen katastrálnímu úřadu.“ Z řečeného vyplývá, že pokud mají účinky vkladu nastávat zpětně ke dni podání návrhu na jeho povolení, musí k tomuto dni být smlouva, na jejímž podkladě k zápisu dochází, platná a způsobilá zakládat práva a povinnost a tedy pro účastníky závazná (tj. účinná).

³⁰ VESELÝ, Jan. Co přináší novela občanského zákoníku do majetkových vztahů manželů? *Právní rozhledy*, 1998, č. 6, s. 299-308.

³¹ Verze postoupená Senátem Parlamentu ČR jako „zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů a o změně a doplnění dalších zákonů“ byla přijata dne 3. dubna 1998.

majetkového práva odlišném od BSM v mnoha aspektech, od názvu až po rozsah.³² S tímto závěrem by se dalo celkem snadno polemizovat, nelze mu však upřít, že společné jmění manželů je v čteném vylepšený koncept. Podává několikerá upřesnění a inovace, nicméně, podobnost s BSM je zcela evidentní. Některá původní ustanovení byla pouze bezmyslenkovitě opsána.³³

Za novinky by se daly označit tři následující skutečnosti. Za prvé, SJM již není vystavěno na základě institutu vlastnictví. Jeho předmětem jsou nyní i práva, pohledávky a jiné majetkové hodnoty, které nemohou být předmětem vlastnictví. Pro výkon rozhodnutí to má smysl ten, že lze postihnout nejen věci, ale i tato práva a hodnoty, které ve vlastnictví být nemohou.

Druhou, pro mou práci stěžejní novotou, je zařazení závazků do rozsahu SJM. Od 1. 8. 1998 se již nemusí jednat o závazek týkající se společných věcí, aby za něj odpovídali manželé solidárně. Podmínkou je, aby šlo o závazek náležející do SJM.³⁴ Rozšířil se tedy okruh závazků, pro které je možné postihnout nejen majetek v SJM, ale také výlučný majetek každého z manželů.

Třetí skutečností je vyvratitelná domněnka SJM. Pokud manžel tvrdí, že věc, právo či závazek nespadá do SJM, je na něm, aby prokázal, že tomu tak skutečně je. V opačném případě se má za to, že věc, právo či závazek do SJM náleží.

S odpovídající procesně-právní změnou si však zákonodárce dával načas. Téměř dva roky musela veřejnost čekat, než byla přijata novela OSŘ č. 30/2000 Sb., a vyřešily se tak některé problémy, jež komplikovaly rozhodovací činnost soudů.

1.2. Majetek a pasiva ve společném jmění manželů

1.2.1. Aktiva náležející do společného jmění manželů

Společné jmění manželů je zákonné majetkové společenství, které může vzniknout jen mezi manžely. Nemůže tedy existovat mezi druhem a družkou, byť by vedli společnou domácnost, SJM nevznikne ani mezi registrovanými partnery. Na druhou stranu mezi manžely není pouze SJM, ale mohou se mezi nimi realizovat i další majetkové vztahy jako podílové spoluvlastnictví nebo výlučné vlastnictví každého z manželů.³⁵ Také není rozhodné, zda

---

³² „Bezpodílové spoluvlastnictví manželů a společné jmění manželů jsou naprosto odlišné instituty, s rozdílnými vlastnostmi a odlišným obsahem“, tvrdí Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 26. 9. 2000 sp. zn. 30 Cdo 1803/2000.

³³ Zejména ustanovení o smlouvách modifikujících SJM a jejich obligatorním zápisu do katastru nemovitostí, jak správně zmiňuje Jan Veselý, viz poznámka 28

³⁴ Tedy závazek obou či jen jednoho manžela vzniklý za trvání manželství s výjimkou závazků dle § 143 odst. 1 písm. b) OZ.

³⁵ HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*...s. 37.

manželé vedou společnou domácnost či nikoli.³⁶ V manželství tedy potenciálně existují tři majetkové masy – majetek náležející do SJM, výlučný majetek manžela a výlučný majetek manželky (popř. podílové spoluvlastnictví).³⁷ Nelze si je však představit jako oddělené majetky, které jsou jasně rozhraničeny. Naopak, manželé s nimi hospodaří a uskutečňují tak v rámci těchto majetků přesuny. O to těžší je pak určit při vymáhání dluhů vzniklých za trvání manželství nebo pro účely případného vypořádání při zániku manželství, který majetek kam spadá a které investice je třeba kam navrátit. Pro účely této práce je důležité, který majetek kam začlenit, z toho důvodu, aby bylo jednoznačné, z jakého majetku se mohou věřitelé manželů (nebo jednoho z nich) hojit v případě neplnění závazku.³⁸

SJM jako potenciál vzniká již se vznikem manželství³⁹, a to i neplatného. K naplnění jeho obsahu však dochází postupně až po uzavření sňatku. Chtějí-li manželé své majetkové vztahy upravit odlišným způsobem, než jak určuje zákon, mohou tak učinit prostřednictvím některé z modifikačních smluv, jak o nich bude řeč v následující podkapitole.

Do SJM spadá v zásadě veškerý majetek nabytý za trvání manželství buď oběma, nebo pouze jedním z manželů. Existují však zákonné výjimky uvedené v § 143 odst. 1 písm. a) OZ. Do SJM se podle tohoto ustanovení neřadí majetek získaný bezúplatně (dědění ze zákona či závěti, darování, restituce), dále majetek nabytý za prostředky ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů a věci sloužící osobní potřebě pouze jednoho manžela. V případě, že je darováno oběma manželům za trvání manželství, nebo jim je závětí odkázán majetek, stávají se podílovými spoluvlastníky. Do zákonného společenství dále nepatří majetek, který nabyt některý z manželů před uzavřením manželství. Majetek získaný protiprávním jednáním jednoho z manželů nemůže ze své povahy tvořit SJM, neboť nebyl nabyt v souladu s právem (rozpor s § 39 OZ, např. věci kradené, získané podvodem apod.).⁴⁰

Poněkud problematický je výklad pojmu *majetek*. Odborná veřejnost se již víceméně shodla na interpretaci ve prospěch SJM. Společné jmění tedy tvoří věci (movité, nemovité), pohledávky, jakož i jiné penězi ocenitelné majetkové hodnoty (např. obchodní podíl, cenné papíry apod.).⁴¹ Vedou se spory o to, zda do SJM řadit i pohledávku ve formě práva na vyplacení mzdy nebo vkladovou pohledávku na účtu u peněžního ústavu pouze jednoho z manželů. Praxe k těmto otázkám stále přistupuje poměrně obezřetně, neboť na základě ustanovení obchodního zákoníku a zákoníku práce o správě těchto pohledávek dosud

³⁶ RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 5, s. 214.

³⁷ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. . . s. 75.

³⁸ Pokud je to SJM, musí být zřejmé, co v daném konkrétním případě do SJM spadá, popř. znát obsah smluv o zúžení, rozšíření či vyhrazení SJM ke 4dni zániku manželství.

³⁹ S výjimkou § 276 insolvenčního zákona č. 182/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. . . s. 73.

⁴¹ Tamtéž s. 67.

převažuje názor, že se jedná o osobní nároky zaměstnance (majitele účtu), a tudíž jde o jeho výlučný majetek.⁴² Na druhou stranu mzda (vkladová pohledávka na bankovním účtu) často tvoří po vyplacení nezanedbatelnou část příjmů rodiny. Těžko si lze představit jiné pohledávky tak zásadního charakteru, které by měl zákonodárce jinak na mysli, že by mohly spadat pod pojem SJM. Problematikou se blíže zabývám v podkapitole 4.3.1.

Diskutovaným tématem je také zařazení obchodního podílu do SJM. Otázka vyvstala již za účinnosti úpravy BSM, zákonodárce tedy zařadil do OZ § 143 odst. 2, který říká, že stane-li se jeden manžel *za trvání manželství* společníkem obchodní společnosti, neznamená toto nabytí obchodního podílu, akcií a jiných hodnot účast druhého manžela na obchodní společnosti (družstvu), s výjimkou bytového družstva. Nicméně ani toto znění problém jednoznačně nevyřešilo. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20. 07. 2004 sp. zn. 22 Cdo 700/2004 upřesnil sporný výklad daného ustanovení tak, že obchodní podíl nabytý za trvání manželství do SJM zařadil. Podle jeho názoru se jedná o majetkovou hodnotu ocenitelnou penězi (§ 118 OZ) a není zde důvod ji ze SJM vylučovat.

Typickými zdroji SJM jsou tedy vyplacené příjmy manželů (z pracovního poměru, dohod mimo pracovní poměr, samostatné výdělečné činnosti), prémie, autorské odměny, sociální dávky, příjmy z půjček (byť převzatých pouze jedním z manželů), věci nabyté kterýmkoli z manželů kromě věcí sloužících svou povahou pouze jednomu z nich, výnosy z majetku v SJM (nájemné z nemovitosti) apod. Ohledně majetku spadajícího do SJM platí vyvrátitelná právní domněnka, že v pochybnostech se má za to, že věc, právo či jiná majetková hodnota náleží do SJM, pokud manželé neprokáží opak (§ 144 OZ).

Do SJM tak řadíme i užitky a výnosy z výlučného majetku jen jednoho z manželů, a dále také majetek pořízený zčásti z výlučných prostředků manžela, zčásti ze SJM. Obojí dovodila praxe ze zákonných ustanovení, nicméně výslovné znění těchto pravidel zákon prozatím postrádá. Zastánci současné praxe řadí užitky výlučného majetku manžela do SJM proto, že se jedná o nabytí *za trvání manželství* jedním z manželů (znění § 143 odst. 1 OZ).⁴³ To je samozřejmě logická dedukce vzhledem ke znění současné úpravy, neboť se zde jedná o speciální ustanovení oproti obecným ustanovením o vlastnictví užitků (ty připadají v zásadě vlastníku věci, § 123 ve spojení s § 135a OZ). Co je ovšem nepřehlédnutelné, je jistá ignorace možnosti zachovat hodnotu výhradního majetku právě prostřednictvím přírůstků a užitků. Markantní je to například u úroků z vkladů na účtech u bank. Ty v dnešní době představují spíše než zisk jakousi satisfakci za snižující se hodnotu peněz. Nicméně, i pokud se jedná o vyšší zisky (např. nájemné), pořád se jedná o výnosy z výlučného majetku, o jehož nabytí se

⁴² Např. rozsudek NS ČR ze dne 29. 6. 2005 sp. zn. 20 Cdo 1642/2004

⁴³ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. . . s. 62.

druhý manžel nikterak nezasloužil. Proto bych navrhovala užítky z výhradního majetku manžela do SJM napříště neřadit.

Podobně je tomu u tzv. vnosů do SJM. Jedná se o situaci, kdy jsou spojeny výlučné prostředky manžela s prostředky ze SJM na pořízení majetku. Ten se posléze stává součástí SJM, protože se již nejedná o pouhou transformaci výlučného majetku, ale je zde přidána určitá hodnota ze SJM. Podíl výlučných prostředků na pořízení majetku není rozhodující. Proto i sebemenší částka použitá ze SJM má za následek, že nabytý majetek bude patřit do SJM.⁴⁴ Přestože se může v případě malých částek vynaložených ze SJM situace blížit spíše transformacím výlučného majetku manžela, praxe tuto skutečnost nereflektuje a právo na vrácení vnosu do SJM přiznává až při vypořádání SJM.⁴⁵ Věc nebude ve výlučném vlastnictví manžela (vynaložil-li mimo SJM i své výlučné prostředky) ani v tom případě, že se manželé ve smlouvě (kterou je majetek pořizován) na tomto dohodnou.⁴⁶ Uvedeného účinku mohou dosáhnout jen notářským zápisem o zúžení SJM.⁴⁷ Stejně tak věc pořízená za prostředky získané půjčkou jednoho z manželů, kterou pak splatil tento manžel ze svých výlučných úspor, bude spadat do SJM. Pozdější investice manžela bude zohledněna opět až při vypořádání SJM jako jeho vnos do SJM.⁴⁸ Pokud však manželé pořizují věc z výlučných prostředků a z jejich vůle je zřejmé, že chtějí, aby se stala součástí SJM, jeho součástí se stane.⁴⁹

Pro shrnutí, SJM tvoří ze zákona obecně vše, co může být předmětem občanskoprávních vztahů a bylo nabyto za trvání manželství. Zákon pak taxativně určitý majetek z tohoto společenství vylučuje (§ 143 odst. 1 písm. a) OZ). Bohatá judikatura pak často až „dotváří“ platnou úpravu obsahu SJM. Zdroje SJM tvoří převážně příjmy ze závislé činnosti či podnikání, věci, pohledávky, výnosy z majetku v SJM, ale i ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů a další práva a majetkové hodnoty, které nejsou spojeny výlučně s osobou manžela.⁵⁰ Do SJM však nově od 1. 8. 1998 spadají také závazky, o nichž bude podrobně pojednáno dále.

1.2.2. Modifikace zákonného rozsahu společného jmění manželů

Modifikacemi neboli odchylkami od zákonné právní úpravy rozumějme změny rozsahu SJM buď společným projevem vůle manželů (smlouvou), nebo zúžením SJM

---

⁴⁴ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*...s. 130.

⁴⁵ Tamtéž s. 138.

⁴⁶ Rozsudek NS ČR ze dne 27. 4. 2010 sp. zn. 22 Cdo 1387/2008

⁴⁷ Rozsudek NS ČR ze dne 22. 7. 2008 sp. zn. 22 Cdo 2779/2008

⁴⁸ Rozsudek NS ČR ze dne 7. 1. 2008 sp. zn. 22 Cdo 3596/2006

⁴⁹ Rozsudek NS ČR ze dne 19. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo 1658/98

⁵⁰ Těmi jsou např. bolestné, náhrada za ztížení společenského uplatnění, osobnostní práva autorská apod.

soudním rozhodnutím. Smlouvami, kterými se za trvání manželství mění rozsah SJM, jsou smlouvy o zúžení nebo rozšíření zákonného rozsahu SJM, nebo vyhrazení vzniku SJM až ke dni zániku manželství (tzv. manželské smlouvy). Kteroukoli z uvedených smluv mohou uzavřít i snoubenci, tedy osoby hodlající manželství teprve uzavřít, nicméně s účinností až ke dni vzniku svazku (tzv. předmanželské smlouvy, dříve také smlouvy svatební). Soudní rozhodnutí pak můžeme rozdělit na ta, před jejichž vydáním soud uplatňuje své uvážení, zda SJM zúží či nikoli (fakultativní zúžení dle § 148 odst. 1 OZ), a ta, kde tuto možnost nemá (obligatorní zúžení dle § 148 odst. 2 OZ). Soud však může SJM pouze zúžit, nikoli rozšířit, odložit jeho vznik, nebo jej dokonce zrušit.

Pro účely této práce jsou modifikace SJM podstatné proto, že mění zákonný režim SJM ve prospěch výlučných majetků nebo naopak, a tím vlastně mění rozsah hodnot, které lze v rámci výkonu rozhodnutí (exekuce) postihnout.

Modifikační smlouvy lze platně sjednat pouze formou notářského zápisu. Od 1. 7. 2009 jsou tyto smlouvy navíc předmětem Centrální evidence manželských smluv vedené Notářskou komorou České republiky.⁵¹ Tento registr je však neveřejný a má sloužit notářům toliko v rámci dědického řízení, v němž se s pomocí tohoto registru zjišťují majetková aktiva a pasiva zůstavitele, jenž žil v manželství.

Většina laické veřejnosti si pod pojmem manželské (předmanželské) smlouvy zpravidla vybaví situaci, kdy se zámožná celebrita zaváže, že manželovi v případě rozvodu či nevěry vyplatí určitou sumu peněz. Takové pojetí manželských smluv v České republice nenajdeme.

Smlouvou o zúžení SJM manželé vyčleňují majetek či závazky, případně obojí, ze SJM a zařazují je do svého výlučného majetku. Ohledně vyloučených hodnot pak panuje obecný režim vlastnického a závazkového práva.⁵²

Předmětem smlouvy o zúžení SJM mohou být majetkové hodnoty a závazky v SJM, jakož i všechny ty, které se teprve v budoucnu stanou jeho součástí. Z těch, které do SJM již spadají, se může jednat i o jednotlivé majetkové kusy a závazky. Manželé tedy mohou uzavřít smlouvu o zúžení SJM jak obecně do budoucna, tak konkrétně ohledně již nabytých hodnot, případně obojí. Typicky se může jednat o zúžení o konkrétní nemovitost. V tomto případě však smlouva vyvolá účinky až svým zápisem do katastru nemovitostí (§ 143a odst. 1 poslední věta OZ).

Naopak předmětem smlouvy o zúžení SJM nemohou být věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti.⁵³ Co tvoří toto vybavení, však zákon neuvádí. Většina odborné

⁵¹ KRÁSNÁ, Andrea. Zavedení evidence manželských smluv od 1. 7. 2009. *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 7, s. 8.

⁵² RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu...s. 216.

veřejnosti je názoru, že obsah tohoto vybavení je třeba určit vždy vzhledem ke konkrétnímu případu, tzn. standardu konkrétní rodiny.⁵⁴ Zúží-li manželé SJM s výjimkou věcí tvořících obvyklé vybavení společné domácnosti, nabývají manželé věci a jiné hodnoty nadále každý do svého výlučného vlastnictví. Nabývají-li společně, stávají se spoluvlastníky. Smlouvou však nemohou žádným způsobem měnit podíl, v jakém budou společný majetek nabývat (např. že manželka bude vlastníkem co do 1/4, zatímco manžel ohledně zbývajících 3/4).⁵⁵

Smlouvu o zúžení SJM je účelné sepsat v případech, kdy je majetek nabytý pouze jedním z manželů před uzavřením manželství zdrojem příjmů (např. nájemní byt) a ten si nepřeje, aby příjmy spadaly do SJM. Stejně tak mohou manželé učinit tehdy, je-li manželství v rozvratu a manželé nechťejí, aby se jejich společný majetek dále rozrůstal.⁵⁶

Smlouvou o rozšíření SJM manželé naopak do SJM zařazují i věci, práva či závazky, které do něj ze zákona nepatří, jako jsou např. zděděné, darované věci, majetek nabytý před uzavřením manželství apod. Účelem zpravidla bývá začlenit do SJM výlučný majetek jednoho z manželů, když se předpokládá, že na něj budou vynakládány značné prostředky ze SJM (např. rekonstrukce nemovitosti).⁵⁷

Manželé mohou také smlouvou vyhradit vznik SJM ke dni zániku manželství⁵⁸ s výjimkou již zmíněného obvyklého vybavení společné domácnosti. Jde o nepříliš často využívanou možnost modifikace SJM. Za trvání manželství SJM neexistuje (tedy až na vybavení domácnosti), každý manžel nabývá do svého výlučného vlastnictví a sám se také zavazuje. Ohledně nabytých hodnot pak platí obecná právní úprava, každý manžel spravuje svůj majetek samostatně a nepotřebuje k tomu souhlas druhého manžela. V momentě zániku manželství (rozvodem, smrtí jednoho z manželů) SJM vzniká a současně zaniká. Toto jmění pak zahrnuje vše, co bylo nabyto za trvání manželství, všechny věci, práva a závazky v souladu

---

⁵³ Ačkoli na tuto otázku není jednotný právní názor. Někteří autoři, např. RYŠÁNEK, Zdeněk. Zúžení společného jmění manželů smlouvou. *Ad notam*, 2009, roč. 15, č. 1, s. 27 uvádí, že vzhledem k tomu, že ustanovení § 143a odst. 1 OZ zúžení výslovně až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti neobsahuje (objevuje se až v odstavci 2 u vyhrazení SJM ke dni zániku manželství), lze zúžit i o toto vybavení. Většinový názor (že je třeba obvyklé vybavení zachovat vždy- zejména proto, aby nebyl druhý manžel vyloučen z užívání tohoto majetku za trvání manželství) sdílí např. DVOŘÁK, Jan. In KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jirí, DVOŘÁK, Jan a kol (ed). *Občanské právo hmotné 1*. 4. Aktualizované a doplněné vydání. Praha: Aspi, 2005, s. 392.

⁵⁴ HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*...s. 93.

⁵⁵ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*...s. 196.

⁵⁶ VLASÁKOVÁ, Lucie, KRÍŽOVÁ, Veronika. Modifikace rozsahu SJM a odpovědnost manželů za závazky. *Ad notam*, 2004, roč. 10, č. 3, s. 61.

⁵⁷ Tamtéž s. 61-62.

⁵⁸ Stejně majetkoprávní účinky má prohlášení konkursu na majetek manžela, jak je stanoveno v § 268 odst. 1 věta za středníkem zákona č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) v účinném znění.

s § 143 OZ. Vyhradit vznik až ke dni zániku manželství lze i ohledně některých hodnot v SJM (např. ohledně věcí sloužících výkonu podnikatelské činnosti jednoho z manželů).⁵⁹

Ke smlouvám o rozšíření, zúžení a vyhrazení SJM ke dni zániku manželství lze ještě dodat, že se na ně mohou manželé vůči jiným osobám odvolat pouze v případě, že jim byl obsah takové smlouvy znám. Kdo se rozumí touto „jinou osobou“, řešil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 12. 4. 2005 sp. zn. 22 Cdo 1593/2004. Jinou osobou je každý, jehož práva mohou být v důsledku uzavření smlouvy zkrácena. Typicky se tedy jedná o věřitele, který má pohledávku za jedním z manželů. Skutečnost, že byl věřiteli znám obsah smlouvy, prokazují v případném řízení manželé. Zpravidla pak bývají nemile překvapeni, když zjistí, že smlouva neplní jejich očekávání (že majetkové poměry vůči třetím osobám nejsou automaticky postaveny najisto). Pro účely nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) se k takové modifikační smlouvě nepřihlíží (§ 262a odst. 1 OSŘ). Logicky by se však dalo čekat, že k ní bude přihlédnuto později, bude-li nedlužný manžel nepřipustnost výkonu namítat (v řízení o vylučovací žalobě). Zadlužující se manžel nebude pochopitelně informovat třetí osoby o tom, že nemá téměř žádný majetek, protože uzavřel smlouvu o zúžení SJM. Druhý manžel pak po čase zjistí, že v dobré víře uzavřená modifikační smlouva byla k ničemu, neboť věřitel nebyl s jejím obsahem srozuměn. Řešením by bylo zavést veřejný registr těchto smluv, kam by v případě potřeby mohli věřitelé nahlédnout. Platilo by pak, že se věřitelé mohli s obsahem smlouvy seznámit. Proti uvedené možnosti svědčí argument ochrany soukromí manželů. Podle mého názoru je nutné zamyslet se nad samotným smyslem právní úpravy modifikačních smluv. K čemu má tento institut vlastně sloužit, když ne k ochraně manželů, kteří si své majetkové vztahy právě vůči jiným osobám chtějí upravit jinak, než jak jim určuje zákon? Zákonodárcova snaha však je v tomto ohledu poněkud kontraproduktivní. Za současného stavu lze manželům doporučit nechat si své SJM zúžit soudně. Existenci soudního rozhodnutí totiž manželé prokazovat nemusí, jak se tomu budu věnovat v dalších kapitolách.

Druhým způsobem, jak změnit rozsah SJM, je jeho soudní zúžení. V případě, že manželé nejsou schopni se domluvit, může kterýkoli z nich požádat soud, aby zúžil SJM i proti vůli druhého manžela. Důvody, které mohou vést k soudnímu zúžení, jsou uvedeny v § 148 OZ. V odstavci 1 je zakotveno fakultativní zúžení soudem. Soud v těchto případech není povinen SJM zúžit a sám posuzuje, zda jsou k zúžení dány závažné důvody. Ty mohou spočívat v tom, že se jeden z manželů chová tak, že ohrožuje existenci SJM (zadlužuje se,

---

⁵⁹ VLASÁKOVÁ, Lucie, KRŽÍŽOVÁ, Veronika. Modifikace rozsahu SJM...s. 62.

utrácí společné prostředky, je závislý na hracích automatech nebo drogách apod.), nebo spolu manželé delší dobu nežijí a společně se tak nezasluhují o nabývání majetku.⁶⁰

Soud SJM zúží vždy (obligatorní zúžení) až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti v případě, že jeden z manželů získal podnikatelské oprávnění nebo se stal neomezeně ručícím společníkem některé z forem osobních obchodních společností.⁶¹ Návrh na toto zúžení může opět podat kterýkoli z manželů. Podnikání je totiž vždy činností, která představuje riziko pro majetek v SJM. V rámci podnikatelské činnosti mohou manželovi vznikat dluhy ohrožující SJM, stejně tak se může obchodní společnost dostat do finančních potíží a je to manžel jako společník, na jehož bedrech leží uspokojit pohledávku za společností (ručí neomezeně). Je-li prokázáno, že manžel skutečně získal uvedené oprávnění, nebo je neomezeně ručícím společníkem, soud je povinen zúžení provést. SJM je zúženo dnem, kdy rozhodnutí soudu nabyde právní moci. Takové rozhodnutí má účinky do budoucna, manželé dále nabývají do výlučného vlastnictví a každý zadlužuje sám sebe. Pokud je však podnikatelská činnost vykonávaná společně s nepodnikajícím manželem nebo s jeho pomocí, je podnikající manžel povinen se o své příjmy z podnikání rozdělit tak, jak to určuje ustanovení § 148 odst. 3 OZ. Společné jmění zúžené soudem může být rozšířeno zpět do svého zákonného rozsahu zase pouze rozhodnutím soudu.

V obou případech zúžení SJM, jak soudním rozhodnutím, tak smlouvou, je třeba ohledně hodnot, které byly součástí SJM a byly z něj vyloučeny, provést jejich vypořádání, a to s ohledem na zásady uvedené v § 149 odst. 2 a 3 OZ. Pokud se jedná o smlouvu o zúžení SJM, mohou se manželé v této smlouvě dohodnout i na vypořádání vyloučeného majetku. Určí-li manželé ve smlouvě, kdo se stává výlučným vlastníkem majetku, o který bylo SJM zúženo, a zda náleží druhému manželu náhrada, má se hodnota za vypořádanou. *„Jestliže však účastníci v době o zúžení SJM sjednají, že k dalšímu vypořádání nemá již dojít, nelze jej provést.“*⁶² O způsobech vypořádání pojednávám v následující kapitole.

1.2.3. Společné závazky manželů náležející do SJM

Původní právní úprava odvozovala institut BSM od vlastnického práva a patřilo do něj vše, co mohlo být předmětem osobního i soukromého⁶³ vlastnictví. Novela č. 91/1998 Sb., jež zavedla institut společného jmění manželů, odvodila tento pojem od „jmění“, tzn. souhrnu aktiv a pasiv. Důležité je, že do SJM přibyla i jeho druhá stránka, a to jsou závazky, tedy

⁶⁰ DVORÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*...s. 198 a HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*...s. 95.

⁶¹ Např. komanditní či veřejná obchodní společnost dle § 76 a násl. a § 93 a násl. ObZ.

⁶² Rozsudek NS ČR ze dne 3. 12. 2009 sp. zn. 22 Cdo 183/2008

⁶³ Např. nájemní byty a zemědělská půda, jak bylo uvedeno výše.

pasiva. Tento počin lze jen uvítat. Když má být určitý majetek společný, potom by logicky měly být v tomto majetku zahrnuty i případné dluhy majetek tížící a ohledně tohoto majetku převzaté.

Do SJM náleží i závazky, které vznikly jednomu manželu nebo jim oběma za trvání manželství. Takový závazek musí být založen za trvání manželství. Vyloučeny jsou pouze závazky jednoho z manželů vzniklé ohledně jeho výhradního majetku a závazky, které převzal jeden manžel bez souhlasu toho druhého, a nejsou přiměřené jejich majetkovým poměrům.

Následující řádky jsou věnovány závazkům vzniklým oběma manželům společně za trvání manželství. Tyto závazky svou konstrukcí vyvolávají nejméně kontroverze. Účastníky závazkového právního vztahu jsou totiž oba manželé. Oba dva se společně zavázali, oba jsou seznámeni s obsahem tohoto vztahu a oba jsou také povinni plnit. Dle § 511 OZ *„jestliže je právním předpisem nebo rozhodnutím soudu stanoveno, nebo účastníky dohodnuto, anebo vyplývá-li to z povahy plnění, že více dlužníků má témuž věřiteli splnit dluh společně a nerozdílně, je věřitel oprávněn požadovat plnění na kterémkoli z nich.“* Ustanovení § 145 odst. 3 OZ stanoví ohledně těchto závazků pasivní dlužnickou solidaritu manželů. Tato je založena zákonem. Pokaždé, když budou účastníky závazkového vztahu oba manželé, budou odpovědni společně a nerozdílně, aniž by tak museli dohodnout s věřitelem.

Jelikož za dluh odpovídají oba manželé, oba dva jsou také povinni uspokojit věřitele. Ten se pak v případě neplnění ze strany manželů může hojit na veškerém jejich majetku. Zejména na tom v SJM (závazek do SJM náleží), v podílovém spoluvlastnictví manželů, ale také na veškerém výlučném majetku kteréhokoli manžela. Na všechnen tento majetek je možné vést výkon rozhodnutí.

1.2.4. Závazky náležející do SJM převzaté jedním z manželů

Podle stávající právní úpravy nejsou součástí SJM pouze společné závazky manželů (účastníky závazkového právního vztahu jsou oba manželé). Do SJM patří i závazky, které vznikly pouze jednomu z manželů na základě jakékoli právní skutečnosti. Zákon z těchto závazků potom v § 143 odst. 2 písm. b) OZ vyjímá závazky, které se týkají výlučného majetku manžela, a závazky převzaté jedním z manželů bez souhlasu toho druhého, jež navíc přesahují míru přiměřenou majetkovým poměrům těchto manželů. Závazky uvedené na posledním místě jsou předmětem následující podkapitoly.

Ustanovení § 145 odst. 3 OZ řeší pasivní dlužnickou solidaritu manželů. Tato solidarita vzniká ze zákona. Výše uvedený paragraf hovoří o *„závazcích, které tvoří společné jmění manželů“*. Těmito závazky, jak bylo vyloženo výše, se rozumí jak závazky vzniklé oběma

manželům společně za trvání manželství, tak závazky vzniklé pouze některému z nich (§ 143 odst. 2 OZ). Za léta účinnosti právní úpravy SJM se odborná veřejnost shodla na následujícím výkladu § 145 odst. 3.⁶⁴ Jak závazky vzniklé oběma, tak pouze jednomu z manželů, za trvání manželství plní oba manželé společně a nerozdílně se všemi důsledky pasivní dlužnické solidarity dle § 511 OZ. Věřitel může požadovat plnění po kterémkoli z manželů, a to v celém jeho rozsahu. Z toho vyplývá, že věřitel může v případě, že neplní ani jeden z manželů, podat žalobu proti kterémukoli z nich, nebo proti oběma současně. V praxi to znamená zejména následnou možnost postižení majetkových hodnot v SJM výkonem rozhodnutí, ale nadto také vylučných prostředků obou manželů (tím, že lze v nalézacím řízení vymoci po kterémkoli z nich).⁶⁵

Přitom se nerozlišuje, z jakého právního důvodu závazek vznikl. Může se tedy jednat o právní úkon, ale také závazek vyplývající např. z právní povinnosti vyživovat dítě, nebo závazek ze způsobené škody.⁶⁶ Takto široké vymezení závazků spadajících do SJM je minimálně diskutabilní. Představme si situaci, kdy manžel musí platit výživné na své nezletilé dítě z předchozího manželství. Takový závazek spadá do SJM, ačkoli jde o závazek vzniklý pouze jednomu manželovi. Dovedeno do důsledku, věřitel by se mohl hojit na výlučném majetku současné manželky. A to dokonce bez předchozího pokusu vymoci jej na otci dítěte (ačkoli praxe našťastí zachovává opačné pořadí majetku). Stávající právní úprava mi proto přijde nevyhovující, amorální a v mnoha aspektech využívající druhého z manželů. Do SJM bych závazky, které nevznikly v jeho prospěch⁶⁷ nebo v souvislosti s ním⁶⁸, vůbec neřadila. Takové závazky je podle mého názoru spravedlivé uspokojit primárně z výlučného majetku manžela, o jehož závazek se jedná, případně z té části SJM, o jejíž nabytí se dlužný manžel zasloužil, jak uvádím níže. Jiná situace je, pokud manželé závazek převezmou společně. Tam je směřodatná právě vůle manželů odpovídat za závazek společně. Tyto závazky bych naopak do SJM začlenila. SJM by tedy tvořily závazky uzavřené manžely společně, nebo závazky, ze kterých je financováno SJM a byly uzavřeny se souhlasem druhého manžela. Pro závazky spadající do SJM by bylo možné logicky postihnout celé SJM.

Dosavadní letitou praxí však otrásl rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen NS ČR) ze dne 12. 9. 2007 sp. zn. 31 Odo

⁶⁴ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. . . s. 119.

⁶⁵ Rozhodnutí NS ČR ze dne 28. 7. 2004 sp. zn. 32 Odo 529/2003.

⁶⁶ § 489 OZ: „Závazky vznikají z právních úkonů, zejména ze smluv, jakož i ze způsobené škody, z bezdůvodného obohacení nebo z jiných skutečností uvedených v zákoně.“

⁶⁷ Jednalo by se např. o závazky, jejichž příjem rozšířil objem společného majetku manželů nebo jej nějakým způsobem zhodnotil.

⁶⁸ Uvažujme např. závazek zaplatit za opravu společné věci, kde se v podstatě nejedná o její zhodnocení, ale zachování.

677/2005. V kauze se jednalo o možnost vymožení pohledávky v nalézacím řízení na manželovi, který sám nebyl účastníkem závazkového právního vztahu. Účastníkem byl pouze druhý manžel. NS ČR zde změnil svou dřívější judikaturu.⁶⁹ Podle jeho názoru již není nadále možné vyhovět žalobě, ve které věřitel požaduje uložení povinnosti manželovi, který není osobně účastníkem závazkového právního vztahu, nicméně závazek spadá do SJM.

NS ČR argumentuje tím, že zákonodárce ustanovením § 145 odst. 3 OZ nechtěl prolomit autonomii vůle smluvních stran, ani vnutit věřiteli dalšího oprávněného. Vnáší to podle něj nejistotu do právních vztahů mezi dlužníkem a věřitelem (s důrazem na dobrou víru věřitele). Pokud ovšem chráněným zájmem je právě dobrá víra věřitele, výsledek úvahy by měl být zcela opačný. Vždyť doslovné znění § 145 odst. 3 ve spojení s § 143 odst. 2 OZ umožňuje věřiteli domáhat se uspokojení z větší majetkové masy, než jak to vykládá NS ČR. Taková praxe jde věřiteli ku prospěchu, nikoli k tíži. Tento argument mne nepřesvědčil, stejně jako část odborné veřejnosti.⁷⁰

Soud své stanovisko ospravedlňuje také tím, že zde aplikuje soukromoprávní zásadu *pacta sunt servanda* (smlouvy se mají dodržovat).⁷¹ Zmíněná zásada vyplývá z obecné úpravy závazkového práva obsažené implicitně zejména v § 43 OZ.⁷² Ze závazkových právních vztahů jsou zavázáni jejich účastníci. Ti jsou také povinni svému závazku dostát. Společné jmění manželů je ovšem zvláštní právní úpravou, která je ve vztahu speciality k obecným ustanovením závazkového a vlastnického práva v OZ. Jedním z právních důsledků uzavření manželství je vznik majetkové sounáležitosti mezi manžely. Předpokládá se jejich vzájemná pomoc, soužití v dobrém i zlém. Za trvání tohoto svazku se vytváří majetková masa, tzv. jmění, kam spadají mimo jiné i závazky toto jmění tížící, za které odpovídají oba manželé. Právě jakási vzájemná solidarita a rovnost mezi manžely vedla zákonodárce k přijetí této úpravy, proto není podle Malenovského proti jejímu smyslu, aby manželé odpovídali za závazky spadající do tohoto jmění, byť převzaté pouze jedním z manželů.⁷³ S tímto zcela souhlasím, byť je současná právní úprava v tomto z mého pohledu nespravedlivá.

Dalším bodem obhajoby rozhodnutí Nejvyššího soudu je fakt, že vždy nemusí jít o vynucení peněžitého plnění, ale může se jednat o jinou povinnost, k níž musí mít dlužník nějaké odborné znalosti nebo dovednosti.⁷⁴ Podle Nejvyššího soudu by „*druhý manžel byl vázán*

⁶⁹ Rozhodnutí NS ČR ze dne 28. 7. 2004 sp. zn. 32 Odo 529/2003.

⁷⁰ MALENOVSKÝ, Radek. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen jedním z manželů. *Právní rozhledy*, 2008, č. 20, s. 750 nebo KORDAČ, Zbyšek. K odpovědnosti manžela za závazky v SJM přijaté druhým z manželů. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1-2, s. 55.

⁷¹ § 493 OZ: „Závazkový vztah nelze měnit bez souhlasu jeho stran, pokud tento zákon nestanoví jinak.“

⁷² „Účastníci jsou povinni dbát, aby při úpravě smluvních vztahů bylo odstraněno vše, co by mohlo vést ke vzniku rozporů.“

⁷³ MALENOVSKÝ, Radek. K žalobě na splnění závazku..., s. 750.

⁷⁴ Manžel podnikatel se zaváže provést dílo.

povinnostmi ze smlouvy, jejíž obsah neznal, stíhán sankcemi, o kterých nevěděl“. Samozřejmě chápu znepokojení představitelů Nejvyššího soudu nad stávající právní úpravou, nicméně znění § 145 odst. 3 podle mého nelze vykládat ve světle tohoto argumentu. To, že mohou nastat reálné komplikace při soudním vymáhání nepeněžitých závazků, nedostatečně odůvodňuje vyloučení závazků peněžitého charakteru. Právní norma obsažená v § 145 odst. 3 dle mého názoru dostatečně zřejmě vyjadřuje svým textem úmysl zákonodárce v této věci. Pasivní solidarita manželů vyjádřená ve zmíněném ustanovení se týká závazků v SJM. Tyto pak definuje § 143 odst. 2 a to taktéž docela jasně. Restriktivní teleologický výklad dle mého mínění nemá oporu v zákoně.

Podle Nejvyššího soudu ustanovení § 145 odst. 3 OZ nahradilo původní znění § 147 odst. 1 OZ ve znění do 31. 7. 1998. Soud podpírá své tvrzení názorem obsaženým v díle soudců Kurky a Drápala.⁷⁵ Paragraf 147 však upravoval možnost postižení majetku v BSM, které závazky vůbec neobsahovalo. Nadto v roce 2000 byla přijata novela OSŘ č. 30/2000 Sb., která tento vypuštěný paragraf vyjádřila zněním ustanovení § 262a odst. 1 věty první OSŘ. NS ČR míní, že zákonodárce měl právní normou obsaženou v § 145 odst. 3 v úmyslu vyjádřit skutečnost, že pro závazek uzavřený pouze jedním z manželů je možné postihnout taktéž SJM. Potom by to však znamenalo zbytečnou duplicitu právní úpravy.

Podle tohoto rozhodnutí tedy není možné úspěšně žalovat současně oba manžele, pokud účastníkem úkonu byl pouze jeden z nich, a to ani přesto, že závazek spadá do SJM. Žaloba musí být vůči manželovi, který se sám nezavázal, zamítnuta, ačkoli jej zákon označuje jako solidárního dlužníka.

Rozhodnutí NS ČR mají velkou autoritu, jelikož je to právě Nejvyšší soud, který svou činností sjednocuje judikaturu a napomáhá tak právní jistotě ve společnosti. Tato autorita by však měla být dána nikoli jeho postavením v hierarchii soudů, ale především přesvědčivostí argumentů v těchto rozhodnutích použitých. Pokud tedy NS rozhoduje o takové otázce, v níž mění svůj dosavadní názor, měl by také pečlivě zvážit odůvodnění svých tvrzení. A to tím spíše, když se snaží prosadit restriktivní výklad dosud tak jednoznačně vykládaného ustanovení, jako je § 145 odst. 3 OZ. Byť v tomto případě rozhodoval dokonce velký senát NS, nepůsobí rozhodnutí dostatečně přesvědčivě.

Nicméně, rozhodnutí alespoň upozornilo na velice závažný problém, který se dotýká nejen řízení nalézacího, ale také následně vykonávacího. V případě, že soud nepřipustí opatřit si pro závazek spadající do SJM exekuční titul proti manželu dlužníka, nebude možné pro solidární závazek postihnout veškerý majetek manžela. Tím vlastně celou dlužnickou solidaritu

---

⁷⁵ KURKA, Vladimír, DRÁPAL, Ljubomír. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004, s. 252.

ohledně závazků v SJM popírá. Nelze ji totiž konstruovat pouze v rovině hmotněprávní. Věřitel by neměl žádný procesní prostředek k vymožení své pohledávky z výlučného majetku solidárně zavázaného manžela (který ovšem nebyl účastníkem úkonu). Řešením není restriktivní výklad ustanovení § 145 odst. 3 OZ Nejvyšším soudem, ale legislativní změna rozsahu závazků tvořících SJM.

Souvisejícím problémem je skutečnost, že zákon neurčuje pořadí majetku, v jakém je možné věřitele uspokojit. Pokud se zavázal pouze jeden z manželů, potom soudní praxe zachovává pravidlo, že se lze nejprve hojit z majetku zavázaného manžela, a až poté ze SJM.⁷⁶ Pro právní jistotu účastníku těchto vztahů by bylo lepší zahrnout pravidlo přímo do zákona. Za stávajícího stavu je totiž na uvážení soudu, který majetek umožní postihnout jako první. Zákonná úprava mu v tom nijak nebrání.

1.2.5. Závazky vyloučené ze SJM

Do SJM náleží podle stávající právní úpravy závazky vzniklé za trvání manželství, které vznikly jednomu nebo oběma manželům společně. Zákon nicméně vylučuje ze SJM některé závazky, ohledně nichž by bylo nespravedlivé, aby se považovaly za závazky obou manželů, tedy závazky v SJM. Do SJM proto nepatří závazky týkající se majetku, který náleží ze zákona výhradně jednomu manželovi, a závazky, které jeden z manželů převzal bez souhlasu toho druhého a které zároveň přesahují míru přiměřenou jejich majetkovým poměrům.

Prvně jmenované jsou závazky týkající se výhradního majetku manžela. Takovým majetkem se rozumí majetek vyloučený ze zákona, tedy nabytý z jakéhokoli právního důvodu před uzavřením manželství, za trvání manželství pak majetek nabytý ze zákonem stanovených (právních) důvodů. Těmito jsou dědění, darování, vydání majetku v restituci podle zvláštních předpisů, nabytí za majetek ve výlučném vlastnictví manžela a osobní potřeba jednoho z manželů.

Jako příklad závazku ohledně výhradního majetku mohu uvést situaci, kdy manžel je výlučným vlastníkem osobního automobilu proto, že jej dostal od své matky jako dárek k narozeninám. Na automobilu se vyskytne závada a manžel zaveze automobil do servisu, kde uzavře s automechanikem smlouvu o opravě věci. Manžel má z takové smlouvy závazek zaplatit cenu za tuto opravu (§ 652 odst. 1 OZ). Tento závazek není součástí SJM, neboť byl uzavřen ohledně majetku ve výlučném vlastnictví manžela. Za takový závazek odpovídá tento manžel pouze svým výlučným majetkem, popř. spoluvlastnickým podílem na věci v podílovém

---

⁷⁶ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*...s. 105.

spoluvlastnictví s druhým manželem. Zákonodárce si tak může být jist, že věřitel se bude moci v případě neplnění uspokojit alespoň z majetku, ohledně něhož byl závazek uzavřen. V našem případě by věřiteli (automechanikovi) byl k dispozici minimálně osobní automobil, jehož zpeněžením by mohlo dojít k uspokojení jeho pohledávky (zaplacení ceny za opravu). V případě, že by byl nařízen výkon rozhodnutí na majetek v SJM, potom je manželův povinný k dispozici excindační žaloba, jak o ní bude řeč v poslední kapitole. Skutečnost, že závazek vznikl ohledně výlučného majetku jednoho z manželů, je v tomto případě právem nepřipouštějícím provedení výkonu rozhodnutí na majetek v SJM.

Závazky vyloučené ze SJM jmenované na druhém místě musí kumulativně splňovat tři podmínky. Musí být *převzaté jen jedním z manželů*, a to *bez souhlasu druhého* manžela, a nadto svým rozsahem *přesahovat míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů*. Co se rozumí touto měrou, však zákon nespécifikuje a přenechává to soudní praxi. V názoru na tento problém se však různí i odborná veřejnost. Zatímco například v komentáři k OZ Jehlička-Švestka-Škárová⁷⁷ odvozují autoři majetkovou přiměřenost od objektivního hlediska, tzn. společenského postavení manželů, naopak Holub a kolektiv⁷⁸ zastávají ve svém komentáři k OZ názor odlišný. Při hodnocení majetkové přiměřenosti je třeba zkoumat konkrétní majetkové poměry manželů a okolnosti jednotlivého případu.⁷⁹ Profesor Dvořák k tomu dodává, že je třeba zabývat se taktéž účelovostí závazku. Byl-li závazek převzat ohledně SJM a jemu taktéž prospívá, není důvod tento majetek chránit před případným výkonem rozhodnutí. Korektiv teorie účelovosti se mi jeví jako nejspravedlivější, neboť pokud má SJM z takového závazku prospěch, může SJM logicky také sloužit k jeho uspokojení. Co se týče zkoumání majetkové přiměřenosti, lze doporučit nahrazení vágního pojmu více určitým způsobem vyjádření. Kdyby zákon stanovil poměr rozsahu závazku vzhledem k měsíčnímu příjmu obou manželů, myslím, že by to vneslo více právní jistoty do vztahů nejen mezi manžely, ale také vůči věřitelům.

Druhý problém ustanovení § 143 odst. 1 písm. b) OZ spočívá ve výkladu slovního spojení „*převzatý závazek*“. Opět nenajdeme jednotný názor na věc. Profesor Dvořák například tvrdí, že ustanovení je nutné vykládat tak, že zákonodárce slovy „*převzatý*“ nemyslel pouze přijetí závazku na základě právního úkonu, ale taktéž z jiných právních důvodů, jako je např. odpovědnost za škodu, konstitutivní rozhodnutí soudu apod.⁸⁰ V praxi to znamená, že stejně jako u závazků převzatých, tak závazků z jiných právních skutečností, je třeba zkoumat

---

⁷⁷ JEHLIČKA, O., ŠVESTKA, J., ŠKÁROVÁ, M. a kolektiv. *Občanský zákoník: komentář, 8. vydání*. C. H. Beck: 2003, s. 412.

⁷⁸ HOLUB, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Praha: Linde, 2003, s. 350.

⁷⁹ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*...s. 105-106.

⁸⁰ Tamtéž s. 107.

hledisko majetkové přiměřenosti k tomu, aby závazek spadl do SJM. Odůvodňuje to ustanovením § 853 OZ, kde je zakotvena analogie OZ. Doktorka Zuklínová však vyjadřuje v Komentáři k OZ profesora Eliáše názor opačný. Pokud se jedná o závazek, který nebyl manželem převzat (vznikl např. z titulu odpovědnosti za škodu), potom bez ohledu k jeho rozsahu do SJM spadá.⁸¹ K tomuto názoru se přikláním, neboť si myslím, že zákonodárce měl tímto ustanovením v úmyslu chránit „poškozeného“, nebo důležitý zájem toho, komu vznikl nárok z protiprávního jednání manžela nebo ze zákona (např. náhrada škody nebo výživné). Již výše jsem uvedla, že tyto závazky jsou sice součástí SJM, nicméně by podle mého názoru do SJM spadat neměly.

Návrh nového občanského zákoníku⁸² sice tyto závazky i nadále do SJM řadí, ale výrazně zužuje objem majetku, na němž se mohou věřitelé hojit v případě neplnění závazku manžela. Za tyto závazky bude dlužný manžel odpovídat svým výlučným majetkem a majetkem, jehož by se mu dostalo při spravedlivém vypořádání mezi manžely po zániku jejich manželství. Uvedený návrh lze jen uvítat, neboť žádoucím způsobem chrání jak zájmy oprávněných osob, tak zájmy manžela, který se na vzniku závazku nepodílel.⁸³

Třetí podmínkou pro to, aby se jednalo o vyloučený závazek podle § 143 odst. 1 písm. b) OZ, je absence souhlasu druhého manžela. Jinými slovy, přesahuje-li závazek převzatý jedním z manželů svým rozsahem míru přiměřenou jejich majetkovým poměrům, potom je k tomu, aby takový závazek spadl do SJM, nutný souhlas druhého manžela. Ten je možné dát jak ústně, tak písemně, ale taktéž konkludentně. Zákon rovněž neurčuje časový předstih souhlasu před převzetím závazku. Z toho vyplývá, že jej lze dát i dodatečně (a to např. i tím, že druhý manžel proti jeho zahrnutí do SJM nic nenamítá).

Za závazky svou měrou nepřiměřené převzaté jen jedním z manželů bez souhlasu toho druhého odpovídá pouze dlužný manžel (ten, kdo se zavázal). Možnou námitkou věřitelů by mohla být skutečnost, že závazek je relativně neplatný podle § 145 odst. 2 OZ, neboť nebyl dán souhlas druhého manžela a nejednalo se o běžnou záležitost. Tuto námitku však Nejvyšší soud zcela správně nepřipustil. Závazek není neplatný pouze proto, že byl převzat bez souhlasu druhého manžela.⁸⁴ Nelze omezovat autonomii vůle osoby jen proto, že žije v manželství.⁸⁵

---

⁸¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In ELIÁŠ, Karel a kol (ed). *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. 1. svazek*. Praha: Linde, 2008, s. 643.

⁸² Návrh nového občanského zákoníku, sněmovní tisk č. 835/2009 dostupný na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=835&CT1=0>

⁸³ Mám zde na mysli závazky z protiprávního jednání povahy trestného činu, přestupku nebo soukromoprávního deliktu, jakož i závazky vyplývající z vyživovací povinnosti mezi příbuznými.

⁸⁴ Rozsudek NS ČR ze dne 16. 7. 2008 sp. zn. 28 Cdo 2199/2008.

⁸⁵ SPÁČIL, Jiří. Společné jmění manželů v nejnovější judikatuře. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 5, s. 221.

Věřitelé by se teoreticky mohli odvolávat také na to, že byli v dobré víře o tom, že manžel dlužníka o uzavíraném závazku věděl, nebo jej schválil. Mohli by požadovat uspokojení z celého majetku jak dlužníka, tak jeho manžela. Uvědomíme-li si však, kdo zde bude zpravidla věřitelem (nepřiměřené závazky nebudou poskytovat fyzické osoby jako půjčky podle OZ), půjde o banky, jiné peněžní ústavy a jiné podnikající fyzické či právnické osoby. V takových případech se předpokládá, že banka či jiný jí podobný věřitel si řádně zjistí, zda souhlas manžela byl dán nebo nikoli, případně bude požadovat jeho přítomnost u podpisu smlouvy či přímo její akceptaci.

Věřitel se v případě takového závazku může uspokojit z výlučného majetku zavázaného manžela, z majetku v podílovém spoluvlastnictví manželů, ale také z majetku v SJM. Splnění podmínek pro vyloučení takového závazku ze SJM je důležité právě proto, aby věřitel nemohl postihnout výlučný majetek nedlužného manžela. To by totiž v případě závazku spadajícího do SJM možné bylo. Protože se však nejedná o společný závazek, ale o závazek ze SJM vyloučený, je z něj zavázán pouze dlužný manžel a ten odpovídá veškerým svým majetkem, tedy i tím v SJM. Druhý manžel nemůže požadovat u soudu vyloučení majetku v SJM z výkonu rozhodnutí. Majetková nepřiměřenost závazku a nesouhlas druhého manžela totiž nejsou důvody pro vyloučení společného majetku z výkonu rozhodnutí.⁸⁶ Kdyby se závazek týkal výlučného majetku, použil by se vylučovací důvod podle § 267 odst. 2 písm. a nebo b OSŘ). Na výlučném majetku manžela, který závazek nepřevzal, se však věřitel hojit nemůže.

Je s podivem, proč zákonodárce tyto závazky ze SJM vyloučil a pak opomenul zařadit odpovídající důvod, pro který by bylo možné vyloučit také postižení SJM výkonem rozhodnutí pro takový závazek. Snad to byl jeho úmysl na základě předpokladu, že z takového závazku bude mít zpravidla prospěch SJM, tedy že příjem těchto prostředků bude spadat do SJM. Na druhou stranu se může velmi často jednat o zbytečné závazky převzaté tajně marnotratným manželem (závazek zaplatit cenu za zakoupený luxusní automobil). Navíc, představíme-li si, kdo bude zpravidla v těchto případech věřitelem, půjde o osoby, které tak nečiní pouze z důvodu běžné občanské výpomoci, ale bude se většinou jednat o podnikatele, banky a další osoby „*díky způsobu své obživy alespoň v hrubých rysech znále práva*“.⁸⁷ Na základě uvedeného jsem jednoznačně pro rozšíření důvodů vylučovací žaloby také na tyto závazky.

Leckdy je velice těžké určit, zda závazek do SJM náleží či nikoli. K tomu slouží znění § 144 OZ, které zakládá vyvratitelnou právní domněnku. Závazky vzniklé za trvání manželství spadají do SJM, pokud některý z manželů neprokáže opak. Je tedy na manželích, aby aktivně

⁸⁶ Rozhodnutí NS ČR ze dne 16. 10. 2008 sp. zn. 20 Cdo 964/2007

⁸⁷ SOKOL, Tomáš. Vyloučení závazku ze společného jmění manželů. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 11, s. 18.

dokázali, že závazek do SJM nepatří (že patří jen jednomu z manželů na základě zákonných výjimek nebo vznikl jindy než za trvání svazku).

2. Způsoby zániku SJM a jeho vypořádání

2.1. Zánik SJM za trvání manželství a v důsledku zániku manželství

SJM je institut spojený s existencí manželství, jak jsem již uvedla výše. V zásadě tedy trvá, dokud trvá manželství, ve kterém vzniklo. SJM zaniká se zánikem manželství, a to buď smrtí jednoho z manželů či jeho prohlášením za mrtvého, nebo rozvodem (tedy za života obou manželů). SJM však může zaniknout i za trvání manželství, stanoví-li tak zákon. V současné době najdeme dvě situace, kdy ex lege zaniká SJM za trvání manželství. Jde o prohlášení konkurzu na majetek jednoho z manželů (§ 268 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení) a uložení trestu propadnutí majetku v trestním řízení (§ 66 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon). Jestliže společné jmění zaniklo za trvání manželství, potom jej lze obnovit pouze rozhodnutím soudu na návrh některého z manželů (§ 151 OZ). Takové rozhodnutí má účinky pro futuro.⁸⁸

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů stanoví, z jakých důvodů zaniká manželství. Za života manželů může manželství zaniknout rozvodem.⁸⁹ Manželství je rozvedeno okamžikem, kdy rozsudek o tom, že se manželství rozvádí, nabyde právní moci. Ve stejný okamžik zaniká i SJM. Manželství může zaniknout také smrtí jednoho z manželů (§ 22 ZoR). Stejně účinky jako smrt má pravomocné rozhodnutí o prohlášení manžela za mrtvého (§ 7 odst. 2 OZ).

Za trvání manželství zaniká SJM prohlášením konkurzu na majetek některého z manželů rozhodnutím soudu. Účinky prohlášení nastávají zveřejněním rozhodnutí v insolvenčním rejstříku (§ 245 odst. 1 insolvenčního zákona). Kogentní úprava insolvenčního zákona má chránit jak věřitele, kterým zaručí poměrné uspokojení jejich pohledávek, tak manžela úpadce, který tak neodpovídá za předlužení úpadce veškerým majetkem v SJM.⁹⁰

Druhým způsobem zániku SJM v průběhu manželství je odsouzení jednoho z manželů k trestu propadnutí majetku podle trestního zákona (§ 66 odst. 4). Soud může takový trest uložit s přihlédnutím k okolnostem případu a poměrům pachatele, ukládá-li výjimečný trest, nebo manžel spáchal zvláště závažný zločin proti majetku. V ostatních případech může soud tento trest uložit jen, dovoluje-li to zákon. Právní mocí rozsudku

⁸⁸ HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*...s. 138.

⁸⁹ § 23 a násl. zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*...s. 257.

propadá majetek státu, který se účastní následného vypořádání SJM namísto odsouzeného manžela.⁹¹

At' už SJM zaniklo (nebo bylo zúženo „do minula“) jakýmkoli způsobem, musí dojít k jeho vypořádání (§ 149 odst. 1 OZ). Jak jej lze provést, řeším v následující podkapitole.

2.2. Způsoby vypořádání SJM

Vypořádáním SJM se rozumí rozdělení hodnot a závazků tvořících toto majetkové společenství mezi bývalé manžele, případně mezi manžele po zániku (zúžení) SJM za trvání manželství. Pro určení obsahu SJM je rozhodný den jeho zániku. Předmětem vypořádání je tedy vše, co bylo součástí SJM ke dni jeho zániku. V mezidobí od zániku SJM do vypořádání hodnot a závazků se užijí ustanovení, která jsou vztahu k nevypořádanému jmění nejbližší, a to jsou opět ta týkající se SJM (viz § 835 OZ).⁹² To je zásadní pro možnost postihnout i zaniklé a nevypořádané SJM nařízeným výkonem rozhodnutí. Majetková masa, včetně závazků, se nicméně dále nerozrůstá dle § 143 OZ (SJM zaniklo). Užítky ze zaniklého, dosud nevypořádaného SJM, však tuto masu i nadále rozšiřují.⁹³ Aby stav nejistoty ohledně nevypořádaného SJM pominul, je nutné tyto hodnoty a závazky vypořádat.

Způsoby, jakými je možné provést vypořádání SJM, jsou uvedeny v § 150 odst. 1, 3 a 4 OZ. Prvním takovým je vypořádání mezi (bývalými) manžely dohodou. Jedná se o preferovaný způsob vypořádání, proto jej zákon uvádí na prvním místě. Pro uvedenou dohodu zákon stanoví písemnou formu, jinak je taková dohoda neplatná (§ 40 odst. 1 OZ). Je-li předmětem vypořádání též nemovitost zapsaná v katastru nemovitostí, nabývá dohoda účinků až svým vkladem do tohoto registru (§ 149a OZ). Další podmínkou je, že dohoda se nesmí dotýkat práv věřitelů (§ 150 odst. 2). O tomto problému se podrobněji zmiňuji v podkapitole 4.4 s názvem „ochrana věřitelů“. Dohoda (bývalých) manželů musí obecně splňovat i požadavky na právní úkon jako takový. Musí být určitá, srozumitelná, míněná vážně, uzavřena bez fyzického či psychického donucení. Manželé se mohou shodnout na rozdělení jen některého majetku a závazků a sporné přenechat soudnímu vypořádání.⁹⁴

Pokud se manželé na rozdělení jmění nedohodnou, může kterýkoli z nich podat návrh k soudu, aby za ně provedl vypořádání. Soud ovšem nemůže postupovat libovolně, ale musí se řídit zásadami uvedenými v § 149 odst. 2 a 3 OZ. Podíl na společném majetku a

⁹¹ Za stát zde jedná Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových podle § 11 odst. 2 zákona č. 219/2000 Sb. ve spojení s § 19 odst. 2 zákona 201/2002 Sb., viz DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*...s. 220.

⁹² DVOŘÁK, Jan. In KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol (ed). *Občanské právo hmotné* 1...s. 405.

⁹³ HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*...s. 138-139.

⁹⁴ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*... s. 231-232.

závazcích se považuje za rovný. Přihlédne se přitom zejména k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se kdo zasloužil o nabytí hodnot v SJM, kdo pečoval o společnou domácnost a jakým způsobem apod. Výčet pravidel není taxativní, ale soud může přihlédnout i k jiným důležitým důvodům, např. k nemoci jednoho z manželů.⁹⁵ S ohledem na tato pravidla může soud podíly manželů na majetku měnit, může přikázat některý majetek (závazek) pouze jednomu z manželů, popř. určit náhradu, jakou je povinen zaplatit druhému manželovi. Soud není vázán návrhy účastníků⁹⁶, vypořádání je tak na jeho úvaze.⁹⁷ Každý krok soudu při vypořádání musí být pečlivě zdůvodněn. Byl-li v průběhu manželství vynakládán majetek ze SJM ve prospěch výlučného majetku některého z manželů, je manžel povinen nahradit tyto hodnoty. Stejně tak je každý z manželů oprávněn požadovat, co ze svého vynaložil na společný majetek (institut tzv. zápočtů). Při vypořádání se vychází z ceny majetku v době vypořádání, nicméně z faktického stavu věcí ke dni zániku SJM.⁹⁸

Třetím a posledním způsobem vypořádání je nevyvratitelná právní domněnka podle § 150 odst. 4 OZ. Pokud se manželé do tří let od zániku SJM nedohodnou na jeho vypořádání nebo nepodají návrh k soudu, potom nastupuje zákonná domněnka vypořádání. Ohledně movitých věcí se má za to, že jejich vlastníkem je ten manžel, který je pro potřebu svou, své rodiny či domácnosti výlučně jako vlastník užívá. Ohledně ostatních movitých věcí platí, že jsou (bývalí) manželé jejich spoluvlastníky s rovnými podíly. Nemovitosti jsou po marném uplynutí tříleté lhůty taktéž ve spoluvlastnictví, přičemž podíly jsou stejné. Katastr tuto skutečnost zapíše na základě souhlasného prohlášení (bývalých) manželů.⁹⁹ Stejně platí ohledně pohledávek, jiných majetkových práv a závazků. Z toho vyplývá, že i závazky jsou (bývalí) manželé povinni po uplynutí tří let od zániku SJM plnit rovným dílem. Zákonná domněnka má nastolit právní jistotu jak mezi manžely navzájem, tak vůči třetím osobám.

Zaniklo-li manželství smrtí nebo prohlášením manžela za mrtvého, provede se vypořádání majetkových vztahů mezi bývalými manžely v rámci dědického řízení (§ 175l OSŘ). Takové vypořádání provádí obligatorně soud (resp. soudní komisař). Soud však potřebuje zjistit, která aktiva a pasiva náležela zemřelému a mají se rozdělit jako dědictví. Za tímto účelem notář jako soudní komisař pověřený soudem vedením dědického řízení zjišťuje, který majetek náleží ovdovělému manželovi jako vypořádací podíl na SJM a co z tohoto

⁹⁵ Tamtéž s. 244.

⁹⁶ § 153 odst. 2 OSŘ stanoví, že soud není ve vymezených případech vázán návrhy účastníků. Soud není vázán návrhem mimo jiné také tehdy, vyplývá-li způsob vypořádání z kogentních norem našeho právního řádu. Takovým případem je právě řízení, v němž soud vypořádává SJM po jeho zániku. Kogentní normou je v tomto případě ustanovení § 149 odst. 2 a 3 OZ, které určuje zásady pro vypořádání SJM soudem dle § 150 odst. 3 jmenovaného zákona.

⁹⁷ HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*...s. 143.

⁹⁸ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*... s. 240.

⁹⁹ Tamtéž s. 255.

majetku zahrnout do dědictví.¹⁰⁰ Majetek a závazky, které jsou mezi pozůstalým manželem a ostatními dědici sporné, řeší se mimo dědické řízení samostatnou žalobou, jinak se k nim nepřihlíží. Dědicové se mohou s pozůstalým manželem na vypořádání SJM dohodnout.¹⁰¹

Při zániku SJM prohlášením konkurzu na majetek jednoho z manželů nebo vyslovením trestu propadnutí majetku určují odchylky od způsobů vypořádání insolvenční a trestní zákon. Právo uzavřít dohodu o vypořádání SJM přechází v těchto situacích na insolvenčního správce nebo Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (v případech propadnutí majetku státu v trestním řízení).

---

¹⁰⁰ DRÁPAL, Lubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Velké komentáře: Občanský soudní řád I., Komentář § 1-200*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1242.

¹⁰¹ Tamtéž 1244.

3. Výkon rozhodnutí

3.1. O vykonávacím řízení obecně

Výkonem rozhodnutí se v našem právním řádu rozumí zákonem upravený postup soudu, jímž se vymáhá plnění přiznané v zákonem stanovené formě. Jinými slovy, jde o řízení, v němž se nepřiznává právo, ani se neukládá povinnost, ale nárok přiznaný kompetentním orgánem (z pohledu dlužníka uložená povinnost plnit) se vynucuje právem dovolenými prostředky.

Soudní výkon rozhodnutí je nejširší oblast realizace přiznaných práv vůbec. Vykonávají se tuzemská, zahraniční rozhodnutí, ale nemusí jít nutně o rozhodnutí soudu. Výkonu podléhají i rozhodčí nálezy, notářské a exekutorské zápisy se svolením k vykonatelnosti - tedy právní akty, u nichž se nevyžaduje, aby proběhlo nalézací řízení. Postup při výkonu rozhodnutí plynule nenavazuje na řízení podle části třetí OSŘ. Zda proběhne po nalézacím řízení výkon rozhodnutí, závisí zejména na vůli věřitele a dlužníka. Výkon rozhodnutí nenastoupí tam, kde dlužník po vydání aktu svou povinnost bez dalšího splní. Nebude tomu tak ani v případě, kdy věřitel nakonec svůj boj o pohledávku vzdá a u soudu ji dále nebude nárokovat. Výkon rozhodnutí však nebude třeba ani tam, kde vykonatelné rozhodnutí neukládá povinnost plnit, ale týká se např. průběhu řízení (procesní rozhodnutí)¹⁰², osobního stavu¹⁰³ apod. Naopak, výkon rozhodnutí může navazovat na řízení podle jiného předpisu, než je OSŘ. Soud může provést výkon rozhodnutí vydaného orgánem činným v trestním řízení, správním orgánem, soudem v řízení trestním či správním, nebo orgánem Evropské unie. Uvedené akty označujeme za exekuční tituly (tedy důvody pro realizaci v nich obsažených práv a povinností).

Název „výkon rozhodnutí“ byl zaveden zákonem č. 99/1963 Sb., občanským soudním řádem, s účinností od 1. dubna 1964. Tehdejší ideologie viděla pod tradičním latinským pojmem „exekuce“ tvrdý postup buržoazního státního aparátu proti dělníkům a pracující inteligenci¹⁰⁴, proto jej nahradila dost těžkopádným slovním spojením „výkon rozhodnutí“. Řízení bylo zařazeno do šesté části OSŘ.

---

¹⁰² Ta jsou realizována jinými donucujícími prostředky, jimiž jsou především pořádková opatření, např. pořádková pokuta.

¹⁰³ Rozsudky rozvádějící manželství, určující, zda tu manželství je, či není, rozsudky zbavující či omezující osobu ve způsobilosti k právním úkonům apod. Výkon rozhodnutí však lze vést ohledně peněžitého nároku na úhradu nákladů řízení.

¹⁰⁴ Důvodová zpráva k OSŘ v původním znění, sněmovní tisk č. 147/1963, dostupný na http://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0147_10.htm

Výkon rozhodnutí (příp. exekuci) lze provádět ohledně peněžitých i nepeněžitých plnění. Vynucovat lze tedy jak povinnost zaplatit určitou částku, tak např. provést dílo, vydat věc, vyklidit nemovitost a jiné. Pouze soudu náleží výkon rozhodnutí ve věcech péče o nezletilé nebo předběžných opatření týkajících se domácího násilí a předání dítěte do vhodného prostředí.¹⁰⁵ Vždy se však musí jednat o plnění, tedy povinnost něco dát, konat, něčeho se zdržet, nebo strpět to, proti čemuž by se povinná osoba jinak mohla bránit. Způsobilý právní titul (důvod), svědčící o opodstatněnosti požadavku věřitele¹⁰⁶ se označuje jako exekuční titul.

Výkon rozhodnutí je tedy prostředkem mocenského donucení k plnění povinnosti, která byla uložena rozhodnutím soudu či jiného orgánu s příslušnou pravomocí. Skutečnost, že jsem obdržela veřejnou listinu (§ 134 OSŘ), která mi přiznává právo na plnění od dlužníka, ještě neznámá, že dlužník takovou povinnost vůči mně dobrovolně splní. V době vzniku občanského soudního řádu se počítalo s tím, že zahájených vykonávacích řízení bude ubývat a trend neplnění autoritativně vydaných rozhodnutí bude ustupovat. Opak se stal pravdou. Soudy časem přestaly zvládat nárůst věcí v oblasti výkonu rozhodnutí a princip zákonnosti začal být pouhou proklamací. Pokud totiž zákon zakazuje vymáhat pohledávky svémocí¹⁰⁷, musí zajistit, aby věřitel dosáhl uspokojení alternativním způsobem, který musí být natolik efektivní, aby pro věřitele takové plnění ještě mělo smysl. Zákonodárce se na základě těchto úvah během 90. let minulého století rozhodl, že odlehčí soudům a vytvoří nové řízení prováděné nikoli soudy, ale tzv. soudními exekutory. Vydáním zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a jejich exekuční činnosti (exekučního řádu) získali tzv. soudní exekutoři pověření k činnosti obdobné vymáhání pohledávek soudem. Výraz „exekuce“ se opět začal v naší právní praxi používat, nicméně ve významu exekuce podle EŘ. V tomto smyslu bude výrazu užíváno i dále v této práci.

3.2. Průběh výkonu rozhodnutí

Řízení o výkon rozhodnutí je ovládáno zásadou legálního pořádku. Je rozděleno do fází, které na sebe navazují a vzájemně se podmiňují. Před podáním návrhu na soudní výkon rozhodnutí může soud vyvíjet činnost, která vede ke zjištění informací důležitých pro podání

---

¹⁰⁵ § 76a a 76b OSŘ.

¹⁰⁶ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. 4. aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Linde, 2006, s. 521.

¹⁰⁷ Násilnými zásahy do majetkové sféry dlužníka, výhrůžkami apod.

návrhu na nařízení výkonu. Může se jednat o zjištění plátce mzdy povinného, účtu povinného u peněžního ústavu, popř. zjištění jiného majetku.¹⁰⁸

První povinnou fází vykonávacího řízení je nařízení výkonu rozhodnutí. Řízení lze zahájit pouze na návrh oprávněného (se zákonnými výjimkami). Jedná-li se o povinnost k zaplacení peněžité částky, zvolí oprávněný v návrhu i způsob, jakým se má výkon provést (§ 261 OSŘ). Tímto se vykonávací řízení liší od exekučního dle EŘ, neboť zde určuje způsob provedení exekuce sám soudní exekutor zvláštním aktem – exekučním příkazem. Soud nařizuje soudní výkon či exekuci usnesením (§ 254 odst. 1 OSŘ). Výkon rozhodnutí vždy nařizuje okresní soud, a to podle zásad o místní příslušnosti pro vykonávací řízení (§ 252 OSŘ).

Po nařízení výkonu rozhodnutí soud zajistí jeho provedení z úřední povinnosti (§ 265 odst. 1 OSŘ). Vykonávací řízení není možné přerušit z důvodů dle části třetí OSŘ, ve vykonávacím řízení však existuje institut odkladu podle § 266. Odklad provedení výkonu rozhodnutí může navrhnout povinný, jestliže se bez své viny ocitl v přechodně tíživé situaci a neprodlený výkon by pro něj či jeho rodinu mohl mít nepříznivé následky. Musí zde být ale splněna podmínka, že oprávněný nebude odkladem poškozen (že mu bude plněno). Bez návrhu pak soud odloží výkon, lze-li očekávat, že bude zastaven.

Výkon rozhodnutí končí uspokojením oprávněného (vlastním cílem řízení), zastavením výkonu nebo jeho bezvýsledností.¹⁰⁹ Důvody zastavení jsou taxativně vyjmenovány v § 268 OSŘ. Jedná se o důvody, které činí exekuci nepřipustnou a nelze v ní pokračovat. Pro účely této práce je nejdůležitější zastavovací důvod dle písmena f. Bylo-li pravomocně rozhodnuto o vylučovací žalobě, výkon rozhodnutí musí být zastaven ohledně vyloučených věcí, práv, nebo jiných hodnot.

K uspokojení oprávněného dochází po provedení výkonu rozhodnutí, kterým se dosáhne zpeněžení postiženého majetku (jde-li o peněžitá plnění). Nepodaří-li se majetek zpeněžit, potom jde o případ bezvýslednosti výkonu rozhodnutí, jelikož jeho žádoucím výsledkem mělo být právě uspokojení oprávněného.

---

¹⁰⁸ Jedná se o institut prohlášení o majetku, tzv. vyjevovací přísahu dle § 260a a násl. OSŘ, která je fakultativní fází předcházející podání návrhu na nařízení výkonu.

¹⁰⁹ Např. § 307 odst. 3 OSŘ v případě přikázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu čeká peněžní ústav šest měsíců od doručení oznámení, že usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí nabylo právní moci. Pokud ani v této době nedojdou na účet peněžní prostředky, které by bylo možné postihnout, výkon ze zákona končí.

3.3. Předpoklady pro výkon rozhodnutí

K tomu, aby výkon rozhodnutí mohl být nařízen a proveden, je zapotřebí, aby byly splněny podmínky, které vyžaduje zákon. Jedná se jednak o procesní předpoklady zahájení řízení¹¹⁰ a jednak zvláštní materiální podmínku - existenci vykonatelného exekučního titulu.

Vykonávací řízení je možné s jistými výjimkami¹¹¹ zahájit pouze na návrh. Dalšími procesními podmínkami je pravomoc a příslušnost soudu, procesní subjektivita a způsobilost účastníků samostatně jednat před soudem, popř. doklad o zastoupení (tzv. plná moc), zaplacení soudního poplatku a neexistence překážek zahájeného řízení a rozsouzené věci.¹¹²

Důležitou materiální podmínkou nařízení a provedení výkonu rozhodnutí je existence exekučního titulu. Jedná se o právní akt vydaný k tomu zmocněným orgánem, nejčastěji soudem, v zákonem předepsané formě, který ukládá povinnost. Uzavřený výčet titulů pro výkon rozhodnutí poskytuje OSŘ v §§ 251 a 274. V prvním ustanovení je za titul označeno vykonatelné rozhodnutí soudu vydané podle části třetí OSŘ. Jedná se tedy o rozsudky, usnesení, platební rozkazy a soudem schválené smíry. Ustanovení § 274 potom obsahuje tituly, které nejsou rozhodnutími v občanském soudním řízení.¹¹³

Stejnopis titulu v jedné z výše uvedených forem musí věřitel připojit ke svému návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí. Tato veřejná listina ve smyslu § 134 OSŘ musí být opatřena tzv. doložkou vykonatelnosti. Jedná se osvědčení, že titul se stal vykonatelným. Doložku je oprávněn vyznačit soud (správní orgán), který listinu vydal, popř. schválil. Věřitel nemá povinnost opatřit stejnopis titulu v případě, že svůj návrh na výkon rozhodnutí podává u soudu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni (§ 261 odst. 2 věta třetí OSŘ).

Dalším nezbytným předpokladem výkonu rozhodnutí je vykonatelnost exekučního titulu. Soud ji zkoumá z přiloženého stejnopisu a ze spisu týkající se věci. Tato vlastnost exekučního titulu nám říká, že je možné v něm uloženou povinnost po dlužníku vynutit proti jeho vůli za pomoci orgánů státní moci, popř. exekutora.¹¹⁴

Vykonatelnost tradičně rozlišujeme na materiální a formální. Materiální vykonatelnost se týká obsahu exekučního titulu. Ten musí být natolik určitý a srozumitelný, aby soud či exekutor nepochybně věděli, co se má v řízení vynutit, a také kdo, kdy a komu má splnit. Materiálně vykonatelné musí být všechny tituly.

---

¹¹⁰ A to platí nejen pro řízení vykonávací, ale obecně i pro řízení nalézací.

¹¹¹ Výkon rozhodnutí v oblasti péče o nezletilé, domácího násilí.

¹¹² Podrobně TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 11. – R 21/1981.

¹¹³ Např. vykonatelný rozhodčí nález, notářský či exekutorský zápis se svolením k vykonatelnosti apod.

¹¹⁴ Ten je sice osobou soukromou, nicméně zákonem (EŘ) nadán příslušnou pravomocí.

Formální vykonatelnost je vyjádřena v zákoně, konkrétně v §§ 161, 162 a 171 OSŘ. Rozsudky jsou vykonatelné, jakmile uplyne lhůta k plnění. Neukládá-li se v rozsudku povinnost plnit, potom je vykonatelný, jakmile nabyde právní moci (např. rozsudky ve věcech osobního stavu). Bez ohledu na právní moc jsou vykonatelné pouze rozsudky odsuzující k plnění výživného či pracovní odměny za poslední tři měsíce před jejich vyhlášením a rozsudky ve věcech mezinárodních únosů dětí. Předběžně vykonatelný je také rozsudek, v jehož výroku je taková jeho vlastnost založena. Podmínkou je návrh účastníka a hrozba nebezpečí těžko nahraditelné újmy. Pokud zní rozsudek na opakující se plnění (např. výživné), je vykonatelný, jakmile se dávky podle rozsudku stanou splatnými (§ 160 odst. 2 OSŘ).

Usnesení je vykonatelné opět uplynutím lhůty k plnění. Tato běží od doručení usnesení, z toho tedy vyplývá, že je vykonatelné bez vazby na právní moc. V případě, že usnesení neukládá povinnost, je vykonatelné dnem svého doručení, nedoručuje-li se, dnem vyhlášení či vyhotovení. Zákon nebo soud může stanovit, že usnesení se vykoná až po právní moci.¹¹⁵

Co se týče platebního rozkazu jako jedné z forem rozhodnutí v občanskoprávním řízení, má účinky vykonatelného rozsudku, pokud proti němu nebyl včas podán odpor. Pokud žalovaný podá do 15 dnů odpor proti platebnímu rozkazu, ten se ex lege ruší a soud nařídí jednání ve věci. Stejnou lhůtu má dlužník k tomu, aby zaplatil uložené peněžité plnění. Vedle běžného platebního rozkazu existuje ještě směnečný (popř. šekový) platební rozkaz, na základě kterého může soud na výslovný návrh oprávněné osoby ze směnky (šeku) uložit osobě zavázané ze směnky plnit peněžitou povinnost do tří dnů od doručení. Ve shodné lhůtě může žalovaný podat odůvodněné námitky. Jejich podáním se ovšem platební rozkaz neruší. V části, která není napadána, zůstává platný a stává se vykonatelným. Zbývající část platebního rozkazu nabývá vykonatelnosti spolu s vykonatelností rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o námitkách.¹¹⁶

Poslední poznámkou k předpokladům je krátké objasnění způsobů výkonu rozhodnutí. Peněžitou pohledávku lze vykonat srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, příkazem k výplatě z účtu u peněžního ústavu, prodejem movitých věcí a nemovitostí, prodejem podniku a zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitostem (§ 257). Způsob výkonu na nepeněžité plnění určuje povaha vymáhané povinnosti. Lze jej provést vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci nebo provedením prací a výkonů. Požaduje-li oprávněný výkon rozhodnutí některým ze způsobů na peněžité plnění, je povinen

¹¹⁵ V tomto případě běží lhůta k plnění od doručení usnesení účastníkovi. Jako příklad lze uvést usnesení, kterým se ukládá povinnost k náhradě nákladů řízení, pokud tak nebylo učiněno již v rozsudku.

¹¹⁶ ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2009, s. 906-907.

konkrétní způsob v návrhu na výkon rozhodnutí soudu navrhnout. Takovou povinnost věřitel nemá v případě, že si vybere k vymožení pohledávky exekuci dle EŘ.

3.4. Účastníci vykonávacího řízení

Kromě soudu vystupují jako subjekty ve vykonávacím řízení také jeho účastníci. Podle § 94 odst. 2 OSŘ jsou účastníky řízení navrhovatel a ti, které zákon za účastníky označuje. V tomto případě tak zákonodárce učinil v § 255 odst. 1 OSŘ, kde jako účastníky řízení o výkon rozhodnutí vymezuje oprávněného a povinného. Oprávněný je osoba, která podala návrh na nařízení výkonu rozhodnutí. Povinný je pak ten, o kom oprávněný v návrhu tvrdí, že vůči němu nesplnil povinnost uloženou exekučním titulem.¹¹⁷ Definice účastenství má zde tedy ryze procesní charakter. Věcná legitimace¹¹⁸ se pak zkoumá jako podmínka pro to, aby výkon rozhodnutí mohl být nařízen a proveden. Zjistí-li se teprve po nařízení výkonu rozhodnutí, že věcná legitimace není dána, potom je nutné jej zastavit dle § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ.¹¹⁹

V souladu s ustanovením § 254 odst. 1, větou první a ve spojení s § 94 OSŘ mohou být účastníky řízení i ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. Takovými subjekty jsou např. plátce mzdy při žádosti o určení výše srážek, dlužník povinného při výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky apod.¹²⁰ Takový subjekt je účastníkem jen pro ten úsek řízení, ve kterém se jedná o jeho právech či povinnostech.

Proti jinému, než kdo je v rozhodnutí označen jako povinný, nebo ve prospěch jiného, než kdo je v rozhodnutí označen jako oprávněný, lze nařídit a provést výkon rozhodnutí, jen je-li prokázáno, že na něj přešla povinnost nebo právo z rozhodnutí (§ 256 odst. 1 OSŘ). Skutečnost musí oprávněný doložit listinou vydanou či ověřenou státním orgánem (např. soudem) nebo notářem, pokud nevyplývá přímo z právního předpisu. Takovou listinou může být například usnesení o potvrzení nabytí dědictví. V případě, kdy přechod práva či povinnosti vyplývá z právního předpisu, stačí předložit listinu soukromou.¹²¹

Výjimkou z výše uvedeného postižení hodnot někoho jiného, než kdo je ve vykonatelném titulu označen jako povinný, je postižení majetku, práv a jiných hodnot v SJM. O uvedené problematice pojednávám v následujících kapitolách.

¹¹⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona, LAMKA, Roman. *Exekuce v zrcadle právních předpisů (I. Příběh exekučního řízení)*. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 32.

¹¹⁸ Tedy skutečnost, zda titul pro výkon rozhodnutí opravdu označuje jako oprávněného a povinného subjekty určené v návrhu na nařízení výkonu.

¹¹⁹ ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád...* s. 925.

¹²⁰ Tamtéž s. 928.

¹²¹ Např. přechod práva pojištěného na náhradu škody na pojišťovnu dle § 33 zákona č. 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě.

3.5. Exekuční řízení podle exekučního řádu a jeho specifika

Mimo vykonávací řízení podle OSŘ, existuje ještě jedno specifické řízení podle zvláštního zákona (č. 120/2001 Sb. exekučního řádu), které se odborně nazývá řízení exekuční a plní obdobnou funkci jako řízení vykonávací s některými odlišnostmi. Tyto budou předmětem dalšího výkladu.

Exekuční činnosti vykonávají tzv. soudní exekutoři. Jedná se o fyzické osoby, kterým byla zákonem (exekuční řád) svěřena pravomoc vymáhat pohledávky věřitelů na základě exekučních titulů, podobně jak to činí soudy.

Oprávněný si může vybrat, zda podá návrh na nařízení soudního výkonu rozhodnutí, nebo využije řízení podle EŘ.¹²² Exekuční řízení bylo zavedeno z důvodu přetíženosti obecných soudů nápadem věcí v oblasti vymáhání pohledávek. Soudy přestaly zvládat nápor zahájených vykonávacích řízení a hrozilo, že věřitelé budou k vymáhání pohledávek používat mimoprávní prostředky.¹²³ Návrh na nařízení exekuce podává oprávněný nově pouze prostřednictvím soudního exekutora, kterého si sám zvolí (§ 28 EŘ). Nemusí se jednat o exekutora v obvodu soudu, kde má povinný bydliště, ale nesmí také jít o zřejmě šikanózní uplatňování tohoto práva oprávněným.¹²⁴ Dnem doručení návrhu je exekuční řízení zahájeno. Exekutor následně zašle návrh soudu příslušnému podle § 45 EŘ do 15 dnů od jeho doručení spolu s žádostí o pověření provedením exekuce (§ 44 EŘ). Soud rozhodne, zda nařídí exekuci či nikoli, a také o pověření exekutora do 15 dnů od doručení návrhu.¹²⁵

Usnesení o nařízení exekuce je doručeno povinnému do vlastních rukou (§ 44 odst. 5 EŘ) a vyplývají z něj rozsáhlá omezení. Poté, co povinný usnesení obdrží, nesmí nakládat s veškerým svým majetkem. Jde o tzv. generální inhibitorium (§ 44a EŘ). Zákon s tímto dispozičním zákazem spojuje následek tzv. relativní neplatnosti právního úkonu, kterým by povinný zcizil či jinak zatížil svůj majetek. Exekutor, oprávněný, popř. přihlášený věřitel musí uplatnit relativní neplatnost úkonem adresovaným povinnému i druhé straně úkonu. Dokud tak některý z nich neučiní, úkon je platný. Z uvedeného zákazu existují výjimky, jako např. zajišťování základních životních potřeb povinného a osob jím vyživovaných.

---

¹²² S výjimkou speciálních otázek umístění dítěte do vhodného prostředí dle § 76a a vykázaní ze společného obydlí podle 76b OSŘ.

¹²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 120/2001 Sb., exekučnímu řádu v původním znění.

¹²⁴ Oprávněný vybere vzdáleného exekutora právě proto, aby povinnému neúměrně vzrostly náklady exekuce, které je povinen uhradit. KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 79.

¹²⁵ Řízení je rychlejší než soudní výkon vzhledem k tomu, že zákon určí lhůty.

Generální inhibitorium se vztahuje na veškerý majetek, tedy i na ten, který povinný sdílí se svým manželem prostřednictvím institutu SJM. Za SJM se pro tyto účely považuje opět jeho zákonný rozsah dle § 143 OZ (§ 42 EŘ). Fakticky tedy inhibitorium postihuje i manžela povinného. Zákaz nakládat s majetkem je další z výhod exekučního řízení, neboť je preventivním prostředkem proti maření exekuce. Obecné inhibitorium je doplněno o zákaz speciální, který působí absolutní neplatnost úkonů učiněných v rozporu s tímto zákazem. Podle něj doručením exekučního příkazu (viz dále) nesmí povinný nakládat s majetkem, který byl určen k postižení.

Oprávněný, ani soud neurčují způsob, jakým má být exekuce k vymožení pohledávky provedena. Oprávněný tedy nemusí zjišťovat majetek povinného, neboť to je úkolem exekutora, který má k tomu i zákonem stanovené účinné prostředky.¹²⁶ V tomto tkví druhá nesporná výhoda exekuce dle EŘ. Exekutor určí způsob provedení exekuce až následně v tzv. exekučním příkazu, což je akt, kterým exekutor vybírá majetek, který bude postižen. Proti exekučnímu příkazu není přípustný opravný prostředek. Odvolat se je možné pouze proti usnesení soudu o nařízení exekuce. Exekutor tak navíc může provádět exekuci všemi zákonem dovolenými způsoby najednou.

Dále postupuje soudní exekutor obdobně jako soud ve vykonávacím řízení. Vykonává i obdobné exekuční tituly jako soud. Exekutor může řízení zastavit či odložit jeho provedení dle § 266 OSŘ. K tomu jsou v EŘ určeny lhůty, ve kterých musí návrhu vyhovět.¹²⁷ V případě, že návrhu nevyhoví, je povinen postoupit jej spolu se spisem exekučnímu soudu.

Pro exekuční řízení se přiměřeně použijí ustanovení pro výkon rozhodnutí v OSŘ. EŘ je tedy ve vztahu k OSŘ předpisem zvláštním. Občanský soudní řád se jako obecná úprava použije všude tam, kde speciální úprava v EŘ chybí nebo je neúplná.¹²⁸ Z důvodu provázanosti mezi EŘ a OSŘ se může použít judikatura soudů v otázkách vykonávacího i exekučního řízení, které jsou řešeny dle obou úprav shodně¹²⁹, nebo kde se přiměřeně postupuje podle OSŘ.¹³⁰

Zajímavým specifikem exekuce je institut, který EŘ obsahuje u provedení exekuce prodejem movitých věcí. Jedná se o vyškrtnutí věci ze soupisu podle § 68 EŘ, o němž bude pojednáno v poslední podkapitole. Jde o specifický prostředek, kterým se může manžel povinného (resp. třetí osoba) bránit proti postižení svého majetku či majetku v SJM ještě před

---

¹²⁶ Má poměrně širokou možnost požadovat součinnost od třetích osob, včetně bank.

¹²⁷ §§ 55 odst. 2 nebo 54 odst. 7 EŘ

¹²⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2006 sp. zn. Cpjn 200/2005 in TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 757.

¹²⁹ K takovýmto otázkám patří např. probírané postižení SJM.

¹³⁰ Např. úprava excindační žaloby dle § 267 OSŘ. Exekuční řád na ni v ustanovení § 68 odst. 4 také odkazuje.

tím, než podá vylučovací žalobu. Může se tak vyhnout leckdy zdlouhavému nalézacímu soudnímu řízení.

Ustanovení o postižení majetku v SJM patří ke styčným bodům obou úprav. EŘ shodně s OSŘ upravuje možnost postihnout majetek v SJM pro závazek jen jednoho manžela v § 42. Stejně jako v OSŘ, i v EŘ najdeme ustanovení bránící manželům v uzavírání účelových modifikačních smluv po vzniku závazku (§ 42 odst. 2).

Exekutor postupuje v řízení z úřední moci a je jeho vlastním zájmem (je osobou podnikající dle zvláštního zákona) vymoci plnění pro oprávněného. Proto je exekuční řízení efektivnější a v mnohém ulehčuje obecným soudům, které se v exekučních věcech omezují pouze na nařízení exekuce a dále se o průběh řízení v zásadě nezajímají. Systémem lhůt potom EŘ přispívá k naplnění požadavku rychlosti řízení. Účel zavedení komplementárního řízení exekučního byl tedy víceméně dle očekávání zákonodárce naplněn (pomineme-li další nárůst věcí v této oblasti s rozmachem výkonu ekonomických činností).

4. Postižení majetku a majetkových hodnot ve společném jmění manželů výkonem rozhodnutí (exekucí)

Kdyby neexistoval institut SJM, věřitelé by měli přesný přehled o tom, z jakého majetku se mohou v případě neplnění závazku hojit. V případě, že dlužník by byl ženat (případně dlužnice vdaná), na postavení věřitele by se nic nezměnilo. Stále by se jednalo o výlučný závazek tohoto manžela. Věřitel by se v případě, že by dlužník neplnil dobrovolně, mohl hojit na jeho majetku, popř. na jeho spoluvlastnickém podílu k věcem, které nabyl společně s manželkou/manželem.

V úvodních kapitolách jsem již zmiňovala, co zejména vedlo zákonodárce k zavedení institutu SJM (resp. BSM). Cílem bylo „*prostřednictvím zvláštní právní úpravy společných manželských majetkových vztahů posílit ekonomickou solidaritu, rovnost, společné zájmy manželů a v neposlední řadě, aby se vyrovnala i životní úroveň každého z nich.*“¹³¹ Tato pozitivní proklamace je sice z úst erudovaného odborníka jistě důvodná, nicméně vyrovnaná životní úroveň může mít v mnohých případech pro manžele hořké důsledky. Ekonomická solidarita může leckdy pro manžele znamenat živobytí na úrovni přežití. To, co zákonodárce vytvořil k ochraně ekonomicky neaktivního manžela, obrací se často nejen proti němu samotnému, ale proti celé rodině, včetně nezletilých

---

¹³¹ DVORÁK, Jan. Zamyšlení nad právní úpravou společného jmění manželů. *Soudní rozhledy*, 2007, roč. 13, č. 12, s. 453.

dětí. O právních vývodech těchto skeptických postulátů bude pojednáno v následujících podkapitolách.

4.1. Nařízení a provedení výkonu rozhodnutí ohledně majetku v SJM

Na rozdíl od situace předestřené výše (kdyby existovaly jen oddělené majetky), je to podle stávající právní úpravy poněkud složitější. Majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství spadá do SJM (§143 OZ). Tento komplex majetku se zákonnými výjimkami je v současné době možné postihnout výkonem rozhodnutí pro závazek být jen jednoho z manželů. Důvod je prostý. Vzhledem k tomu, že byl vytvořen koncept společného majetku, jehož vlastníky jsou současně dvě osoby, a to bez určení podílů, je nutné zajistit, že věřitelé pouze jednoho manžela se budou moci uspokojit z majetku dlužníka, který však tento vlastní společně s někým dalším - manželem. Věřitelé nemohou spoléhat na to, že dlužník má dostatek svého výlučného majetku. Dlužníci by se tak docela snadno mohli vyhýbat plnění svých dluhů tím, že by uzavírali účelová manželství s tím, že by případně rozšířili SJM o majetek, který měli ve vlastnictví před jeho uzavřením. Spekulovalo se o tom, zda náhodou SJM není právem nepřipouštějícím výkon rozhodnutí podle § 267 odst. 1 OSŘ.¹³² Tím, že se jednalo o bezpodílové spoluvlastnictví manželů, nemohl být výkonem postižen podíl povinného na BSM. Vzhledem k tomu muselo být BSM postiženo buď v celém rozsahu, nebo vůbec. Nemožnost postihnout majetek v BSM však zákonodárce nemohl dopustit. Proto převážil názor, že BSM je možné postihnout v celém rozsahu.

Již za existence institutu BSM umožňoval zákon v § 147 OZ postižení věcí z BSM výkonem rozhodnutí. K 1. 8. 1998 ustanovení § 147 z OZ zmizelo. Bylo nahrazeno bezmála dva a půl roku po tom, co byla přijata hmotněprávní úprava. Zákonodárce zřejmě ustanovení vypustil s úmyslem včlenit jej do textu procesního předpisu. Nicméně tak učinil se zmíněným zpožděním, do té doby bylo možné postihnout pouze věci ze SJM dovozením z § 255 odst. 2 OSŘ ve znění před novelou.¹³³

Novela provedená zákonem č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, přinesla očekávané změny právní úpravy, které umožnily vejít v život hmotněprávním ustanovením o SJM v oblasti výkonu rozhodnutí.

---

¹³² DVORÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů...* s. 109.

¹³³ § 255 odst. 2 OSŘ ve znění před novelou č. 30/2000 Sb. – „Jsou-li nařízeným výkonem rozhodnutí postiženy věci v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, je účastníkem řízení, pokud jde o tyto věci, i manžel povinného.“

Soudní praxi se ulevilo o nemálo problémů s vytvářením konstantní judikatury, neboť v OSŘ byly nově upraveny § 255 odst. 2, §§ 262a a 267 odst. 2.

Jednoznačným podkladem pro postižení majetku v SJM je § 262a odst. 1 OSŘ. Ten ve své první větě říká, že „výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze naříditi také tehdy, jde-li o vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů.“ Citovaný paragraf vlastně nahradil původní § 147 OZ ve znění do 1. 8. 1998. Pro výlučný závazek jen jednoho z manželů je tedy možné postihnout i majetek v SJM, neboť dlužný manžel je jeho vlastníkem a věřitelé by opačnou právní úpravou byli bezdůvodně zkráceni. Zákon výslovně neurčuje, jakou část SJM je možné postihnout, popř. zda lze postihnout celé SJM. Připouští pouze možnost SJM postihnout.

Uvažujeme-li tedy o postižení majetku v SJM, je vzhledem k výše řečenému třeba vycházet z toho, že manžel je vlastníkem (či oprávněným ze) všech majetkových hodnot (práv), a proto je možné postihnout veškerý majetek v SJM.¹³⁴

Kdyby ovšem dlužník v době vzniku pohledávky nežil v manželství, měl by věřitel možnost hojit se pouze z majetku dlužníka, který nabyt on sám (tedy nikoli společně s někým dalším - manželem). V manželství ovšem nabývají majetek dva, tudíž je jeho objem pochopitelně větší. Pokud je povinný/povinná v době vzniku závazku ženatá/vdaná, věřitel má možnost hojit se z podstatně větší masy majetku, než je tomu v případě, kdy závazek vzniká osobě svobodné. Postižení celého rozsahu SJM pro závazek náležející pouze jednomu manželovi se mi proto jeví nespravedlivým.

Vrátím-li se k tomu, jaké hodnoty je možné v rámci SJM postihnout, tedy co tvoří SJM, dovoluji si krátké vysvětlení pojmu „majetek“. Od 1. 8. 1998 je možné v rámci SJM postihnout nejen věci, ale i práva a jiné majetkové hodnoty. O obsah pojmu „majetek“ se nicméně již dlouhodobě vedou spory. Zákonodárce vymezil v OZ rozsah SJM dosti široce a založil také vyvratitelnou právní domněnku dle § 144, která stanoví, že majetek a závazky v pochybnostech náleží do SJM. Souhlasím s názorem Valenty, že úmyslu zákonodárce tedy zřejmě odpovídá, že do SJM řadí nikoli pouze věci, ale i pohledávky a jiná majetková práva, pokud jejich povaha připouští, aby byly předmětem občanskoprávních vztahů.¹³⁵ Z toho vyplývá, že také pohledávky a ostatní práva mohou být stíženy výkonem rozhodnutí.

Co se týče závazků, pro něž může být SJM postiženo, je rozhodné, zda závazek vznikl za trvání manželství, popř. zda patří do SJM. Jednodušší je situace, kdy závazek náleží do SJM. Zákon ohledně takových závazků stanoví pasivní solidaritu manželů (§ 145 odst. 3

¹³⁴ DVORŽÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů...* s. 105.

¹³⁵ VALENTA, Jan. Manžel povinného v exekučním řízení. *Právní rádce*, 2008, č. 8, s. 10.

OZ). Často to bývá SJM, které z takového závazku mělo prospěch.¹³⁶ Proto se jeví účelným SJM postihnout (nicméně s jistými výhradami, jak jsem uvedla např. u závazků výživného).

Závazky zahrnutými do SJM jsou závazky vzniklé jednomu či oběma manželům společně za trvání manželství s výjimkou závazků vyloučených ze SJM zákonem. Těmito jsou závazky uzavřené ohledně majetku, který ze zákona netvoří SJM¹³⁷, a závazky převzaté jedním z manželů bez souhlasu druhého, které přesahují míru přiměřenou majetkovým poměrům těchto manželů [§ 143 odst. 1 písm. b) OZ].

Z právních úkonů týkajících se společného jmění manželů jsou oprávněni a *povinni* oba manželé společně a nerozdílně (§ 145 odst. 4 OZ). Zároveň platí, že závazky spadající do SJM plní oba manželé taktéž rukou společnou a nerozdílnou. Vzhledem k tomu, že BSM podle úpravy do roku 1998 nezahrnovalo závazky, platilo pouze nynější ustanovení § 145 odst. 4, které bylo tehdy obsaženo v § 145 odst. 2 OZ ve znění do 1. 8. 1998. Rozdíl byl v tom, že právní úkony, ze kterých byli oprávněni a povinni oba manželé solidárně, se musely týkat společných věcí (BSM tvořily pouze věci). Judikatura tehdy ovšem vytvořila další podmínku, právní úkon týkající se společných věcí museli učinit oba manželé. Pokud byl účastníkem úkonu pouze jeden z manželů, byl zavázán pouze on sám.¹³⁸ Pasivní solidarita manželů byla konstituována jen ve vztahu k právním úkonům, a to jen těm, které se týkaly společných věcí.

Podle nové právní úpravy od 1. 1. 1998 je prostor pro uspokojení pohledávek věřitelů podstatně širší. Do SJM patří i závazky jednoho z manželů, ohledně nichž zákon taktéž ukládá pasivní solidaritu manželů. Zde nemusí jít pouze o právní úkony, ale může se jednat o závazky z různých právních skutečností.¹³⁹

To, že zákon konstruuje pasivní solidaritu manželů, znamená, že výkon rozhodnutí mohou věřitelé vést jak na výlučný majetek každého manžela¹⁴⁰, tak na jejich společný majetek v SJM. Aby mohl být výkonem rozhodnutí postižen majetek v SJM, postačí získat exekuční titul pouze proti jednomu z manželů.¹⁴¹ Druhý se stává účastníkem řízení o výkon rozhodnutí, jak bude vyloženo v podkapitole 4.3 Účastenství manžela povinného.

Složitější je situace, kdy majetek v SJM nepostačuje a je nutné postihnout výlučný majetek některého z manželů. K tomu NS ČR v rozhodnutí sp. zn. 20 Cdo 2304/2002 uvedl,

¹³⁶ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů...*, s. 106.

¹³⁷ Srov. HADERKA, Jirí. Osobní a majetková práva manželů od účinnosti zákona č. 91/1998 Sb. *Právní praxe*, 1998, roč. 46, č. 9, s. 553.

¹³⁸ DVOŘÁK, Jan. Exekuční postih pohledávek: Pohledávky nabyté manželem povinného a tvořící SJM. *Právní ráde*, 2001, č. 6, s. 11. – rozsudky Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 1 Cz 25/1983, nebo 4 Cz 60/1986.

¹³⁹ Například konstitutivní rozhodnutí soudu ukládající jednomu z manželů platit výživné na nezletilé dítě z přechodního manželství, nebo závazek nahradit škodu- tedy závazek z protiprávního jednání.

¹⁴⁰ Dle § 511 OZ je totiž každý solidárně zavázaný dlužník povinen plnit celý dluh a až následně má regres vůči druhému ze solidárních dlužníků.

¹⁴¹ To vyplývá z dikce ustanovení § 262a odst. 1 ve spojení s § 255 odst. 2 OSŘ.

že na podkladě exekučního titulu pouze proti jednomu z manželů, nelze nařídit a provést výkon rozhodnutí proti druhému z manželů.¹⁴² S tím lze jen souhlasit. Třetí osobě nelze postihnout její výlučný majetek, aniž by soud v nalézacím řízení této osobě (byť by se jednalo o manžela povinného) uložil odpovídající povinnost. Věřitel si tedy musí opatřit exekuční titul přímo proti manželu povinného (nebo proti oběma), chce-li pro solidární závazek postihnout jeho výlučný majetek. Takové praxi však NS ČR učinil přítrž v rozsudku ze dne 12. 9. 2007 sp. zn. 31 Odo 677/2005. Podle Nejvyššího soudu závazek sjednaný jen jedním z manželů (nikoli tedy oběma společně), byť náleží do SJM, nelze v nalézacím řízení vymoci pouze po druhém z manželů. Svou úvahu nad zmíněným rozsudkem jsem si dovolila rozvést v podkapitole 1.2.4.

Nyní se přesuneme k závazkům, které nenáleží do SJM. Pro nepřiměřený závazek převzatý povinným bez souhlasu jeho manžela, lze také nařídit výkon rozhodnutí zpeněžením majetkových hodnot ze SJM podle § 262a OSŘ, neboť se zde jedná o závazek, který náleží jen jednomu z manželů. Vyplývá tak z § 262a ve spojení s § 267 odst. 2 OSŘ. Z výkonu rozhodnutí nelze vyloučit majetek v SJM, pokud závazek do SJM nepatří právě proto, že je nepřiměřený, převzatý jedním z manželů bez souhlasu toho druhého.¹⁴³ Co se rozumí pojmem nepřiměřený závazek a co znamená převzít jej bez souhlasu druhého manžela, bylo předmětem podkapitoly 1.2.5 Závazky vyloučené ze SJM.

Tento aspekt postižení majetku ze SJM považují za zásadní nedostatek procesní úpravy vůbec. Ze zákona se jedná o závazek, který nenáleží do SJM, přesto je možné postihnout pro jeho vymožení také SJM. Těžko říci, zda zákonodárce tento typ závazku pouze opomenul v § 267 odst. 2 OSŘ uvést, nebo úmyslně umožnil hojit se pro tento závazek z majetku v SJM. V uvedeném rozsudku (sp. zn. 20 Cdo 964/2007) si NS ČR myslí, že zákonodárce úmyslně zvolil pro § 267 odst. 2 taxativní výčet důvodů, pro které lze majetek v SJM z výkonu rozhodnutí vyloučit. Možná byl veden snahou uspokojit věřitele z majetku v SJM právě proto, že tento závazek není uzavřen ohledně výlučného majetku povinného manžela. Tudíž není jisto, zda má manžel majetek, ze kterého by se věřitelé mohli jinak uspokojit.

To, že lze výkon rozhodnutí nařídit i na majetek v SJM, neznamená bez dalšího, že lze ohledně tohoto majetku výkon rozhodnutí i provést. Pokud je výkon rozhodnutí nařízen pro závazek, který nepatří do SJM, protože je uzavřen ohledně výlučného majetku manžela, potom může manžel povinného podat žalobu na vyloučení majetku v SJM nebo majetku,

---

¹⁴² Např. rozhodnutí NS ČR ze dne 23. 10. 2003 sp. zn. 20 Cdo 2304/2002.

¹⁴³ Rozhodnutí NS ČR ze dne 16. 10. 2008 sp. zn. 20 Cdo 964/2007

který se za tento pro účely nařízení výkonu považuje, z výkonu rozhodnutí. O excindační žalobě pojednávám v samostatné podkapitole (5.2).

4.2. Postižení majetku v SJM výkonem rozhodnutí (exekucí) s ohledem na modifikační dohody

Majetek a závazky tvořící SJM bývají čím dál častěji odlišně od zákona upraveny smlouvou uzavřenou ve formě notářského zápisu.¹⁴⁴ Na to byl zákonodárce nucen reagovat ve druhé větě prvního odstavce § 262a OSŘ. Od 1. 1. 2000 se při nařízení výkonu rozhodnutí nepřihlíží ke smlouvám o zúžení zákonného rozsahu SJM, popř. jeho vyhrazení ke dni zániku manželství. Za majetek a závazky spadající do SJM se tedy považuje jejich zákonný rozsah, popř. rozšířený smlouvou ve formě notářského zápisu dle § 143a odst. 2 OZ.¹⁴⁵ Zákon hovoří výslovně o smlouvách, nicméně obdobné účinky jako smlouva uzavřená formou notářského zápisu má zúžení SJM soudem. Krbek v Komentáři k OSŘ zastává názor, že analogicky jako smlouvy se posuzují i soudní rozhodnutí, neboť ty pouze nahrazují smlouvu mezi manžely.¹⁴⁶

Se soudním rozhodnutím je však přece nutné počítat vždy, musí být respektováno právě proto, že je závazné vůči účastníkům i všem orgánům.¹⁴⁷ Kdyby proto výkon rozhodnutí nebyl na majetek, který má manžel povinného výlučný v důsledku soudního zúžení, ani nařízen, nebylo by třeba ani posuzovat interpretaci ustanovení § 267 odst. 2 OSŘ, které soudní zúžení v písm. a) taktéž ignoruje. Jak by se však potom postupovalo v případě, že by soud takový rozsudek o zúžení SJM nevzal v potaz a nařídil by výkon rozhodnutí v rozporu s tímto zúžením? Manžel jako účastník řízení by měl nejspíše možnost podat odvolání, neboť nebyla splněna jedna z podmínek pro nařízení výkonu rozhodnutí (soud měl k rozhodnutí soudu o zúžení přihlédnout). Popřípadě by se mohl následně (po právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí) bránit vylučovací žalobou. Pravdou je však fakt, že manželé, kteří mají SJM zúženo konstitutivním rozhodnutím soudu, by byli ve výhodě oproti těm, kteří tak učinili dohodou. Ospravedlnit lze tento názor tím, že k soudnímu zúžení je třeba kvalifikovaných důvodů a děje se tak i proti vůli druhého manžela.

Podle mého názoru nejde o nahrazení smlouvy soudním rozhodnutím, neboť zde není dán konsensus, dokonce ani rozsah zúžení nemusí být totožný, jako kdyby tak manželé

---

¹⁴⁴ Smlouvou o zúžení, rozšíření SJM, či jeho vyhrazení ke dni zániku manželství. Ačkoli posledně jmenované tak často sjednáváno není.

¹⁴⁵ DRÁPAL, Lubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Velké komentáře: Občanský soudní řád II.*...s. 2105.

¹⁴⁶ KRBEK, Pavel in DRÁPAL, Lubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Velké komentáře: Občanský soudní řád II., Komentář § 201 - 376.* Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2193.

¹⁴⁷ Ustanovení § 159a odst. 4: „*V rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány*“

učinili dohodou. Neboť ti mají větší prostor pro autonomii vůle. Argumentem, proč nepřihlížet pro účely nařízení výkonu ani k rozhodnutím o zúžení SJM je spíše skutečnost, že pokud není v řízení před nařízením výkonu rozhodnutí čas zabývat se obsahem smluv o zúžení, není ani dobře možné zjišťovat, zda bylo vydáno konstitutivní rozhodnutí soudou. K tomu slouží institut vylučovací žaloby podle § 267 OSŘ, o které bude i ve vztahu k zúžení soudním rozhodnutím pojednáno v příslušné podkapitole (5.2).

Naopak v § 262a odstavci druhém, kde se hovoří o časových účincích smluv, jsou dle mého názoru zahrnuta implicitně také soudní rozhodnutí. Ustanovení normuje závěr logicky vyvoditelný z § 143a odst. 4 OZ, tedy že se pro účely výkonu rozhodnutí nepřihlíží k modifikačním smlouvám, které byly uzavřeny až po vzniku závazku. V tomto případě jde tedy o účinky rozhodnutí v čase, nikoli účinky vůči třetím osobám (jak je tomu v § 262a odst. 1 a 267 odst. 2 OSŘ).

Před nařízením výkonu rozhodnutí manžela povinného neochrání tedy pouhá smlouva o zúžení SJM, popř. jeho vyhrazení ke dni zániku manželství. K těmto smlouvám se pro účely nařízení výkonu vůbec nepřihlíží. Nebrání dokonce ani provedení výkonu rozhodnutí na výlučný majetek zúžený smlouvou v případě, že manžel nepodá vylučovací žalobu dle § 267 OSŘ. Je tomu tak proto, že v řízení, které nařízení výkonu předchází, není prostor pro to, aby se dokazovalo, zda majetek patří či nepatří do SJM podle smlouvy a zda věřitelé byli s jejím obsahem seznámeni.¹⁴⁸ Navíc, není-li prokázán opak, majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství se považují za součást SJM.¹⁴⁹ Jediné, co lze doporučit, je zpřístupnit centrální evidenci manželských smluv¹⁵⁰ také třetím osobám, které chtějí s manžely kontrahovat. Bylo by pak čistě na nich, zda do smlouvy nahlédnou. Předpokládalo by se, že se smlouvou byli seznámeni.¹⁵¹ Nemohlo by se pak stát, že věřitelé budou namítat, že jim obsah smlouvy znám nebyl. Dle mého mínění by nebyl problém ani s ochranou soukromí, jak někteří namítají. Vždyť v našem právním řádu najedeme evidence jako katastr nemovitostí nebo obchodní rejstřík, kde jsou uloženy také citlivé údaje, jako například údaj o vlastnictví k nemovitosti nebo rodná čísla společníků. V zájmu transparentnosti právního jednání je však takový postup žádoucí, proto nevidím překážku zavést podobný registr i ohledně manželských smluv. Návrh nového občanského zákoníku se chystá zavést fakultativní publikaci smluv ve veřejném seznamu podle zvláštního zákona.¹⁵² Každý z manželů by měl možnost navrhnout,

---

¹⁴⁸ Viz důvodová zpráva k novele OSŘ č. 30/2000 Sb.

¹⁴⁹ Viz § 144 OZ

¹⁵⁰ KRÁSNÁ, Andrea. Zavedení evidence manželských smluv od 1. 7. 2009. *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 7, s. 7 - 8.

¹⁵¹ Podobně jako dnes údaje v katastru nemovitostí.

¹⁵² § 661 Návrhu nového občanského zákoníku, sněmovní tisk č. 835/2009 dostupný na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=835&CT1=0>.

aby se smlouva stala součástí seznamu a vědomost třetích osob ohledně obsahu takové smlouvy by se předpokládala v souladu se zásadou „vigilantibus iura scripta sunt“.¹⁵³ Tyto účinky by nastaly zápisem do uvedeného seznamu. Takové řešení lze jen uvítat, dobrovolný zápis by umožnil manželům vybrat si úpravu, která jim lépe vyhovuje. Mohli by se sami rozhodnout, zda budou chránit své soukromí, a na smlouvu se budou moci vůči věřitelům odvolat pouze, prokáží-li, že s ní věřitele seznámili, nebo smlouvu vloží do veřejného seznamu, a důkazní povinnosti se tak zbaví.

Podobně je to se smlouvami, které byly uzavřeny až po vzniku vymáhané pohledávky (§ 262a odst. 2 OSŘ). K takovým smlouvám se nepřihlíží, a to jak pokud jde o nařízení výkonu rozhodnutí, tak o jeho následné provedení. Hmotněprávní ustanovení § 143a odst. 4 OZ stanoví, že smlouva o rozšíření či zúžení SJM musí být známa věřiteli, jinak se na ni manželé nemohou odvolávat. Skutečnost, že třetí osoba (věřitel) znala obsah smlouvy, dokazují v případném řízení o vylučovací žalobě manželé. Okamžik, ke kterému je nutné, aby třetí osoba znala obsah smlouvy, však OZ neurčuje. NS ČR se k tomu několikrát vyjádřil ve svých rozsudcích, např. ze dne 25. 2. 2004 sp. zn. 20 Cdo 279/2003. „*Předně občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů... v ustanovení § 267 odst. 2 písm. a/ užívá výslovně pojmu „...majetek, který podle smlouvy o zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů...nepatřil do společného jmění manželů, a oprávněnému byl v době vzniku vymáhané pohledávky znám obsah smlouvy“.* Takový závěr však podle Nejvyššího soudu nevyplývá pouze ze zákonné dikce § 267 odst. 2 OSŘ. Dalším z podpůrných argumentů je podle Nejvyššího soudu ČR především snaha čelit účelovým dohodám manželů, kterými by přesouvali své prostředky podle potřeby mezi SJM a výlučným majetkem každého z nich právě za účelem vyhnout se postižení takových hodnot v rámci výkonu rozhodnutí (exekuce).

Dle mého názoru musí být rozhodným okamžikem moment vzniku vymáhané pohledávky zejména proto, že na základě jednání o uzavření právního úkonu, který spolu věřitel a povinný manžel hodlají sjednat, se věřitel rozhoduje, jaké podmínky si stanoví a zda vůbec do právního vztahu s dlužníkem vstoupí.

V případě, že by soud připustil vykládat ustanovení § 143a odst. 4 OZ tak, že by dlužníku stačilo, kdyby věřitel znal obsah smlouvy ke dni zahájení vykonávacího řízení, mohla by nastat jedna z následujících situací. Uzavřel-li by jeden z manželů závazek týkající se jeho výlučného majetku, nebylo by možné postihnout SJM výkonem rozhodnutí v případě, že by manželé uzavřeli po vzniku závazku dohodu o rozšíření SJM. Nedlužný manžel by pak jednoduše podal vylučovací žalobu dle § 267 odst. 2 písm. a), a majetek v SJM (kam smlouvou

---

¹⁵³ „Právo náleží bdělým“

začlenili i výlučný majetek povinného) by tak z výkonu rozhodnutí vyloučil. Pokud by závazek byl uzavřen ohledně SJM, mohli by manželé dodatečně zúžit SJM a připravit tak věřitele o možnost hojit se z tohoto majetku. Dosáhli by toho opět podáním vylučovací žaloby.

Sporná a zákonem nedořešená je taktéž situace, kdy závazek vznikl jen jednomu manželovi před uzavřením manželství. Takový závazek se bude vždy týkat výhradního majetku manžela, protože SJM ke dni vzniku závazku ještě neexistovalo. Potom by bylo velice jednoduché vyloučit majetek jen jednoho z manželů z výkonu rozhodnutí. Docílilo by se toho tak, že by manželé zkrátka rozšířili SJM i o tento výhradní majetek povinného (nabytý jím před uzavřením manželství) a poté by nedlužný manžel podal žalobu na vyloučení hodnot v SJM z výkonu rozhodnutí (exekuce). To je samozřejmě stav neúnosný. Osobně se tedy domnívám, že výklad ustanovení § 143a odst. 4 OZ Nejvyšším soudem je správný. Nicméně současná právní úprava toto nereflektuje, neboť v § 262a odst. 2 OSŘ zákon uvádí pouze případ, kdy závazek vznikl již za trvání manželství. Řeší se, zda majetek spadal či nespadal do SJM. Z toho vyplývá, že SJM muselo existovat již ke dni vzniku závazku. Do budoucna by bylo žádoucí výslovně v zákoně uvést, že vědomost věřitele o obsahu smlouvy o zúžení SJM se zkoumá ke dni vzniku vymáhané pohledávky.

4.3. Účastenství manžela povinného v řízení o výkon rozhodnutí

Výše bylo pojednáno o tom, že za určitých zákonem stanovených podmínek je možné postihnout společné hodnoty manželů patřící do SJM výkonem rozhodnutí pro vymožení pohledávky jen jednoho z manželů. Vzhledem k tomu, že manžel povinného nefiguruje v titulu pro výkon rozhodnutí jako povinný, musí být dostatečným způsobem zajištěna jeho informovanost a ochrana v řízení. Nařízeným výkonem rozhodnutí mohou být dle § 262a odst. 1 OSŘ postíženy i věci, práva a jiné majetkové hodnoty spadající do SJM, jedná-li se o závazek byt' jen jednoho z manželů vzniklý za trvání manželství.

Pro účely nařízení výkonu rozhodnutí se za majetek v SJM považuje zákonný rozsah tohoto jmění podle § 143 OZ, popřípadě majetek dle dohody manželů o rozšíření SJM podle § 143a odst. 1 věty první. Soud proto nepřihlíží ke smlouvě, kterou bylo zákonné SJM zúženo nebo vyhrazeno ke dni zániku manželství. Výkon je tedy možné nařídit ohledně hodnot v domněle existujícím SJM i v případě, kdy SJM reálně vůbec neexistuje, protože má vzniknout až ke dni zániku manželství.¹⁵⁴ Důvodem je skutečnost, že soud v řízení, které

¹⁵⁴ DRÁPAL, Lubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Velké komentáře: Občanský soudní řád ...* s. 2105.

nařízení výkonu rozhodnutí předchází, nemá čas zkoumat okolnosti vzniku závazku. Odůvodněno je to také existencí vyvratitelné domněnky dle § 144 OZ.¹⁵⁵

Nežli soud nařídí výkon rozhodnutí ohledně majetku povinného, nezjišťuje správnost exekučního titulu. Zjistit správný skutkový stav věci bylo úkolem soudu v nalézacím řízení. Soud se ve vykonávacím řízení nezabývá dokazováním toho, kdy a jak závazek vznikl, ani jinými hmotněprávními okolnostmi. Tak se vyjádřil NS ČR v rozsudku ze dne 28. 5. 2003 sp. zn. 20 Cdo 1054/2002.¹⁵⁶ Uvádí zde: „*Protože výkon rozhodnutí soud nařídí zpravidla bez slyšení povinného a bez jednání (§ 253 odst. 1, 2), nelze se v řízení, jež rozhodnutí o nařízení výkonu předchází, zabývat – kromě jiných skutečností – otázkou vzniku závazku, jebož vydobytí je navrhováno. Jinak řečeno, vznik pohledávky za trvání manželství, tj. splnění podmínky nezbytné pro použití majetku tvořícího společné jmění, se při nařízení výkonu rozhodnutí neprokažuje; soud vychází z návrhu na nařízení výkonu, z jiných tvrzení oprávněného, popř. z toho, co jinak vyšlo najevo (např. z listiny dokládající, že postižené nemovitosti jsou součástí společného jmění povinného a /bývalého/ manžela).*“ V této souvislosti se jeví spornou otázka, zda má soud nařídít výkon rozhodnutí i tehdy, je-li již z titulu pro výkon rozhodnutí nepochybné, že závazek nevznikl za trvání manželství, ale až po rozvodu, případně ještě před uzavřením manželství. Vzhledem k tomu, že titul se považuje za správný, stejně jako v něm zjištěné skutkové okolnosti¹⁵⁷, domnívám se, že v uvedeném případě by soud neměl výkon rozhodnutí ani nařídít. Jestliže totiž argumentujeme povahou vykonávacího řízení, je nepochybné v zájmu jeho rychlosti, aby takovýto zřejmě nepřipustný výkon rozhodnutí nebyl ani nařízen. Někteří autoři, například Kurka s Drápalem, si ovšem myslí, že i v tomto případě by soud mohl výkon nařídít.¹⁵⁸ Odvolávají se na současné znění právní úpravy OSŘ.

Úkolem soudu před nařízením výkonu rozhodnutí je tedy pouze zkoumat, zdali jsou splněny zákonné podmínky pro toto nařízení.¹⁵⁹ Účelem vykonávacího řízení je totiž co nejrychleji uspokojit oprávněného, protože soud mu přiznal ve svém autoritativním aktu jeho právo. Všechny výhody, které oprávněný má, jdou na vrub povinného. Proto se musí vyvážit zájmy obou stran v řízení. K tomu zejména slouží instituty ochrany a obrany povinného a třetích osob¹⁶⁰, o nichž bude pojednáno v kapitole páté.

V souladu s výše uvedeným je tedy nutné zajistit, aby se manžel povinného dozvěděl o všech relevantních úkonech subjektů procesu vymáhání pohledávky, pro niž je postižen i jeho majetek, který má společný s povinným.

¹⁵⁵ Existuje-li pochybnost o tom, zda majetek či závazky spadají do SJM, má se za to, že tvoří SJM.

¹⁵⁶ Rozhodnutí NS ČR ze dne 24. 9. 2008 sp. zn. 22 Cdo 2195/2006

¹⁵⁷ Tzv. presumce správnosti veřejné listiny dle § 134, kterou rozhodnutí soudu nepochybně je.

¹⁵⁸ KURKA, Vladimír, DRÁPAL, Ljubomír. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004, s. 317.

¹⁵⁹ Viz podkapitola o předpokladech výkonu rozhodnutí.

¹⁶⁰ Tedy i manžela povinného, který je zde vlastně třetí osobou se specifickým postavením, a to tím, že se stává účastníkem řízení ohledně hodnot ze SJM, které byly postiženy nařízeným výkonem rozhodnutí.

Základem pro možnost postižení majetkových hodnot v SJM je konstrukce institutu společného jmění. Vlastníky (beneficienty, oprávněnými, věřiteli) majetku v SJM jsou oba manželé společně a bezpodílově. Vznikl-li závazek za trvání manželství, má se za to, že patří do SJM (§ 144 OZ). Má-li potom věřitel exekuční titul vůči povinnému, dojde zpravidla i k postižení věcí ve vlastnictví povinného a jeho manžela. Poměrně často jsou totiž hodnoty v SJM jediným majetkem povinného, nebo by jeho majetek pro uspokojení věřitele nepostačoval.¹⁶¹ Manžel povinného by se ale vůbec nemusel dozvědět, že na jeho majetek byl nařízen výkon rozhodnutí a jeho majetkové hodnoty, které má společné s povinným, budou zpeněženy a poskytnuty oprávněnému k uspokojení jeho pohledávky. Proto je tu institut účastenství manžela povinného ve vykonávacím řízení.

Účastníkem řízení o výkon rozhodnutí je i manžel povinného, pokud jsou nařízeným výkonem rozhodnutí postiženy majetkové hodnoty nebo práva patřící do SJM (§ 255 odst. 2 OSŘ). Účastníkem se manželka povinného (manžel povinné) stává okamžikem, kdy reálně hrozí postižení majetku v SJM - dnem vydání usnesení soudu o nařízení výkonu rozhodnutí.¹⁶² Obdobné ustanovení obsahuje i EŘ v § 36 odst. 2, kde se uvádí, že manžel povinného je účastníkem řízení, pokud jsou hodnoty v SJM postiženy vydaným exekučním příkazem.¹⁶³ V obou případech je však manžel povinného účastníkem jen v tom rozsahu, v němž jsou výkonem dotčeny jeho společné hodnoty s povinným. Manželu povinného je tedy zajištěna účast v řízení ze zákona, včetně tomu odpovídajících práv. Manžel povinného, stejně jako sám povinný, může podat odvolání proti nařízenému výkonu rozhodnutí (exekuci¹⁶⁴), jsou mu doručovány všechny písemnosti týkající se postiženého majetku v SJM a postupu řízení.¹⁶⁵

Manžel povinného se stává účastníkem již za předpokladu, že nařízeným výkonem rozhodnutí by majetek v SJM mohl být postižen. Pokud by totiž usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí nebylo doručeno také manželu povinného, usnesení by nemohlo nabýt právní moci. To by mohlo přinést komplikace v průběhu řízení zejména proto, že jednotlivé procesní fáze řízení na sebe navazují a vyžadují jako podmínku právní moc předcházející fáze.¹⁶⁶ Manžel povinného se tedy nestane účastníkem jen za předpokladu, že je nepochybné, že bude

---

¹⁶¹ VALENTA, Jan. Manžel povinného v exekučním řízení. *Právní rádce*, 2008, č. 8, s. 9.

¹⁶² Rozhodnutí NS ČR ze dne 9. 7. 1997 sp. zn. 2 Cdon 1446/96

¹⁶³ Tedy nikoli nařízením exekuce, neboť v té době se ještě neví, jakým způsobem a na jaký majetek bude exekuce vlastně vedena. Problém je v tom, že manželu povinného je doručen až exekuční příkaz, proti němuž však neexistuje opravný prostředek.

¹⁶⁴ Nicméně pouze v případě, že exekuční příkaz byl vydán před právní mocí usnesení o nařízení exekuce, v opačném případě má manžel povinného (resp. třetí osoba) k dispozici pouze návrh na vyškrtnutí ze soupisu, případně excindiční žalobu. Pro srovnání § 47 odst. 1 EŘ.

¹⁶⁵ Musí mu být doručeno usnesení o chystaném dražebním jednání, má právo nahlížet do spisu v té části, která se týká hodnot v SJM apod.

¹⁶⁶ Např. ocenění nemovitosti bude nařízeno usnesením až tehdy, nabylo-li právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. In TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 480.

postižen i jeho majetek.¹⁶⁷ Účastníkem bude vždy, bude-li alespoň možné, že jeho společné hodnoty s povinným budou dotčeny nařízeným výkonem rozhodnutí. Soud bude v rámci šetření před vydáním usnesení o nařízení výkonu zkoumat okolnosti, které by mohly nasvědčovat účastenství manžela povinného. Jako příklad lze uvést tvrzení oprávněného či povinného, že jde o závazek vzniklý za trvání manželství, popř. tvrzení samotného manžela povinného.¹⁶⁸ Postižení majetku v SJM se dá důvodně předpokládat zejména u prodeje movitých věcí a nemovitostí.¹⁶⁹ To, zda má povinný manžela, zjišťuje soud (exekutor) z výpisu z Centrální evidence obyvatel.¹⁷⁰

Účastníkem řízení o výkon rozhodnutí je manžel povinného i tehdy, pokud SJM zaniklo a nebylo ještě vypořádáno.¹⁷¹ Je tomu tak z toho důvodu, že závazek vznikl za trvání manželství, a bylo by tedy možné postihnout SJM. To však neexistuje, proto je nutné věřitelům poskytnout možnost hojit se i ze zaniklého SJM. Stejně tomu je i v případě, že manželé po rozvodu uzavřeli dohodu, která jednoho z nich neodůvodněně zvýhodňuje, co do přiděleného majetku. I v tomto případě je manžel povinného účastníkem vykonávacího řízení a lze postihnout hodnoty, které jsou ve výlučném vlastnictví bývalého manžela povinného, a věřitel o ně byl jednáním manželů zkrácen.¹⁷² Podle názoru Nejvyššího soudu v rozhodnutí sp. zn. 20 Cdo 2085/2006 „*Doboda o vypořádání společného jmění manželů se ve smyslu ustanovení § 150 odst. 2 občanského zákoníku dotýká práva věřitele tehdy, jestliže vede ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v jejím důsledku věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoli – nebyť takové dohody – by se z majetku dlužníka uspokojil.*“¹⁷³ Zmíněné situace podrobně popisují v podkapitole 4. 4.

Účast manžela povinného v řízení trvá, dokud jsou postiženy hodnoty v SJM.¹⁷⁴ Jakmile je pravomocně vyhověno žalobě na vyloučení těchto hodnot ze SJM, účast manžela v řízení končí a to opět ze zákona. Stejně je tomu za situace, kdy se zjistí, že pro vymáhaný závazek nelze postihnout majetek v SJM.¹⁷⁵ Pro uvedené důvody je pak nutné výkon rozhodnutí následně zastavit dle § 268 odst. 1 písm. f) OSŘ.

¹⁶⁷ Např. zjistí-li se z listu vlastnictví z katastru nemovitostí, že nemovitost je v SJM.

¹⁶⁸ TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi...* s. 66-67.

¹⁶⁹ Nejčastěji si manželé obstarávají bydlení, stejně jako obvyklé vybavení domácnosti za trvání manželství. Nadto movité věci nacházející se v nemovitosti, kde manželé společně bydlí, jsou zpravidla užívány oběma manžely a spadají do SJM.

¹⁷⁰ VALENTA, Jan. *Manžel povinného...* s. 9.

¹⁷¹ Rozhodnutí NS ČR ze dne 26. 11. 2003 sp. zn. 20 Cdo 238/2003.

¹⁷² Rozhodnutí NS ČR ze dne 27. 9. 2007 sp. zn. 20 Cdo 2085/2006

¹⁷³ Tamtéž

¹⁷⁴ Účast manžela na řízení je omezena jeho předmětem. Je účastníkem pouze pokud, pokud je postižen jeho majetek, který má v SJM s povinným. Jinými slovy, účastníkem je pouze po dobu, po kterou hrozí zpeněžení (v případě peněžitého plnění) majetku v SJM. Pomine-li toto riziko, soud je povinen řízení zastavit.

¹⁷⁵ Např. proto, že závazek nevznikl za trvání manželství, nebo do SJM z jiného důvodu nepatří.

4.3.1. Případy, v nichž manžel povinného není účastníkem řízení o výkon rozhodnutí

Vymožení práv přiznaných vykonatelným exekučním titulem se může dít vícero způsoby a dosud neexistuje jednotný názor na to, při kterých ze způsobů výkonu je také manžel povinného účastníkem řízení. Otázka souvisí zejména s tím, jaký majetek je vlastně možné výkonem postihnout.

Jak bylo nastíněno výše, existují v zásadě dva druhy výkonu rozhodnutí (pomineme-li specifická řízení ve věcech nezletilých dětí a domácího násilí) – na peněžitá a nepeněžitá plnění. Jediná shoda dosud panuje v tom, že manžel povinného nebude účastníkem řízení o výkon rozhodnutí v případech, kdy je vymáháno nepeněžitě plnění. Řízení je specifické tím, že je vyžadována větší součinnost povinného se soudem a ostatními účastníky. Musí být tedy patrné, kdo má tuto součinnost vlastně poskytnout, kdo má plnit. Nejde zde o zaplacení peněžité částky, ale plnění povinnosti konat, zdržet se nebo strpět. Za těchto okolností manžel povinného musí přesně vědět, co, jak a kdy má plnit. Nelze tedy na základě exekučního titulu jen proti povinnému nařídit také výkon proti jeho manželovi. Lze si představit případy, v nichž budou povinnými oba manželé, neboť se bude jednat o společnou povinnost (např. jsou oba společně podnikající) uloženou exekučním titulem.

Představme si další způsob výkonu rozhodnutí na nepeněžitá plnění, a to vyklizení nemovitosti. Zde jsou postihovány všechny osoby žijící s povinným ve společné domácnosti, pokud mají právo zde přebývat odvozeno od práva povinného. Není rozhodné to, zda se jedná o manžela, dítě či jiného člena domácnosti. Vezmeme-li si dále výkon rozhodnutí odebráním věci (bylo vyhověno žalobě na vydání věci povinným), potom tato movitá věc je držena povinným, a to neprávem. Účastenství manžela povinného zde opět v úvahu nepřichází. Pokud jde o rozdělení společné věci, zde zase nedochází k postižení hodnot. Rozdělená věc je buď přenechána do vlastnictví za náhradu, nebo tato náhrada je přiznána za to, že osoba vlastnictví pozbyde ve prospěch některého spoluvlastníka. Posledním způsobem výkonu nepeněžitých plnění je provedení prací a výkonů. Zde je opět třeba uložit povinnost přímo povinnému, aby bylo patrné, kdo má vlastně plnit, tedy něco vykonat, něčeho se zdržet apod.

Nakonec v § 255 odst. 2 OSŘ se hovoří o postižení věcí, hodnot a práv. Z toho vyplývá, že půjde o postižení pro peněžitou pohledávku, nikoli pro nepeněžitě plnění.

Podstatně problematictější je však situace, kdy se jedná o způsoby na plnění peněžitá. Ustanovení § 255 odst. 2 neurčuje způsoby, jakými je možné majetek v SJM postihnout. Bude tedy záležet na povaze majetku, který do SJM spadá. Pochyby nevyvolává postižení prodejem

movitých věcí a nemovitostí v SJM, popř. prodejem podniku nebo zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitosti.

Co se týče nemovitostí, vlastnictví se zjišťuje především z katastru nemovitostí, kde bývá na listu vlastnictví zapsána i skutečnost, že nemovitost je v SJM. Movité věci se pak zpravidla vyskytují ve společné domácnosti povinného a jeho manžela. Zde je taktéž předpoklad, že mohou být postiženy společné věci povinného a jeho manžela, proto se usnesení o nařízení výkonu doručí i manželu povinného a ten se stává vydáním usnesení účastníkem vykonávacího řízení v rozsahu, v jakém jsou postiženy tyto movité věci.

Nejednotný je pak názor na to, zda lze postihnout pohledávku na účtu u peněžního ústavu, jehož majitelem je manžel povinného. Do 31. 7. 1998 toto nebylo možné, neboť do SJM spadaly pouze věci, a peněžní prostředky na účtu nejsou věci. Peněžní prostředky vložené na bankovní účet jsou pohledávkou, kterou má majitel účtu za touto bankou. Vyplývá to z ustanovení §§ 708 až 715 nebo §§ 716 až 719 (vkladový účet) zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku v platném a účinném znění. Dokonce až do 31. 12. 2000 (do novely 30/2000 Sb.) nebyly vytvořeny procesní podmínky pro postižení účtu manžela povinného, neboť manžel povinného mohl být účastníkem řízení pouze, pokud se jednalo o věci v SJM. V publikaci od autorů Kurky a Drápala však najdeme názor, že ostatní majetek bylo možné postihnout již od 1. 8. 1998, neboť ustanovení § 255 odst. 2 se mělo vykládat v souladu s hmotněprávní úpravou.¹⁷⁶ Přestože v praxi převládá názor uvedený na prvním místě, osobně se kloním k druhému stanovisku právě proto, že procesní úprava má sloužit té hmotněprávní a má s ní být v souladu, nikoli naopak. Pokud tomu tak není, přichází v úvahu extensivní výklad, jak jej podávají Kurka s Drápalem ve své publikaci.

Očekávaná novelizace přišla až se zákonem č. 30/2000 Sb. Novela uvedla § 255 odst. 2 OSŘ v soulad s odpovídajícími hmotněprávními ustanoveními o SJM. Do SJM totiž od 1. 8. 1998 spadají nejen věci, ale také jiné majetkové hodnoty a práva (tedy také pohledávky). Rozšířil se okruh majetku v SJM, který je možné postihnout výkonem rozhodnutí. Podle platného a účinného stavu právních předpisů v této oblasti jsou tedy nadále postižitelné nejen věci, ale i práva a pohledávky, popř. jiné hodnoty, které do SJM spadají.

Přesto zastává NS opačné stanovisko. To vyplývá zejména z rozhodnutí ze dne 14. března 2002 sp. zn. 20 Cdo 681/2001. Rozsudek se sice týká daňové exekuce, nicméně je použitelný i pro výkon rozhodnutí obecně z toho důvodu, že jde o část daňové exekuce, která se řídí ustanoveními OSŘ o prikázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu dle § 303 a násl.

---

¹⁷⁶ KURKA, Vladimír, DRÁPAL, Ljubomír. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení...* s. 324.

OSŘ.¹⁷⁷ Podle zmíněného rozhodnutí „Výkon rozhodnutí může být nařízen a proveden jen proti tomu, kdo je podle k výkonu navrženého rozhodnutí, popřípadě jiné listiny podle zákona způsobilé k soudnímu výkonu rozhodnutí, povinnou osobou. V případě, že povinná osoba není majitelem účtu a nemá tedy ani pohledávku z účtu, jejíhož příkázání se oprávněný v návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí domáhá, není možné výkon rozhodnutí příkázáním této pohledávky z účtu nařídit ani (byl-li přesto nesprávně nařízen) provést, a to, ani kdyby peněžní prostředky uložené na účtu před vložením na tento účet patřily povinnému.“ Obdobně NS judikoval v usnesení ze dne 14. 4. 2000 sp. zn. 21 Cdo 1774/99.

Obě rozhodnutí shodně odůvodňují své stanovisko tím, že nárok z pohledávky na účtu u peněžního ústavu, jehož majitelem je manžel povinného, není součástí SJM a to s ohledem na povahu takové pohledávky. Jedná se o pohledávku, se kterou může disponovat pouze majitel účtu a jen jemu může být na jeho žádost pohledávka vyplacena (§ 710 odst. 1 a 2 ObchZ). Dalším argumentem je to, že ve znění § 303 a násl. se hovoří o postižení pohledávky „povinného“, a manžel povinného sám povinným není. Myslím si, že manžel povinného je dle § 255 odst. 2 OSŘ účastníkem řízení a ohledně hodnot ze SJM má postavení povinného, neboť může podat odvolání a má všechna práva a povinnosti jako povinný, byť v rozsahu, v jakém je postižena jeho pohledávka. Nadto, ani u výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí a nemovitostí (kde typicky může dojít k postižení SJM) zákon výslovně nehovoří o manželu povinného (§ 323 nebo 335 OSŘ).¹⁷⁸ Praxe českých soudů, které nedovolují postihnout pohledávku manžela povinného, by mohla vést k neúnosnému stavu, kdy povinný bude zcela účelově prodávat majetek a peněžní plnění z těchto prodejů bude vkládat na účet manžela. Proč účelové dohody o zúžení a rozšíření SJM manželům NS zakazuje, a přitom nedovoluje postihnout peněžní prostředky na účtu, které mohou reálně být prostředky v SJM, které se transformovaly na pohledávku vkladovou? Nepřipouští si snad skutečnost, že by toho mohl povinný patřičně zneužít?

Na druhou stranu NS připouští, že předmětem výkonu rozhodnutí může být jiná peněžitá pohledávka, nikoli z titulu pohledávky na účtu, ale z jiného titulu formou příkázání jiné peněžité pohledávky (kdyby byly na účet vloženy prostředky povinného). Autoři Kurka s Drápalem taktéž odůvodňují stanovisko Nejvyššího soudu ohledně nemožnosti postižení pohledávky na účtu manžela povinného skutečností, že u pohledávky z bankovního účtu jde o zvláštní charakter pohledávky právě s ohledem na ustanovení o její správě.¹⁷⁹ Proto tedy

¹⁷⁷ „Protože však konkrétní způsob postižení peněžních prostředků daňový zákon neupravuje, je ve smyslu jeho ustanovení § 73 odst. 7 třeba přiměřeně použít občanského soudního řádu. Příkázání pohledávky na peněžní prostředky, byť jde o peněžní prostředky daňových dlužníků, zůstává příkázáním pohledávky.“

¹⁷⁸ DVORÁK, Jan, POLEDNA, Jiří. Exekuční postih pohledávek patřících do SJM a výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu. *Právní rozhledy*, 2002, č. 10, s. 490.

¹⁷⁹ Dispozice s účtem zákon povoluje pouze majiteli účtu, popř. manželu, ale se zmocněním či podpisovým vzorem, tedy nikoli bez dalšího.

nemůže patřit do SJM, neboť druhý manžel není ve vztahu mezi bankou a manželem účasten.¹⁸⁰

Dostí velká část odborné veřejnosti však argumentuje pro postižení účtu manžela povinného. Ačkoliv jsem kritikem současné právní úpravy SJM, která výrazně zvýhodňuje věřitele na úkor nedlužného manžela, vzhledem ke znění § 143 odst. 1 OZ se k tomuto názoru též přikláním. Zákonodárce vytvořil SJM především z toho důvodu, aby prohloubil vztah mezi manžely, aby sdíleli společné zájmy, a to i ty majetkové. Do SJM proto zahrnul veškerý majetek, který má penězi ocenitelnou hodnotu. Do § 144 OZ potom včlenil vyvratitelnou právní domněnku. Úmysl byl tedy ten, aby manželé sdíleli co největší majetkovou masu. Proti tomuto úmyslu směřuje restriktivní výklad Nejvyššího soudu, který dle mého názoru není v souladu se současným zněním zákona. Ustanovení § 143 odst. 1 OZ nevyklučuje pohledávky na bankovním účtu ze SJM. Nic tedy nenasvědčuje tomu, že by tyto pohledávky měly být výlučným majetkem majitele účtu (nedlužného manžela). Ustanovení § 710 ObchZ je spíše speciálním k ustanovení o správě majetku ve společném jmění (§ 145 OZ) než k úpravě společného jmění obecně.¹⁸¹ Domnívám se, stejně jako Valenta, že § 710 ObchZ upravuje pouze správu vkladové pohledávky vůči bance.

Podobný problém má NS s postižením nevyplacené mzdy manžela. Ta je nepostižitelná pro vymáhaný závazek pouze druhého manžela, neboť nepatří do SJM (jde o mzdový nárok). Jako příklad lze uvést rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005 sp. zn. 20 Cdo 1642/2004. Soud v rozsudku používá podobné důvody těm ve výše uvedených rozhodnutích týkajících se příkázání pohledávky. Mzdu prezentuje jako osobní nárok zaměstnance, neboť „*mzda náleží za vykonanou práci zaměstnanci a jemu se i vyplácí*“ (§§ 2 odst. 4 a 142 odst. 5 ZP).¹⁸² Nicméně, stejně, jako bylo řečeno u příkázání pohledávky, i zde narážíme na zákonný rozsah SJM a mzda ve formě nároku z něj vyloučena není. Ustanovení § 142 odst. 5 ZP upravující podmínky výplaty mzdy je tedy opět ve vztahu speciality k § 145 OZ a nemá vliv na zařazení pohledávky do SJM. Osobním nárokem jsou pouze náhrada za ztížení společenského uplatnění a bolestné, neboť tyto nároky nahrazují újmu, která byla způsobena

---

¹⁸⁰ KURKA, Vladimír, DRÁPAL, Ljubomír. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. . . s. 321.

¹⁸¹ VALENTA, Jan. *Manžel povinného*. . . s. 13.

¹⁸² § 142 odst. 5: „*Jiné osobě než zaměstnanci je možné vyplatit mzdu nebo plat jen na základě písemné plné moci; to platí i pro manžela nebo partnera zaměstnance. Bez písemného zmocnění může být mzda nebo plat vyplacen jiné osobě než zaměstnanci, jen pokud to stanoví tento zákon nebo zvláštní právní předpis.*“

§ 2 odst. 4: „*Za závislou práci, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, se považuje výlučně osobní výkon práce zaměstnance pro zaměstnavatele.*...“

poškozené osobě. Tyto nároky smrtí oprávněné osoby zanikají. Naopak pokud jde o mzdu, myslím si, že ta ryze osobním nárokem není a smrtí pracovníka také nezaniká.¹⁸³

NS se snaží v rozporu s dikcí zákona chránit peněžní prostředky na bankovním účtu manžela povinného a jeho mzdu zejména proto, že právě mzda, nebo její transfer v pohledávce na bankovním účtu, jsou často jedinými prostředky, které rodině k obživě zbydou.¹⁸⁴

4.4. Ochrana věřitelů

Již samotná skutečnost, že SJM je možné postihnout i pro výlučný závazek jednoho z manželů (§ 262a odst. 1 OSŘ), aniž by se jednalo o právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí, je svým způsobem ochranou věřitelů. Ochranu třetích osob má za cíl i § 262a odst. 2 zabývající se časovými účinky modifikačních smluv v souvislosti s výkonem rozhodnutí. Tyto otázky byly předmětem předchozích podkapitol (4.1 a 4.2).

Vůbec největším omylem manželů je představa, že zúžením SJM docílí vyloučení závazků či majetku ze SJM a tyto hodnoty jak mezi nimi, tak ve vztahu ke třetím osobám, nebudou sporné. Bude jasné, kdo je vlastníkem majetku, popř. zavázaným z právního úkonu. Tak tomu ale v praxi není. To, že manželé uzavřou smlouvu formou notářského zápisu, ještě neznamená, že vyloučené hodnoty budou za takové považovány. Dohoda bude mít bezesporu účinky mezi samotnými manžely. Co se však třetích osob (věřitelů) týče, tam dochází k výrazným problémům. Protože jejich dobrá víra je chráněna zákonem, nemusí být často smlouva o zúžení SJM vůči nim účinná. Pokud o obsahu takové smlouvy nebyli manželem poučeni, nemůže mít smlouva dopady na jejich právní sféru a postupovat se bude stejně, jako by smlouvy nebylo. Ne vždy bude mít dlužný manžel zájem na tom, aby prostředky jeho manžela nebyly postiženy.¹⁸⁵ Naopak, leckdy půjde právě o to, co nejvíce získat pro sebe, zejména, mají-li manželé před rozvodem a vztahy mezi nimi jsou silně narušeny. Proto nebude manžel upozorňovat na dohodu, jejíž publicita vůči věřiteli má ochránit nedlužného manžela. Sám by se pak mohl dostat do situace, že mu například nebude poskytnuta půjčka.

Pokud manželé chtějí předejít dokazování toho, zda byl obsah smlouvy o zúžení věřiteli znám či nikoli, je vhodné nechat si SJM zúžit soudně. Tam podobné dokazování odpadá. Rozsudek o zúžení SJM je závazný pro všechny státní orgány a jako takový jej musí

---

¹⁸³ § 328 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů: DVOŘÁK, Jan. Exekuční postih pohledávek: Pohledávky nabyté manželem povinného a tvořící SJM. *Právní rádce*, 2001, č. 6, s. 13.

¹⁸⁴ VALENTA, Jan. Manžel povinného...s. 13.

¹⁸⁵ VLASÁKOVÁ, Lucie, KRÍŽOVÁ, Veronika. Modifikace rozsahu SJM a odpovědnost manželů za závazky. *Ad notam*, 2004, roč. 10, č. 3, s. 63.

proto akceptovat. Podrobně tuto situaci řeším v kapitole pojednávající o excindační žalobě (str. 75). Problém je naopak v tom, že SJM lze takto zúžit pouze až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti, a to z kvalifikovaných důvodů určených zákonem (např. jeden z manželů podniká). Pokud by zde závažné důvody nebyly, lze doporučit do smlouvy o zúžení SJM začlenit klauzuli o tom, že manželé jsou povinni před učiněním právního úkonu třetí osoby informovat o obsahu smlouvy o zúžení.¹⁸⁶ Současná právní úprava modifikačních smluv dle § 143a OZ tomu nebrání, jelikož taková ustanovení smlouvy nezakazuje, a tedy v souladu se soukromoprávní zásadou „co není zakázáno, je dovoleno“¹⁸⁷ takovou klauzuli umožňuje. Narážíme zde ale opět na potenciální libovůli manžela, který si například potřebuje půjčit finanční prostředky. Ve vlastním zájmu manžel nebude seznamovat věřitele s obsahem smlouvy o zúžení. Kdyby totiž věřitel zjistil, že v případě neplnění by se mohl hojit pouze na minimálním rozsahu majetku, smlouvu o půjčce by s manželem vůbec neuzavřel.

Dovedeno do důsledku, i když věřitel se smlouvou seznámen je, neznamená to, že nelze postihnout pro závazek spadající do SJM ty hodnoty, které byly ze SJM smlouvou vyloučeny. Za prvé se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí ke smlouvám o zúžení nepřihlíží, za druhé po nařízení výkonu nelze postižený majetek zachránit vylučovací žalobou, pokud se nejedná o závazek jen jednoho z manželů ohledně výlučného majetku (§ 267 odst. 2 OSŘ).¹⁸⁸ Pokud tedy manželé zamýšlejí dohodou o zúžení zabránit postižení majetku vyloučeného ze SJM, budou nejspíš praxí velice zklamáni.

Další potíže nastávají s tím, zda je možné postihnout SJM i v případě, že manželství a s ním i SJM již zanikly. Prvním sporným případem je situace, kdy závazek sice vznikl za trvání manželství jednomu z manželů a jsou splněny podmínky pro postižení hodnot v SJM, nicméně SJM zaniklo rozvodem manželství a nebylo dosud vypořádáno. Zde je především pochybnost o tom, jakým právním režimem se řídí zaniklé SJM, pokud ještě nedošlo k jeho vypořádání písemnou dohodou manželů, rozhodnutím soudu na návrh některého z nich, nebo na základě právní domněnky vypořádání dle § 150 odst. 4 OZ. Zákony o tomto režimu mlčí. Nabízí se tedy použití analogie v souladu s § 853 OZ, který říká, že „*občanskoprávní vztahy, pokud nejsou zvláště upraveny ani tímto, ani jiným zákonem, se řídí ustanoveními tohoto zákona, která upravují vztahy obsahem i účelem jim nejbližší*“. Takovými ustanoveními jsou potom opět ta upravující SJM.¹⁸⁹

Z toho vyplývá, že ohledně majetku, který spadl ke dni rozvodu manželství do SJM, platí i po něm právní režim SJM. Nejvyšší soud se k tomu vyjádřil ve svém rozsudku ze dne

¹⁸⁶ Tamtéž s. 63.

¹⁸⁷ Čl. 2 odst. 3 Ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁸ Rozhodnutí NS ČR ze dne 16. 10. 2008 sp. zn. 20 Cdo 964/2007

¹⁸⁹ Rozsudek NS ČR ze dne 16. 9. 1966, sp. zn. 5 Cz 77/66

26. 11. 2003 sp. zn. 20 Cdo 238/2003 obdobně.¹⁹⁰ Účastníkem řízení je tedy i bývalý manžel povinného, pokud hodnoty v SJM po zániku manželství nebyly vypořádány ke dni zahájení vykonávacího řízení. Nejvyšší soud judikoval zejména ve prospěch věřitelů, kteří učinili právní úkon v dobré víře v to, že budou v případě neplnění uspokojeni z majetku, který má dlužník společný se svým manželem a do jisté míry se podílel na jeho získání. Nevýhodné je to naopak pro bývalého manžela, který si ani po rozvodu manželství nemůže být jistý tím, že nebudou postiženy nevypořádané prostředky ze SJM pro výlučný závazek jeho manžela. Právní režim SJM totiž i v takovém případě pokračuje až do vypořádání těchto hodnot. Ohledně majetku v nevypořádaném SJM může nejistota panovat až do uplynutí lhůty k nastoupení nevyvratitelné právní domněnky. Takováto nejistota je jak pro bývalé manžele, tak pro věřitele nežádoucí. S ohledem na princip právní jistoty by bylo vhodné do OZ doplnit ustanovení o režimu zaniklého a nevypořádaného SJM. Například do § 150 OZ lze doplnit odstavec 5 v následujícím znění: „V období od zániku SJM do jeho vypořádání se přiměřeně užijí ustanovení této části upravující SJM“ nebo „V době mezi zánikem SJM a jeho vypořádáním některým ze způsobů uvedených v odst. 1 až 4, se přiměřeně užijí ustanovení tohoto zákona upravující SJM. Režim majetku nabytého a závazků vzniklých po zániku SJM se však řídí obecnými ustanoveními tohoto zákona týkajícími se závazkového a vlastnického práva.“

Nicméně, ani pokud již bylo SJM vypořádáno, pořad není bývalý manžel povinného zproštěn nejistoty a jeho prostředky stejně mohou být výkonem dotčeny. Opět je to aktuální u závazku jen jednoho manžela. Za předpokladu, že by se jednalo o závazek společný, bylo by možné postihnout i výlučné majetky obou manželů. Po zániku manželství by se na solidaritě manželů nic nezměnilo. Dohoda o vypořádání je totiž účinná především mezi manžely (pokud by si závazky rozdělili nerovnoměrně). Věřitel by si tedy mohl opatřit exekuční titul také proti manželů, který dostal ze SJM podstatně více.¹⁹¹

Otázka ohledně postižení zaniklého vypořádaného SJM vyvstává zejména v souvislosti s dohodou o vypořádání SJM, popř. s vypořádáním SJM soudním rozhodnutím. Paragraf 150 odst. 2 OZ totiž s účinností od 1. 8. 1998 stanoví, že dohoda o vypořádání SJM se nesmí dotýkat práv věřitelů.¹⁹² Nejvyšší soud k tomu opět zaujal stanovisko zvýhodňující věřitele a to v rozhodnutí ze dne 27. 9. 2007 sp. zn. 20 Cdo 2085/2006. Zde tvrdí, že

---

¹⁹⁰ „Jestliže ustanovení § 262a odst. 1, věty první, o. s. ř. umožňuje k vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, nařídít výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů, pak platí, že výkon lze nařídít i na majetek patřící do zaniklého společného jmění, které v době zahájení řízení o výkon nebylo vypořádáno.“

¹⁹¹ VAŠKE, Viktor. Nad ustanovením § 150 odst. 2 ObčZ. *Právní rozhledy*, 2006, č. 9, s. 341.

¹⁹² Dohoda o vypořádání společného jmění manželů se ve smyslu ustanovení § 150 odst. 2 občanského zákoníku dotýká práva věřitele tehdy, jestliže vede ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v jejím důsledku věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoli – nebýt takové dohody – by se z majetku dlužníka uspokojil. – *Rozhodnutí NSČR ze dne 27. 9. 2007 sp. zn. 20 Cdo 2085/2006.*

ustanovení § 150 odst. 2 poskytlo věřitelům novou možnost ochrany před spekulativním jednáním manželů. Věřitelé již nemusí uplatňovat u soudu ve zvláštním řízení odporovatelnost právního úkonu (dohody o vypořádání SJM), ale mohou námitkou uplatněnou ve sporu založit relativní bezúčinnost dohody ve vztahu k jejich pohledávce. Lze tak tedy postihnout i hodnoty, které dohodou o vypořádání připadly bývalému manželu povinného a které dříve patřily do SJM.

Pokud jde o závazky, pro něž je SJM postižitelné, je právně bezvýznamné, že manželství bylo rozvedeno a hodnoty mezi manžele rozděleny. Dohoda o vypořádání totiž nemusí ctít pravidla uvedená v § 149 odst. 2 a 3 OZ. Nicméně, dokonce jde-li o vypořádání SJM v souladu s pravidly v § 149, je ve zmíněném rozsudku shodně tvrzeno, že lze zaniklé a vypořádané SJM postihnout proto, že nebyla-li by dohoda uzavřena, věřitel by se na této hodnotě mohl hojit.¹⁹³ S posledně tvrzeným nesouhlasím již zejména proto, že nedlužný manžel majetek ze SJM nabyt právě proto, že se nejspíš přičinil o jeho nabytí, nebo tomu druhému poskytl náhradu (ze které se věřitel může uspokojit). Jak správně tvrdí Vaške, zákonodárce jistě ustanovením § 150 odst. 2 neměl v úmyslu takto zcela neúměrně zvýhodnit věřitele na úkor druhého z manželů.¹⁹⁴ Striktním výkladem uvedeného ustanovení bychom totiž došli k závěru, že věřitelé bývalého manžela budou takovou dohodou dotčeni vždy. Pokaždé totiž zaniká vlastnictví manžela k části věcí, neboť do té doby byly tyto věci společné a vlastníky byli oba manželé společně a nedílně. To samé se dá říci o jiných majetkových hodnotách a právech. Takovou interpretaci bychom negovali právo druhého manžela na spravedlivý díl ze společného majetku. Někteří autoři¹⁹⁵ argumentují trestním rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2003 sp. zn. 7 Tdo 271/2003. Podle něj „*Při vypořádání společného jmění manželů, z nichž jeden je dlužníkem třetí osoby, musí být zachována rovnováha mezi zájmy druhého manžela a právy věřitelů, která podle § 150 odst. 2 občanského zákoníku nesmí být dohodou manželů dotčena. Pokud je tato rovnováha podstatným způsobem narušena takovou dohodou o vypořádání společného jmění manželů, která nápadně, jednostranně a z hlediska zásad stanovených v § 149 odst. 2, 3 občanského zákoníku neodůvodněně znevýhodní toho z manželů, který je dlužníkem třetí osoby, budou tím naplněny znaky trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a) trestního zákona.*“

Osobně se přikláním k názoru Nejvyššího soudu, že se musí jednat o dohodu hrubě porušující zásady stanovené v § 149 odst. 2 a 3 OZ, jak jsem uvedla výše.

Oba zmíněné případy postižení již zaniklého SJM jsou dokladem toho, že na dotčení celého rozsahu SJM není něco zcela v pořádku. Proč by i po spravedlivém vypořádání

¹⁹³ Podobně také DRÁPAL, Lubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Velké komentáře: Občanský soudní řád...*s. 2195.

¹⁹⁴ VAŠKE, Viktor. *Nad ustanovením...* s. 342.

¹⁹⁵ MAREŠOVÁ, Michaela. *Společné jmění manželů ve vztahu k závazkům jednoho z manželů. Ad notam*, 2007, roč. 13, č. 1, s. 13.

společných hodnot (v souladu s pravidly v § 149 OZ) měl manžel povinného zažívat nejistotu v tom, zda nebudou jemu přiřčené hodnoty opět odebrány ve prospěch manželova dluhu? Nastíněná praxe je dle mého názoru značně disproporční a věřitele výrazně zvýhodňuje, přitom dostatečně nedbá ochrany nedlužného manžela.

Shodně jako část odborné veřejnosti si myslím, že nová právní úprava SJM v rámci rekodifikace soukromého práva u nás, by měla výše nastíněnou problematiku vzít v potaz.¹⁹⁶ Nicméně, návrh rekodifikace OZ přejímá, až na výjimky, úpravu platnou a účinnou nyní. Pro uspokojení závazků pouze jednoho z manželů soudní cestou opět umožňuje použít veškerý majetek v SJM.¹⁹⁷ Podle § 650 však upravuje rozsah závazků spadajících do SJM odlišně od stávající úpravy. Do SJM neřadí závazky, které jeden z manželů převzal bez souhlasu toho druhého a netýkají se přitom obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny. Korektiv míry přiměřené majetkovým poměrům manželů v návrhu nenajdeme. Další odlišností jsou závazky uvedené v § 672 návrhu nového OZ, jde o závazky vzniklé na základě trestného nebo jiného protiprávního činu, nebo výživného. Pro takové závazky umožňuje návrh nového OZ postihnout jen vypořádací podíl povinného na SJM, jakého by se mu dostalo při zachování zásad při vypořádání uvedených v § 682 návrhu. Celkově lze tedy návrh nového OZ hodnotit vesměs kladně.

Situace, kdy SJM bude vypořádáno dohodou v souladu s ustanovením § 149 odst. 2 a 3 OZ, nebo rozhodnutím soudu, by měla být řešena tak, že SJM bude pro závazek jen jednoho z manželů postiženo do výše podílu, jaký by tomuto manželovi připadl v případě vypořádání, vždy. Dle mého názoru se jedná o nejschůdnější variantu, neboť je přihlédnuto jak k oprávněným zájmům nezadluženého manžela, tak k zájmům dosud neuspokojených věřitelů. V současné době jsou věřitelé osoby, která žije v manželství, výrazně zvýhodněni. Mohou se hojit z takové majetkové masy, kterou by dlužník za svůj život, nebýt svazku, nikdy nezískal. Jde-li o společné závazky, je spravedlivé postihnout SJM, neboť se jedná o závazek obou manželů. Naopak, pokud se zaváže manžel sám, jedná se například o nepřiměřený závazek převzatý bez souhlasu druhého manžela, přijde mi spravedlivé postihnout jen vypořádací podíl povinného manžela. Odpadla by pak také pochybnost o tom, do jaké výše postihnout zaniklé SJM. Nezáleželo by totiž na tom, zda bylo vypořádáno či nikoli, stále by se jednalo o tentýž (potenciální) vypořádací podíl.

---

¹⁹⁶ DVORČÁK, Jan. *Majetkové společenství manžel ...* s. 107.

¹⁹⁷ § 671 návrhu nového OZ, sněmovní tisk č. 835 z roku 2009 dostupný na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=835&CT1=0>

5. Ochrana a obrana manžela povinného při výkonu rozhodnutí (exekuci) postižením jeho výlučného majetku a majetku ze SJM

5.1. Ochrana povinného a jeho manžela při výkonu rozhodnutí (exekuci)

Výše bylo pojednáno o tom, že výkonem rozhodnutí lze postihnout nejen majetek povinného, ale taktéž majetek, který má povinný společně se svým manželem, tedy majetek v SJM. Přiblížila jsem také, že manžel povinného je účastníkem řízení, v němž je jeho majetek výkonem (exekucí) postihován (§ 255 odst. 2 OSŘ). Ohledně majetku v SJM má tedy obdobné postavení jako povinný. V řízení však nemá manžel povinného jen povinnosti, ale také práva. V zákoně najdeme několik ustanovení, která chrání manžela povinného (stejně jako povinného) před nespravedlivým postupem vymáhajícího orgánu. Účelem vykonávacího řízení je totiž toliko uspokojení oprávněného a nikoli poškozování povinného nebo jeho manžela. Ustanovení § 263 OSŘ stanoví, že výkon rozhodnutí lze nařídít pouze v rozsahu navrženém oprávněným a ten nesmí překročit výši vymáhané pohledávky.

Zákon nedovoluje nařídít výkon rozhodnutí vícero způsoby, pokud k uspokojení oprávněného postačuje pouze jeden z nich. Soud v takovém případě nařídí výkon pouze způsobem, který postačuje naplnění účelu výkonu. Ve zbytku návrh oprávněného zamítne.

Soud taktéž zkoumá vhodnost navrženého způsobu. Navrhne-li oprávněný výkon zřejmě nevhodným způsobem, může soud nařídít výkon jiným vhodným způsobem. Podmínkou je předchozí slyšení oprávněného. Nevhodnost navrženého způsobu může spočívat zejména v nepoměru mezi výší pohledávky a cenou předmětu, na který je výkon navrhován. Pokud by ovšem žádný jiný vhodný způsob neexistoval, potom soud výkon rozhodnutí nařídí, ačkoli cena předmětu podstatně přesahuje výši pohledávky.¹⁹⁸ Naopak, podle ustanovení § 264 odst. 2 OSŘ soud návrh na výkon rozhodnutí zamítne, jestliže je z návrhu zřejmé, že výtěžek nepokryje ani náklady vykonávacího řízení. Pokud by se uvedené zjistilo až po nařízení výkonu, soud by jej zastavil podle § 268 odst. 1 písm. e) OSŘ.

---

¹⁹⁸ ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád...* s. 965.

V exekučním řízení podle EŘ způsob provedení exekuce volí soudní exekutor v exekučním příkazu. Sám exekutor tak posuzuje přiměřenost a vhodnost způsobu, kterým se chystá exekuci provést (§ 47 EŘ). Pro snadnější volbu toho nejvhodnějšího způsobu je exekutor oprávněn žádat součinnost jak od oprávněného, tak povinného (§ 50 EŘ) a třetích osob (banky, státní orgány apod. § 33 a 34). Pro posílení právní jistoty povinného (manžela) upravila novela EŘ č. 289/2009 Sb. v § 58 výslovně zásadu přiměřenosti a subsidiaritu exekuce prodejem movitých věcí, nemovitostí či podniku. Přiměřenost spočívá v nepřípustnosti zajištění větší majetkové masy, než bezpečně postačuje k uhrazení pohledávky oprávněného s příslušenstvím a nákladů exekuce. Teprve, pokud exekuce jinými způsoby nepostačuje k uspokojení pohledávky oprávněného, může exekutor přistoupit k prodeji věcí nebo podniku.¹⁹⁹

Dalším ochranným ustanovením je u výkonu prodejem movitých věcí § 321 a 322. Jak bylo uvedeno výše, je prodej movitých věcí častým způsobem, při němž dochází k postižení majetku v SJM. Zejména bych zdůraznila ustanovení § 322 odst. 1 a 2 OSŘ. Tak není možné postihnout věci, které nezbytně slouží k uspokojování hmotných potřeb povinného a jeho rodiny, tedy i jeho manžela, nebo jejichž postižení by se přičilo morálním pravidlům. Zákon pak příkladem uvádí věci, které zejména není možné výkonem postihnout. Jedná se o oděvy, snubní prsteny, zdravotní pomůcky a hotové peníze do výše dvojnásobku životního minima jednotlivce.²⁰⁰ Postiženo nesmí být ani vybavení společné domácnosti v rozsahu nezbytně nutném pro uspokojování hmotných potřeb rodiny. Tento pojem je ale ve srovnání s obvyklým vybavením podle OZ podstatně užší, neboť je vykládán s ohledem na povahu vykonávacího řízení. Obvyklým vybavením společné domácnosti tak není vybavení vytvářející současný sociální standard jako např. barevný televizor nebo sedací souprava.²⁰¹ Zjistí-li soud, že jsou postiženy věci, které zákon vylučuje, usnesením výkon zastaví podle § 268 odst. 1 písm. d).

Ochranná ustanovení zmíněná výše představují pouze příklady, na nichž demonstrují snahu zákonodárce omezit libovůli vymáhajících osob při výkonu rozhodnutí. Jde o tzv. ochranu osob, jejichž majetek je výkonem postihován. Manžel povinného, jehož majetek je ohrožen výkonem rozhodnutí, v takových případech nemusí vystupovat aktivně. Soud zkoumá skutečnosti, pro něž je výkon rozhodnutí nepřípustný, z úřední povinnosti (§ 269 OSŘ). Manželu povinného však nic nebrání v tom, aby návrh na zastavení nepřípustného výkonu rozhodnutí (co se týče jeho postižených hodnot) podal.

¹⁹⁹ Důvodová zpráva k novele EŘ č. 289/2009 Sb., sněmovní tisk č. 804 z roku 2009 dostupný na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=804&CT1=0>

²⁰⁰ Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, jedná se o dvojnásobek částky 3 126 Kč.

²⁰¹ ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád...* s. 1069.

5.2. Excindační žaloba a práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí

Ve vykonávacím řízení obecně platí, že lze v zásadě postihnout pouze majetek povinného. Jde o jeho povinnost, která mu byla uložena vykonatelným titulem. Výjimkou z tohoto pravidla je postižení SJM, neboť jde o majetek povinného společný s jeho manželem. Nepostižením tohoto majetku by byli znevýhodněni věřitelé povinného, který žije v manželství. Nebylo by možné postihnout téměř žádný majetek nabytý za trvání manželství [se zákonnými výjimkami dle § 143 odst. 1 písm. a) OZ].

Může se však stát, že nařízeným výkonem rozhodnutí bude postižen majetek manžela povinného, ke kterému nemá povinný žádná práva (výlučný majetek manžela povinného). Nebo se lze setkat se situací, kdy majetek manžela povinného bude sice společný s povinným, nicméně pro takový závazek nebude možné SJM postihnout (půjde např. o závazek vzniklý před uzavřením manželství). Jak již bylo řečeno, není úkolem soudu před nařízením výkonu zjišťovat okolnosti vzniku závazku, ani vlastnictví postiženého majetku. Pokud je důvodné mít za to, že majetek je povinného (např. se nachází v bytě povinného), potom soud (exekutor) nezkoumá, zda tomu tak skutečně je. K postižení SJM či výlučného majetku povinného dochází nejčastěji prodejem movitých věcí a nemovitostí, případně zřízením soudcovského či exekutorského práva na nemovitosti. Také v těchto případech bude nejčastěji docházet k podávání vylučovacích žalob.

Obranou ve všech výše zmíněných případech je vylučovací, neboli excindační žaloba. Jedná se o žalobu, v níž třetí osoba (odlišná od účastníků řízení) nebo manžel povinného požaduje vyloučení určité věci z výkonu rozhodnutí (exekuce), neboť k ní má takové právo, které provedení výkonu (exekuce) nepřipouští. Takovým právem je zejména „*právo, které jeho nositele opravňuje požadovat od každého, aby do něho neoprávněně nezasahoval*“²⁰². Této definici odpovídá typicky vlastnické právo, oprávněná držba, detence (pokud vlastníkem není sám povinný) apod. Právem nepřipouštějícím výkon rozhodnutí u vylučovací žaloby podle § 267 odst. 2 OSŘ jsou okolnosti vyjmenované v uvedeném ustanovení. Naopak zástavní či zadržovací právo nejsou bez dalšího překážkou postižení majetku, ledaže by se věc dostala z detence věřitele protiprávním jednáním a následně byla postižena výkonem rozhodnutí (exekucí).²⁰³ Zajišťovací převod práva, postoupení pohledávky, právo odpovídající věcnému

²⁰² DRÁPAL, Lubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Velké komentáře: Občanský soudní řád II...*s. 2220.

²⁰³ Tamtéž s. 2221-2222.

břemeni, nájemní, předkupní a podobná práva pak již právy nepřipouštějícími výkon rozhodnutí nejsou.²⁰⁴

Vylučovací žaloba je svou povahou žalobou určovací (§ 80 písm. c) OSŘ), nicméně naléhavý právní zájem se zde netvrdí ani neprokazuje. Je tomu tak proto, že už samo nařízení výkonu (exekuce) představuje nebezpečí zpeněžení postiženého majetku a právní zájem vlastníka je zde nepochybný.

Žaloba má však toliko procesní význam, nelze na jejím základě požadovat vydání věci nebo jiné nároky než jen to, že nebude použita pro vymožení pohledávky oprávněného. Lze ji podat jen do skončení vykonávacího řízení, neboť je úzce spojena s tímto řízením. O žalobě rozhoduje soud v samostatném řízení sporném, ohledně něhož se použije úprava části třetí OSŘ (jde o řízení nalézací). Žalobu projednává vždy soud, který vede vykonávací řízení [v zájmu procesní ekonomie a rychlosti řízení, § 88 písm. ch) OSŘ]. Žalobu může podat třetí osoba nebo manžel povinného, kteří tvrdí, že k majetku mají právo, které je překážkou provedení výkonu rozhodnutí. Pasivně legitimován je oprávněný. Petit žaloby však s přihlédnutím k § 268 odst. 1 písm. f) OSŘ nezní na vyloučení určité majetkové hodnoty z výkonu rozhodnutí (exekuce), nýbrž tak, že je výkon rozhodnutí (exekuce) ohledně určité věci nepřijatelný.²⁰⁵ Vyplyvá to ze znění uvedeného ustanovení.²⁰⁶ Tato debata je z praktického hlediska podružná.

5.2.1. Žaloba na vyloučení majetku v SJM z výkonu rozhodnutí, nepřijetnost postižení výlučného majetku manžela

Nyní se pokusím vymezit, v jakých případech může být žaloba manžela povinného úspěšná (prokáže-li svá tvrzení).

V některých případech, o nichž pojednávám níže, může manžel povinného vyloučit majetek v SJM, nebo majetek vyloučený ze SJM na základě smlouvy či rozhodnutí soudu. K tomuto účelu slouží ustanovení § 267 odst. 2 OSŘ, které je určeno k ochraně majetku, který ze zákona tvoří SJM. Chráněn je nejen majetek skutečně náležející do SJM, ale i ten, který patří jen jednomu z manželů na základě smlouvy o zúžení SJM nebo jeho vyhrazení ke dni zániku manželství. Úprava souvisí s § 262a odst. 1 OSŘ, který pro účely nařízení výkonu nepřihlíží k uvedeným smlouvám o zúžení či vyhrazení majetku ze SJM. Manželu musí být ponechána možnost dokázat, že se dle smlouvy jedná o jeho výlučný majetek a věřiteli byla tato

---

²⁰⁴ Tamtéž s. 2222.

²⁰⁵ DÁVID, Radovan. Vylučovací spory s přihlédnutím k novele exekučního řádu. *Právní fórum*, 2010, č. 7, s. 346.

²⁰⁶ „Výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže bylo pravomocně rozhodnuto, že výkon rozhodnutí postihuje majetek, k němuž má někdo právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí.“

skutečnost při uzavírání závazku známa. Manžel může dosáhnout vyloučení majetku s pomocí excindační žaloby dle § 267 odst. 2 písm. a) nebo b). Problém je v tom, že § 267 odst. 2 uvádí uzavřený výčet²⁰⁷ okolností, za nichž je možné vyloučení majetku v SJM, či majetku, který se za takový dle § 262a považuje, dosáhnout.

Aby bylo možné vyloučit majetek v SJM, nebo majetek, který se za jeho součást považuje, vymáhaný závazek musí vzniknout *za trvání manželství* ohledně majetku který:

- a) *podle smlouvy o zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů nebo podle smlouvy o vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství nepatřil do společného jmění manželů, a oprávněnému byl v době vzniku vymáhané pohledávky znám obsah smlouvy, nebo*
- b) *náležel výhradně povinnému proto, že jej nabyl před manželstvím, dědictvím, darem, za majetek náležející do jeho výlučného majetku nebo podle předpisů o restituci majetku, který měl ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo který mu byl vydán jako právnímu nástupci původního vlastníka, anebo že slouží podle své povahy jen jeho osobní potřebě.*

Předpoklady (kumulativně) pro úspěšnou excindační žalobu podle §267 odst. 2 OSŘ jsou tedy následující:

- skutečnost, že závazek vznikl *za trvání manželství*,
- byl postižen majetek, který se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje za součást SJM (*zákonný rozsah SJM*, viz také § 262a odst. 1 OSŘ) a
- závazek byl uzavřen *pouze jedním z manželů* ohledně majetku, který patří výlučně dlužnému manželovi, a to buď *ze zákona*, nebo *podle smlouvy* o zúžení SJM či jeho vyhrazení ke dni zániku manželství (za podmínky, že věřitel byl v době vzniku závazku seznámen s obsahem této smlouvy)

Majetek v SJM lze tudíž vyloučit jen z důvodů uvedených v § 267 odst. 2 pod písmeny a) nebo b). Závazek musí být uzavřen ohledně určeného majetku, jinak takováto žaloba úspěšná být nemůže. Právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí nespočívá v tom, že jde o majetek v SJM, nýbrž v okolnostech, za jakých vznikl závazek, pro který je SJM postiženo. Pro ilustraci, půjde-li o vymožení závazku zaplatit za opravu darovaného automobilu (viz výše) a bude postiženo SJM, může se nedlužný manžel bránit žalobou dle § 267 odst. 2 písmena b), neboť se jedná o závazek vzniklý ohledně majetku nepatřícího do SJM na základě zákona (darovaná věc). Pod písmeno b) by potom spadal případ, kdy manželé vyloučí osobní automobil ze SJM smlouvou o jeho zúžení a následně manžel (podle smlouvy výlučný vlastník automobilu) uzavře smlouvu o opravě věci. Druhý manžel bude podávat excindační žalobu

---

²⁰⁷ Rozhodnutí NS ČR ze dne 16. 10. 2008 sp. zn. 20 Cdo 964/2007.

tentokrát podle písmene a), nicméně musí prokázat, že obsah smlouvy o zúžení SJM byl věřiteli znám (věřitel věděl, že automobil je ve výlučném vlastnictví povinného).

Naopak, žaloba nemůže být úspěšná tehdy, jde-li sice o závazek pouze jednoho z manželů, ale nebyl uzavřen ohledně jeho výlučného majetku, jedná se např. o půjčku či úvěr. Představme si, že mezi manžely byla uzavřena ještě před vznikem závazku smlouva o zúžení SJM až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti a dlužník věřitele o obsahu dohody informoval. Manžel půjčku neplní a je proti němu veden výkon rozhodnutí. Protože však povinný nemá dostatek svého výlučného majetku, je výkon veden na osobní automobil, jehož výhradním vlastníkem je podle smlouvy o zúžení SJM manželka povinného. Ta ze zcela pochopitelného důvodu (SJM je přece zúženo až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti) podá vylučovací žalobu. Ale jaké je překvapení manželky, když soud žalobu zamítne, neboť nebyl naplněn ani jeden z důvodů uvedených v § 267 odst. 2 OSŘ a automobil by, nebýt smlouvy, spadal do SJM (jde o majetek, který se pro účely nařízení výkonu za součást SJM považuje).²⁰⁸ K uvedené praxi se již od počátku této úpravy kriticky staví i odborná veřejnost, jako příklad lze uvést autory Kurku s Drápalem, kteří míní, že vylučovací žalobu je v tomto případě možné podat nikoli podle § 267 odst. 2, ale odst. 1.²⁰⁹ Správně poukazují, že § 262a odst. 1 OSŘ stanoví, že se ke smlouvám o zúžení či vyhrazení SJM nepřihlíží pouze pro účely nařízení výkonu rozhodnutí, měla by tedy být dána možnost pro další fáze řízení tento majetek vyloučit dodatečně. Taková možnost je však současnou právní úpravou značně omezena (právě jen na závazky ohledně striktně vymezeného majetku). Myslím si, že pokud byl věřitel seznámen s majetkovými poměry manžela (informován o modifikační smlouvě), není důvod jej chránit do takové míry, jak to činí současná právní úprava.

K okolnostem, pro něž je možné majetek v SJM z výkonu vyloučit, se dále neřadí skutečnost, že závazek byl převzat jedním z manželů bez souhlasu toho druhého a přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. SJM je z tohoto důvodu možné postihnout, ačkoli závazek do SJM nepatří. Jak jsem již uvedla výše, tato praxe je podle mého názoru nespravedlivá, nicméně bude nutné prvně změnit samotnou legislativu. Návrh nového občanského zákoníku počítá v § 650 s tím, že do SJM nebudou spadat závazky, které byly převzaty pouze jedním z manželů bez souhlasu toho druhého a netýkají se obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny, přičemž jejich výše nebude podstatná.²¹⁰ To lze

---

²⁰⁸ Co se týče taxativního výčtu vylučovacích důvodů, uvedu opět rozhodnutí NS ČR ze dne 16. 10. 2008 sp. zn. 20 Cdo 964/2007.

²⁰⁹ KURKA, Vladimír, DRÁPAL, Ljubomír. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. ...s. 314 - 315.

²¹⁰ § 650 návrhu nového OZ, sněmovní tisk č. 835 z roku 2009 dostupný na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=835&CT1=0>

jen uvítat, neboť by to měl být právě prospěch SJM, který odůvodňuje začlenění závazku do tohoto společenství (i následnou možnost jeho postižení).

Ustanovení § 267 odst. 2 písm. a) dále neřeší otázku, zda lze stejně postupovat i v případech, kdy je závazek manželem uzavřen ohledně majetku vyloučeného na základě rozhodnutí soudu o zúžení SJM (§ 148 OZ). Na základě argumentu a *minori ad maius* (od menšího k většímu) docházím k závěru, že implicitně je v ustanovení obsaženo i rozhodnutí soudu. Je-li ochrana poskytována před postižením pro závazky ohledně majetku vyloučeného na základě projevu vůle obou manželů (smlouvy o zúžení či vyhrazení), tím spíše lze tyto účinky přiznat i v případě majetku vyloučeného proti vůli druhého manžela konstitutivním rozhodnutím soudu ze závažných důvodů.

Rozdíl oproti smlouvě spočívá pak v tom, že v případě soudního rozhodnutí manželé nemusí prokazovat, že byl jeho obsah věřiteli v době vzniku pohledávky znám. Uvedené však vyvolává pochybnosti. Soudní rozhodnutí totiž nejsou vždy listinami, do kterých by bylo možné libovolně nahlížet a které by byly veřejně přístupné.²¹¹ Závisí to na důvodu, pro který bylo SJM ze zákona zúženo. Jedná-li se o to, že je jeden z manželů marnotratník, alkoholik či gambler, je skutečně problematické obsah rozhodnutí zjistit. Žádná veřejně přístupná evidence takových rozhodnutí, která zužují SJM, neexistuje. Na druhou stranu, co se týče soudního zúžení z důvodu, že manžel se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti, nebo získal oprávnění k podnikatelské činnosti, zde je situace poněkud odlišná. Pokud bude manžel podnikat v rámci některé z forem obchodních společností dle zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, potom je takové soudní rozhodnutí ze zákona součástí tzv. sbírky listin (§ 38i písm. k ObchZ), která se ukládá u rejstříkového soudu, a její části jsou veřejně přístupné. V tomto případě má věřitel vždy možnost nahlédnout do příslušné sbírky a přesvědčit se o tom, zda nebylo vydáno takové rozhodnutí. To samé však platí i o modifikačních smlouvách, které se ve sbírce také ukládají. V tomto případě se má v souladu s § 29 odst. 2 ObchZ za to, že obsah smlouvy byl věřiteli znám.²¹² Opačně je tomu v případě zúžení SJM o konkrétní nemovitost, kdy modifikační smlouva je součástí sbírky listin katastru nemovitostí a existence smlouvy je vyznačena na listu vlastnictví.²¹³ Soud v tomto případě nezabývá povinnosti prokázat, že obsah smlouvy byl věřiteli znám.

Dosud jsem se zabývala postižením SJM pro závazky vzniklé za trvání manželství. Vylučovací žalobu z důvodu, že závazek nepatří do SJM, protože vznikl *před uzavřením manželství nebo po rozvodu*, může manžel povinného dle mého názoru uplatnit podle § 267 odst.

²¹¹ S výjimkou konstantní judikatury, i zde jsou však rozhodnutí soudu anonymizována.

²¹² DVOŘÁK, Jan. In KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol (ed). *Občanské právo hmotné* 1...s. 394.

²¹³ Rozhodnutí NS ČR ze dne 22. 8. 2006 sp. zn. 20 Cdo 612/2005

1 OSŘ, nikoli podle odst. 2 téhož ustanovení.²¹⁴ Není zde totiž splněna podmínka, že závazek vznikl za trvání manželství. Na druhou stranu je jasně stanoveno, že SJM lze postihnout pouze pro závazky vzniklé za trvání manželství, možnost podat vylučovací žalobu tak musí být manželu povinného zachována.

A nakonec krátce o obraně manžela povinného v případě, že je postižen jeho výlučný majetek ze zákona (nabytý před uzavřením manželství, získaný darem, jako dědictví apod.), a to pro závazek, který do SJM nespadá (tedy nikoli pro společný závazek manželů). Z majetkové masy užívané manžely často nelze striktně odlišit, který majetek je manželům společný a který naopak patří výlučně pouze jednomu z nich. Dojde-li k nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce), může se stát, že bude postižen i výlučný majetek nedlužného manžela pro výlučný závazek druhého manžela. Nastane-li tato situace, manžel povinného má k dispozici vylučovací žalobu podle § 267 odst. 1 OSŘ, stejně jako kterákoli třetí osoba. Zde se totiž jedná o zásah do sféry výhradního vlastnictví nedlužného manžela a nikoli o zásah do SJM.²¹⁵

At' už jde o vylučovací žalobu podle § 267 odst. 1 nebo 2 OSŘ, důsledkem úspěšné obrany je vydání rozsudku o nepřipustnosti provedení výkonu rozhodnutí (exekuce) ohledně majetku označeného v žalobě. Následkem pravomocného rozsudku je potom zastavení výkonu rozhodnutí ohledně těchto věcí exekučním soudem podle § 268 odst. 1 písm. f) OSŘ. Výkon rozhodnutí tím, pokud jde o vyloučené věci, končí.

5.2.2. Vyškrtnutí věci ze soupisu podle EŘ

Úprava obrany manžela povinného v exekučním řízení podle EŘ doznala od 1. 11. 2009 v souvislosti se snahami o zefektivnění exekuce podstatných změn. Nový § 68 EŘ zavádí institut vyškrtnutí věci ze soupisu. V případě, že jsou při provádění exekuce *prodejem movitých věcí* sepsány věci ve výlučném vlastnictví manžela povinného, nebo věci v SJM (nebo které se za součást SJM považují), které bylo možné do 31. 10. 2009 vyloučit přímo žalobou podle § 267 OSŘ, musí se manžel povinného nejdříve domáhat vyškrtnutí takové věci ze soupisu. Zákon mu k tomu poskytuje lhůtu 30 dní ode dne, kdy se dozvěděl o tom, že byla jeho věc sepsána, a který exekutor věc do soupisu zahrnul. Nemusí však znát spisovou značku prováděné exekuce, výši pohledávky, ani jméno povinného.²¹⁶ Manželu povinného však bude

²¹⁴ DRÁPAL, Lubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Velké komentáře: Občanský soudní řád II...*s. 2222.

²¹⁵ DÁVID, Radovan. *Vylučovací spory s přihlédnutím k novele...*s. 345.

²¹⁶ KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 285.

zpravidla²¹⁷ doručení exekuční příkaz (který jako první určí způsob provedení exekuce a označí majetek, který má být použit k uspokojení pohledávky oprávněného). Uvedená lhůta je subjektivní, proto musí manžel povinného prokázat, že návrh podal včas (nevyplývá-li to z okolností podání návrhu, např. je podáno do 30 dní od provedení soupisu).²¹⁸

Soupis movitých věcí provádí exekutor prostřednictvím vykonavatelů postupem stanoveným v předpisech provádějících EŘ a OSŘ.²¹⁹ Sepsány tak mohou být věci, které se nacházejí v bytě, sídle, místě podnikání nebo na jiném místě, kde má povinný své věci umístěny. Vykonavatel nezkoumá, zda věci skutečně patří povinnému. Platí zde vyvratitelná právní domněnka, že věci, které má povinný fakticky ve své moci, se považují za věci ve vlastnictví povinného. Soupis se neprovede pouze v případě, že manžel povinného na místě nepochybně prokáže, že věc je např. v jeho výlučném vlastnictví (darovací smlouva). Pokud tak neprokáže, je poučen o možnosti podat návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu (§ 52 odst. 1 EŘ ve spojení s § 254 odst. 3 OSŘ).

Návrh na vyškrtnutí ze soupisu tedy podává manžel povinného z důvodu, že má k věci právo, které exekuci nepřipouští (je postižen jeho výlučný majetek, závazek nevznikl za trvání manželství, důvody uvedené v § 267 odst. 2 OSŘ). Tuto skutečnost musí doložit příslušnými listinami (např. faktury na jeho jméno, notářský zápis, vyjádření fyzických osob apod.), exekutor totiž k rozhodnutí o návrhu nenařizuje jednání. Včas podaný návrh exekutor do 15 dnů posoudí podle jemu předložených listin, následně mu buď vyhoví a věc ze soupisu vyškrtne, nebo návrh zamítne (byť částečně) a manželu povinného nezbyvá, než podat vylučovací žalobu. K tomu mu zákon opět stanoví prekluzivní procesní lhůtu 30 dní od doručení rozhodnutí exekutora, jímž jeho návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu nevyhověl. O tomto jeho procesním právu je exekutor povinen manžela povinného v rozhodnutí o zamítnutí návrhu poučit. Řízení o žalobě se pak neliší od řízení o excindační žalobě v souvislosti s vykonávacím řízením podle OSŘ. Celé řízení probíhá podle části třetí OSŘ.

Proti meritornímu rozhodnutí, kterým exekutor vyhověl či nevyhověl návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu, se manžel povinného ani oprávněný nemohou odvolat (§ 55c odst. 3 písm. a) EŘ). Exekutor je povinen věc ze soupisu vyškrtnout tehdy, souhlasí-li s tím oprávněný, nebo vyjde-li v průběhu provádění exekuce najevo, že věc povinnému nepatří či patřit nemůže. V prvním případě je tomu tak proto, neboť je to právě oprávněný, proti komu by byla podána případná vylučovací žaloba (a mohl by být tedy neúspěšný).²²⁰

²¹⁷ Je-li riziko, že budou postiženy manželovy majetkové hodnoty.

²¹⁸ Tamtéž s. 285

²¹⁹ §§ 1 a 11 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 418/2001 Sb. ve spojení s vyhláškou č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, vše ve znění pozdějších předpisů.

²²⁰ DÁVID, Radovan. Vylučovací spory s přihlédnutím k novele... s. 349.

Pokud manžel povinného zmešká lhůtu pro podání návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu, exekutor jej odmítne. Proti odmítnutí návrhu se může manžel povinného odvolat (prokázat včasnost svého návrhu), neboť se nejedná o meritorní rozhodnutí (rozhodnutí o návrhu).²²¹ Pokud však manžel skutečně nestihne uplatnit své právo na vyloučení věci z exekuce návrhem na její vyškrtnutí ze soupisu (nebo tak neučiní vůbec), později podaná vylučovací žaloba musí být zamítnuta z důvodu, že žalobce nevyčerpal podmiňující procesní prostředek, který mu právní řád k ochraně jeho práva poskytuje.²²² Jedinou možností, jak se vyhnout provedení exekuce na majetek, ohledně něhož je prakticky nepřijatelná, je neformálně požádat exekutora o její vyškrtnutí ex offa.²²³

Důvodová zpráva k návrhu zmíněné novely EŘ uvádí, že jde o institut, který má zabránit svévolnému maření a ztěžování exekuce třetími osobami (manželem povinného) a zároveň má zjednodušit jejich postup při obraně proti nepřijatelné exekuci.²²⁴ Tvůrci novely shrnují, že se vlastně jedná o úpravu ve prospěch osob, jejichž věci byly exekucí postiženy. Když ovšem srovnáme obranu třetích osob (manžela povinného) ve vykonávacím řízení s obranou v řízení exekučním, docházíme fakticky k závěru opačnému. Zavedení vyškrtnutí věci ze soupisu bezpochyby povede k urychlení exekučního řízení, nicméně obrana manžela povinného je účinností novely značně ztěžena striktní dvojicí propadných lhůt.²²⁵

Co se stane, pokud manžel povinného (případně třetí osoba) poučen není, zákon neřeší. Nabízejí se dvě možnosti. Buď bude nutné žalobu i tak podat v zákonem stanovené lhůtě, nebo kdykoli za řízení, tedy i po jejím uplynutí. Osobně se domnívám, že jde o nedostatek úpravy institutu vyškrtnutí věci ze soupisu. Ustanovení o tom, co nastane v případě absence poučení ze strany exekutora, by zde chybět nemělo a domnívám se, že navrhovateli by měla být pro tento případ dána lhůta náhradní.²²⁶

Ve vykonávacím řízení není manžel povinného svázán žádnou lhůtou k podání excindační žaloby, může ji tedy podat až do té doby, než jsou věci prodány v dražbě. V tom spatřuji zásadní znevýhodnění manžela povinného, jedná-li se o exekuční řízení, oproti vykonávacímu podle OSŘ. Po dobu rozhodování exekutora o návrhu na vyškrtnutí ze soupisu, stejně jako soudu o vylučovací žalobě, nelze sepsanou movitou věc prodat a oprávněného uspokojit z jejího výtěžku.

---

²²¹ KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Zákon o soudních exekutorech...* s. 285.

²²² Tamtéž s. 286.

²²³ § 68 odst. 3 věta druhá EŘ

²²⁴ Důvodová zpráva k návrhu novely EŘ č. 286/2009 Sb., sněmovní tisk č. 804.

²²⁵ SVOBODA, Karel. Vyškrtnutí ze soupisu- další zbraň v rukou exekutorů. *Právo pro podnikání a zaměstnání*, 2009, č. 12, s. 19.

²²⁶ Delší, např. tři měsíce, stejně jako je tomu v případě nepoučení o možnosti odvolat se proti rozhodnutí (§ 204 odst. 2 OSŘ).

Závěr

Zákonem č. 91/1998 Sb. byl k 1. 8. 1998 zaveden nový institut manželského majetkového práva - společné jmění manželů. Přijetím této právní úpravy se zákonodárce snažil dovršit proces zrovnoprávnění obou manželů v majetkových záležitostech. Ať již je to muž či žena, kdo se stará o děti a společnou domácnost, i tento manžel se zaslouhuje o nabytí společného majetku tím, že vytváří rodinné zázemí. Právě k ochraně ekonomicky neaktivního manžela byla vytvořena úprava SJM. Má prohloubit solidaritu mezi manžely, sjednotit jejich zájmy. Negativními důsledky majetkové solidarity manželů jsem se zabývala v této práci. Zkoumala jsem právní úpravu odpovědnosti manželů za závazky a možnosti postižení společného majetku, jakož i výlučného majetku obou manželů výkonem rozhodnutí.

Svým obsahem navazuje SJM na předchozí právní úpravu BSM, ačkoli se oba instituty v mnohém liší. Za prvé, SJM již není vystavěno na základě institutu vlastnictví. Jeho předmětem jsou nyní i práva (pohledávky) a jiné majetkové hodnoty (např. obchodní podíl). Pro výkon rozhodnutí to má smysl ten, že lze postihnout nejen věci, ale i tato práva a hodnoty. Za trvání manželství však nevzniká pouze SJM, ale v souladu s § 143 odst. 1 písm. a) OZ také výlučný majetek každého z manželů (případně podílové spoluvlastnictví). Proto zákonodárce vytvořil vyvratitelnou právní domněnku, která stanoví, že majetek vzniklý za trvání manželství je součástí SJM, není-li prokázán opak. Důkazní břemeno leží na manželech, resp. na manželovi, který tvrdí, že jde o jeho výlučný majetek.

Druhou změnou oproti přechozí úpravě je zařazení závazků do rozsahu SJM. Toto společenství nadále tvoří nejen věci, práva a majetkové hodnoty, ale také závazky vzniklé za trvání manželství jednomu či oběma manželům, s výjimkou závazků týkajících se výlučného majetku jednoho z manželů a závazků přesahujících svým rozsahem míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které jeden z nich převzal bez souhlasu druhého.

Za trvání manželství mohou vznikat tři typy závazků. První z nich je společný závazek manželů, kdy účastníky závazkového vztahu jsou oba manželé. Jedná se o závazek, který spadá do SJM, a proto jej lze vymoci na kterémkoli z manželů v souladu se zněním § 145 odst. 3 OZ. Manželé za něj odpovídají společně a nerozdílně, jak majetkem v SJM, tak výlučným majetkem každého z nich (případně majetkem v podílovém spoluvlastnictví).

Do SJM náleží taktéž závazky vzniklé *pouze jednomu z manželů za trvání manželství* s výjimkou závazků uvedených v § 143 odst. 1 písm. b) OZ. Ustanovení § 145 odst. 3 OZ potom stanoví ohledně závazků, které spadají do SJM, pasivní solidaritu manželů. To znamená, že za závazky, které náleží do SJM, odpovídají manželé společně a nerozdílně. Dalo by se pak logicky předpokládat, že věřitel se může domáhat plnění na kterémkoli z manželů (§

511 OZ) a pro jejich neplnění postihnout jak SJM, tak výlučný majetek obou manželů, tak jako pro společné závazky. Nejvyšší soud však rozsudkem ze dne 12. 9. 2007 sp. zn. 31 Odo 677/2005 zpochybnil dosud jednoznačný výklad § 145 odst. 3 OZ. Podle tohoto rozhodnutí není možné úspěšně žalovat současně oba manžele, pokud účastníkem úkonu byl pouze jeden z nich, a to ani přesto, že závazek spadá do SJM. Žaloba musí být vůči manželovi, který se sám nezavázal, zamítnuta, ačkoli jej zákon označuje jako solidárního dlužníka.²²⁷ Nejvyšší soud zde popřel pasivní solidaritu manželů ohledně závazků spadajících do SJM vzniklých jen jednomu manželovi, a to v rozporu s jednoznačnou dikcí zákona. Pro uvedené závazky je tedy podle současné judikatury NS ČR možné postihnout pouze majetek v SJM a výlučný majetek toho manžela, který je účastníkem závazkového právního vztahu, nikoli již výlučný majetek druhého z manželů.

Třetí skupinou závazků jsou výlučné závazky jednoho z manželů, které nespadají do SJM [§ 143 odst. 1 písm. b)]. V tomto rámci lze rozlišit dva druhy závazků. První je závazek týkající se majetku manžela, který spadá ze zákona do jeho výlučného vlastnictví. Za takový závazek odpovídá dlužný manžel pouze svým výlučným majetkem, popř. spoluvlastnickým podílem na věci v podílovém spoluvlastnictví s druhým manželem. Zákonodárce si tak může být jist, že věřitel se bude moci v případě neplnění uspokojit alespoň z majetku, ohledně něhož byl závazek uzavřen. Druhým je závazek, který byl jedním manželem převzat bez souhlasu toho druhého, a navíc přesahuje svým rozsahem míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Za tento závazek odpovídá dlužný manžel svým veškerým majetkem, tedy jak tím ve výlučném vlastnictví, tak majetkem v SJM. Na výlučném majetku manžela, který závazek nepřevzal, se však věřitel hojit nemůže.

Leckdy je velice těžké určit, zda závazek do SJM náleží či nikoli. K tomu slouží znění § 144 OZ, které zakládá vyvratitelnou právní domněnku. Závazky vzniklé za trvání manželství spadají do SJM, pokud některý z manželů neprokáže opak. Je tedy na manželích, aby aktivně dokázali, že závazek do SJM nepatří (že patří jen jednomu z manželů na základě zákonných výjimek nebo vznikl jindy než za trvání svazku). Přesto mi současný rozsah závazků náležejících do SJM přijde nepřiměřeně široký. Náleží sem např. také závazky vzniklé z protiprávního jednání či závazek platit výživné na nezletilé dítě z předchozího manželství některého z manželů. Do SJM bych závazky, které se jej netýkají a nepřinášejí mu žádný prospěch, vůbec neřadila. Takové závazky mají být hrazeny z výlučného majetku dlužného manžela, případně z rozsahu SJM, jež by mu připadl v případě vypořádání SJM při jeho zániku.

---

²²⁷ Ve světle důvodů uvedených v podkapitole 1.2.4 se rozhodnutí nejeví dostatečně přesvědčivým.

Jednoznačným podkladem pro postižení majetku v SJM je § 262a odst. 1 OSŘ. Ten ve své první větě říká, že „výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze nařídít také tehdy, jde-li o vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů.“ Pro výlučný závazek jen jednoho z manželů vzniklý za trvání manželství je tedy možné postihnout i majetek v SJM, neboť dlužný manžel je jeho vlastníkem a věřitelé by v opačném případě byli bezdůvodně zkráceni. Zákon výslovně neurčuje, jakou část SJM je možné postihnout, popř. zda lze postihnout celé SJM. Připouští pouze možnost SJM postihnout.

Vzhledem k tomu, že byl vytvořen koncept společného majetku, jehož vlastníky jsou současně dvě osoby (manželé), a to bez určení podílů, SJM je možné postihnout v celém jeho rozsahu.²²⁸ Právě v rozsahu postižení společných hodnot manželů spatřuji zásadní nedostatek současné právní úpravy. Věřitelé jsou zvýhodněni na úkor nedlužného manžela, neboť se mohou uspokojit i z majetku, o jehož nabytí se dlužný manžel nikterak nezasloužil. Jinými slovy, protože v manželství nabývají dva, masa majetku je často mnohem větší oproti jmění, které by náleželo osobě svobodné. Navrhovala bych proto, aby zákon rozlišoval na závazky, které se týkají SJM, nebo mu prospívají, a ty, které náleží jen jednomu manželovi. Pro závazky pouze jednoho z manželů bych umožnila postihnout jen poměrnou část SJM, která by připadla dlužnému manželovi v případě vypořádání v souladu se zásadami uvedenými v § 149 odst. 2 a 3 OZ. Jiná situace je, pokud manželé závazek převezmou společně. Tam je směřovatná vůle manželů odpovídat za závazek společně. Tyto závazky bych naopak do SJM začlenila. SJM by tedy tvořily závazky uzavřené manžely společně, nebo závazky, ze kterých je financováno SJM a byly uzavřeny se souhlasem druhého manžela. Pro závazky spadající do SJM by bylo možné postihnout celé SJM.

Poněkud komplikovanější je situace, kdy si manželé upraví rozsah SJM odlišně od zákona smlouvou ve formě notářského zápisu, nebo své SJM nechají zúžit soudním rozhodnutím. Pro účinky smluv na vykonávací řízení je stěžejní znění § 262a OSŘ. Pro účely nařízení výkonu rozhodnutí se k těmto smlouvám – a analogicky ani k soudnímu rozhodnutí o zúžení SJM - nepřihlíží, neboť není úkolem soudu zkoumat to, co mělo být předmětem nalézacího řízení. Uplatnění práv, která vyplývají z modifikačních smluv či soudního rozhodnutí o zúžení SJM, je přesunuto do následující fáze vykonávacího řízení.

V případě, že výkon rozhodnutí je nařízen, mohou mít smlouvy či soudní rozhodnutí o změně rozsahu SJM účinky pouze tehdy, jestliže byly uzavřeny (vydány) před vznikem vymáhané pohledávky. Úpravou mají být chráněni věřitelé, nepřipouští se tedy účelové dohody manželů, které by podle potřeby přesouvaly majetek mezi SJM a výlučnými majetky

---

²²⁸ DVORÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů...* s. 105.

manželů ve snaze vyhnout se jejich postižení. Také v úpravě exekuce podle EŘ najdeme ustanovení obdobná těm v OSŘ. Dalším ochranným ustanovením je § 143a odst. 4 OZ, které stanoví, že manželé se na takovou smlouvu mohou vůči věřiteli odvolat pouze tehdy, byl-li mu obsah smlouvy znám. Vědomost o obsahu smlouvy se opět posuzuje ke dni vzniku závazku a prokazují ji manželé. Nedlužný manžel je však v tomto případě nucen spoléhat na zavazujícího se manžela, jehož úkolem je informovat věřitele o obsahu smlouvy. Paradoxně bude často v rozporu se zájmem zadlužujícího se manžela, který potřebuje např. půjčit peněžní prostředky, aby seznámil věřitele se smlouvou o zúžení SJM či jeho vyhrazení ke dni zániku manželství. Kdyby věřitel zjistil, že manžel nemá téměř žádný majetek, zřejmě by s ním odmítl kontrahovat. Podle současné úpravy se dá manželům doporučit, aby si své SJM nechali zúžit soudním rozhodnutím, protože to je závazné pro všechny orgány (i soudy), a manželé nemusí prokazovat, že je věřitelé znali. Toto řešení však není vždy spravedlivé vzhledem k tomu, že ne všechna rozhodnutí jsou veřejně přístupná (jak jsem vysvětlila na str. 75). V tomto ohledu by nový občanský zákoník, bude-li schválen, mohl přinést řešení. V ustanovení § 661 navrhuje zavést veřejný seznam modifikačních smluv. Zápisy v něm by byly dobrovolné. Manželé by se mohli rozhodnout, zda smlouvu zveřejní, či nikoli. Smlouvy by byly vůči třetím osobám (věřitelům) účinné dnem jejich zápisu. Zvýšila by se tak ochrana nedlužného manžela, který je dosud zásadním způsobem znevýhodňován ve prospěch věřitelů.

Výše jsem shrnula, pro které závazky je možné postihnout SJM a kdy se lze hojit na výlučném majetku každého manžela. Jak se však může manžel povinného bránit v případě, že jeho výlučný majetek či majetek v SJM je postižen výkonem rozhodnutí neoprávněně? K postižení společného majetku manželů dochází nejčastěji při výkonu rozhodnutí podejem nemovitostí a movitých věcí. Společné bydlení totiž manželé pořizují nejčastěji za trvání manželství a movité věci nacházející se v bytě či domě povinného jsou často součástí SJM (případně výlučného majetku jednoho z manželů). Jsou-li postiženy tyto hodnoty, manžel povinného (který nefiguroval v exekučním titulu jako povinný) je v rozsahu jejich postižení účastníkem řízení (§ 262a odst. 1 ve spojení s § 255 odst. 2 OSŘ). Usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí doručuje soud i manželovi povinného, aby mohl hájit svá práva v řízení a byl informován o jeho průběhu. Soudní praxe v současné době neumožňuje postihnout nevyplacenou mzdu manžela povinného srážkami ze mzdy, stejně tak ani pohledávku na účtu manžela povinného u peněžního ústavu.²²⁹ Ve vykonávacím řízení uvedenými způsoby na peněžitá plnění nemůže být manžel povinného jeho účastníkem. Mzdová pohledávka, stejně

---

²²⁹ Např. Rozsudek NS ČR ze dne 14. března 2002 sp. zn. 20 Cdo 681/2001, co se týče pohledávky na bankovním účtu, rozsudek NS ČR ze dne 29. 6. 2005 sp. zn. 20 Cdo 1642/2004, pokud jde o mzdové nároky manžela povinného.

jako vkladová pohledávka na bankovním účtu podle judikatury NS ČR netvoří SJM, neboť se jedná o osobní nároky manžela povinného, nemohou být tedy ani předmětem výkonu rozhodnutí pro závazek jednoho z manželů. Již výše jsem však vyjádřila, že s uvedeným z důvodu znění současné právní úpravy nesouhlasím a očekávám vyjasnění situace v rámci rekonstrukce soukromého práva.²³⁰

Jsou-li nařízeným výkonem rozhodnutí postiženy majetkové hodnoty v SJM, nebo které se za takové považují podle § 262a odst. 1 OSŘ (§ 42 odst. 1 EŘ), neznamená to automaticky, že výkon rozhodnutí (exekuce) bude ohledně těchto hodnot také proveden. Manžel povinného se může bránit tzv. excindační neboli vylučovací žalobou podle § 267 odst. 2 OSŘ, v exekučním řízení prodejem movitých věcí návrhem na jejich vyškrtnutí ze soupisu (§ 68 EŘ). Žaloba může být úspěšná pouze v případě, že vymáhaný závazek vznikl povinnému ohledně jeho výlučného majetku, jak je uveden v písm. a) nebo b) citovaného ustanovení. Problém je v tom, že výčet důvodu je uzavřený. Důležité jsou okolnosti, za jakých vymáhaný závazek vznikl, nikoli to, že je postižen majetek v SJM (nebo majetek ve výlučném vlastnictví na základě modifikační smlouvy). Manžel povinného s excindační žalobou neuspěje v případě, kdy výkon rozhodnutí je nařízen na majetek, který je podle smlouvy (rozhodnutí soudu) o zúžení SJM ve výlučném vlastnictví manžela povinného, avšak vymáhaný závazek je úvěrem či půjčkou bez vazby na výlučný majetek povinného. Myslím si, že pokud byl věřitel v době vzniku pohledávky seznámen s majetkovými poměry manžela (informován o modifikační smlouvě), není důvod jej chránit do takové míry, jak to činí současná právní úprava.

Podobně je tomu u vymáhání závazku převzatého bez souhlasu druhého manžela, který přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Ani v tomto případě soud nevyhoví excindační žalobě manžela povinného, neboť nejde o vylučovací důvod podle § 267 odst. 2 OSŘ.²³¹ Přestože závazek nepatří do SJM, věřitel se může hojit na majetku v SJM. To považuji za další zásadní nedostatek současné právní úpravy. Okolnost, že nepřiměřený závazek byl převzat bez souhlasu druhého manžela, by měla být důvodem pro vyloučení exekučního postihu SJM.

Stávající právní úprava dle mého názoru nevyvažuje zájmy věřitelů a manžela povinného dostatečným způsobem. Hmotněprávní, ani procesní předpisy neposkytují manželovi povinného účinné nástroje k uplatnění jeho práv ke společnému majetku. Nejvyšší soud České republiky musí často svým rozhodováním mírnit následky tvrdosti zákona vůči nezadluženému manželovi. Argumentaci pro svá rozhodnutí pak hledá obtížně a jeho činnost

---

²³⁰ Návrh nového OZ by měl nabýt účinnosti k 1. 1. 2013. <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=7142>

²³¹ Rozhodnutí NS ČR ze dne 16. 10. 2008 sp. zn. 20 Cdo 964/2007

se stává terčem kritiky odborné veřejnosti. Ještě hůře je na tom nezadlužený manžel, který neví, co může od soudů vlastně čekat, jak budou text zákona interpretovat.

V zájmu právní jistoty a transparentního rozhodování soudů bych se pro účely budoucí úpravy postižení SJM zaměřila na legislativní upřesnění některých nejednoznačně formulovaných zákonných ustanovení [např. § 145 odst. 3, § 143 odst. 1 písm. a) OZ aj.] a poměrování zájmů věřitelů a nezadluženého manžela. Posílila bych význam modifikačních smluv jako prevenci při postižení společného majetku manželů a v tomto smyslu bych rozšířila i možnost nedlužného manžela podat vylučovací žalobu. Je-li manžel povinného bdělý při uplatňování svých práv, není spravedlivé vytvářet překážky, které mohou výrazně zhoršit jeho postavení ve vykonávacím řízení.

Anotace

Diplomová práce na téma „Společné jmění manželů a výkon rozhodnutí“ pojednává o často diskutovaném a stále aktuálním problému odpovědnosti manželů za závazky a postižení společného majetku manželů, jakož i majetku jednoho z nich výkonem rozhodnutí.

Práce je rozdělena do pěti logicky dále členěných kapitol. Postupně v nich objasňuji, co lze rozumět pod pojmem společné jmění manželů, co znamená výkon rozhodnutí a jaké jsou podmínky pro postižení společného jmění manželů ve vykonávacím řízení. Zabývám se otázkou, pro jaké závazky lze postihnout společné jmění manželů a pro jaké závazky lze dotknout i výlučný majetek každého z manželů. V neposlední řadě pak zkoumám, jak se může manžel povinného bránit proti postižení hodnot ve společném jmění manželů, případně hodnot v jeho výlučném vlastnictví.

Zabývám se přitom nejvíce diskutovanými aspekty tématu, stranou výkladu ponechávám úpravu vymáhání pohledávek podle insolvenčního zákona.

Cílem práce bylo souvisle a logicky vyložit právní úpravu postižení společného majetku manželů výkonem rozhodnutí a zjistit, jak současné znění zákonů chrání nedlužného manžela a zda tak činí dostatečným způsobem.

Během výzkumu jsem dospěla k závěru, že stávající právní úprava nevyvažuje zájmy věřitelů a manžela povinného dostatečným způsobem. Hmotněprávní, ani procesní předpisy neposkytují manželovi povinného účinné nástroje k uplatnění jeho práv ke společnému majetku. Nejvyšší soud České republiky musí často svým rozhodováním mírnit následky tvrdosti zákona vůči nezadluženému manželovi. Argumentaci pro svá rozhodnutí pak hledá obtížně a jeho činnost se stává terčem kritiky odborné veřejnosti. Ještě hůře je na tom nezadlužený manžel, který neví, co může od soudů vlastně čekat.

V tomto smyslu lze uvítat přijetí rekodifikace soukromého práva - nový občanský zákoník, který by měl být v brzké době projednán v Parlamentu České republiky. Ačkoli v právní úpravě postižení společného jmění manželů k nikterak razantním změnám nedojde, současné znění zákona nový občanský zákoník žádoucím způsobem zdokonaluje a upřesňuje.

Summary

The thesis on "Community property and enforcement" is about the much-discussed and still current issue of liability for the obligations arising during the marriage, and the affection the community property of the spouses as well as the property of one of the spouses by the enforcement.

The thesis is further divided into five chapters. Gradually, they clarify what is meant by the community property of spouses, enforcement and when it is possible to affect the community property in the enforcement proceedings. I deal with issues such as for which commitments it is possible to affect the community property and for which ones it is possible to affect the exclusive property of each spouse. Last but not least, I investigate how the non delinquent spouse may oppose the affection of the community property values or values in his exclusive property.

I am engaged in taking the most discussed aspects of the topic, leaving aside the legal regulations of the debt collection under the Insolvency Act. I would recommend to relate the above issues and deeper connections with the business opportunities of one of the spouses as other possible topics for research and treatment.

The objective of this thesis was to interpret coherently and logically the legal form of the affection the community property by the enforcement and discover how the current statutory texts protect non delinquent spouse and whether they do so adequately.

In conclusion it may be noted that the existing legislation does not balance the interests of creditors and those of the non delinquent spouse sufficiently. Neither substantive nor procedural rules provide the non delinquent spouse with effective tools to apply their right to the common property. The Supreme Court of the Czech Republic by its decisions often has to moderate the consequences of harshness of the law toward the other spouse. The Supreme Court then searches for arguments for its decisions with difficulty and it often becomes the target of professional public's criticism. The situation is even worse for the other spouse, who does not know what to expect from courts.

In this sense, we could welcome the adoption of the recodification of private law, the new Civil Code, which should be soon discussed in the Parliament of the Czech Republic. Although the legal regulations concerning the affection the community property of spouses will not undergo any crucial changes, the current statutory text specifies and improves the new Civil Code.

Seznam klíčových slov

Společné jmění manželů – výkon rozhodnutí – odpovědnost za dluhy – postižení společného jmění manželů

Community property - enforcement - liability for the obligations - the affection the community property of the spouses

Seznam použité literatury:

Právní předpisy:

Zákon 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění novely č. 509/1991 Sb.

Zákon 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění novely č. 91/1998 Sb.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění novely č. 27/2000 Sb.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění novely č. 30/2000 Sb.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Komentáře, důvodové zprávy:

DRÁPAL, Lubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Velké komentáře: Občanský soudní řád II., Komentář § 201-376.* Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2103-2111, 2191-2197 a 2218-2227.

DRÁPAL, Lubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Velké komentáře: Občanský soudní řád I., Komentář § 1-200.* Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1241-1247.

DVOŘÁK, Jan. In KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol (ed). *Občanské právo hmotné 1.* 4. Aktualizované a doplněné vydání. Praha: Aspi, 2005, s. 380-408.

KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád).* 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 643 s.

ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou.* 4. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2009. 1263 s.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In ELIÁŠ, Karel a kol (ed). *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. 1. svazek*. Praha: Linde, 2008, s. 640-691.

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 286/2009 Sb., kterým se mění exekuční řád. Sněmovní tisk č. 804/2009 dostupný na

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=804&CT1=0>

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Sněmovní tisk č. 257/1999 dostupný na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=257&CT1=0>.

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 509/1991 Sb., o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Sněmovní tisk č. 685/1990 dostupný na

http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0685_09.htm

Důvodová zpráva k zákonu č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. Sněmovní tisk č. 378/1948 dostupný na http://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0378_01.htm

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/1964 Sb., občanskému zákoníku v původním znění.

Sněmovní tisk č. 156/1963 dostupný na

http://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_11.htm

Důvodová zpráva k zákonu č. 99/1963 Sb., občanskému soudnímu řádu v původním znění. Sněmovní tisk č. 147/1963 dostupný na

http://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0147_10.htm

Návrh nového občanského zákoníku, sněmovní tisk č. 835/2009 dostupný na

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=835&CT1=0>

Monografie:

DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. Praha: ASPI, 2007. 252 s.

DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. Praha: Aspi, 2004. 275 s.

GROSSOVÁ, Marie. *Exekuce v současné právní praxi*. 3. Doplněné a rozšířené vydání. Praha: Linde, 2000. 414 s.

HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde, 2009. 200 s.

KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 4. Aktualizované a doplněné vydání. Praha: Aspi, 2005. 523 s.

KURKA, Vladimír, DRÁPAL, Ljubomír. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004. 854 s.

SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Exekuce*. Ostrava: Key Publishing, 2008. 216 s.

SCHELLEOVÁ, Ilona, LAMKA, Roman. *Exekuce v zrcadle právních předpisů (I. Průběh exekučního řízení)*. Ostrava: Key Publishing, 2007. 114 s.

SCHELLEOVÁ, Ilona, LAMKA, Roman. *Exekuce v zrcadle právních předpisů (Soudní exekutoři a jejich exekuční činnost)*. Ostrava: Key Publishing, 2007. 93 s.

ŠARMAN, Jan. *Přehled judikatury ve věcech majetkových vztahů mezi manžely*. Praha: Aspi, 2006. 264 s.

TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006. 836 s.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2006. 729 s.

Články:

BALÁK, František. K diskuzi o zúžení společného jmění manželů. *Ad notam*, 2009, roč. 15, č. 6, s. 204-206.

BALÁK, František. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen jedním z manželů. *Právní rozhledy*, 2007, č. 21, s. 792-795.

BLÁHA, Roman. K obsahu dohody o zúžení rozsahu SJM do budoucna. *Ad notam*, 2008, roč. 14, č. 1, s. 13-14.

BREBURDA, Jan. Odpovědnost manželů za závazky. *Právní rádce*, 2000, č. 6, s. 24-25.

CECHLOVÁ, Eva, TRUTNOVÁ, Jana. Historie, současnost a budoucnost institutu společné jmění manželů. *Ad notam*, 2006, roč. 12, č. 2, s. 45-51.

DÁVID, Radovan. Vylučovací spory s přihlédnutím k novele exekučního řádu. *Právní fórum*, 2010, č. 7, s. 342-352.

DVOŘÁK, Jan, POLEDNA, Jiří. Exekuční postih pohledávek patřících do SJM a výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu. *Právní rozhledy*, 2002, č. 10, s. 484-492.

DVOŘÁK, Jan. Exekuční postih pohledávek: Pohledávky nabyté manželem povinného a tvořící SJM. *Právní rádce*, 2001, č. 6, s. 10-13.

DVOŘÁK, Jan. Zamyšlení nad právní úpravou společného jmění manželů. *Soudní rozhledy*, 2007, roč. 13, č. 12, s. 453-455.

DVOŘÁKOVÁ-ZÁVODSKÁ, Jana. Exekuce a společné jmění manželů. *Právo a rodina*, 2004, roč. 6, č. 11, s. 11-13.

DVOŘÁKOVÁ-ZÁVODSKÁ, Jana. Společné jmění manželů. *Právo a rodina*, 2004, roč. 6, č. 5, s. 10-15.

- HADERKA, Jiří. Osobní a majetková práva manželů od účinnosti zákona č. 91/1998 Sb. *Právní praxe*, 1998, roč. 46, č. 9, s. 543-556.
- JURČÍK, Radek. K některým aspektům institutu společného jmění manželů. *Právo a rodina*, 2003, roč. 5, č. 4, s. 5-10.
- KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří. Znovu ke stavu a perspektivám českého soukromého práva. *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 6, s. 269.
- KORDAČ, Zbyšek. K odpovědnosti manžela za závazky v SJM přijaté druhým z manželů. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1-2, s. 54-56.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Společné jmění manželů a exekuce. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9, č. 1, s. 1-5.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Několik poznámek k institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů jako základu manželského práva majetkového. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1994, č. 3, s. 87-97.
- KRÁSNÁ, Andrea. Zavedení evidence manželských smluv od 1. 7. 2009. *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 7, s. 7-8.
- LUŽNÁ, Romana. Společné jmění manželů a exekuce. *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 6, s. 10-15.
- MALENOVSKÝ, Radek. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen jedním z manželů. *Právní rozhledy*, 2008, č. 20, s. 747-754.
- MAREŠOVÁ, Michaela. Společné jmění manželů ve vztahu k závazkům jednoho z manželů. *Ad notam*, 2007, roč. 13, č. 1, s. 12-15.
- RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 5, s. 214-219.
- RYŠÁNEK, Zdeněk. Zúžení společného jmění manželů smlouvou. *Ad notam*, 2009, roč. 15, č. 1, s. 26-29.
- SALAČ, Josef. Společné jmění manželů. *Právní praxe*, 1998, roč. 46, č. 9, s. 557-563.
- SOKOL, Tomáš. Vyloučení závazku ze společného jmění manželů. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 11, s. 17-19.
- SPÁČIL, Jiří. Společné jmění manželů v nejnovější judikatuře. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 5, s. 219-229.
- SPÁČIL, Jiří. Tři aktuální sporné otázky společného jmění manželů. *Soudní rozhledy*, 2008, roč. 14, č. 3, s. 84-87.
- SVOBODA, Karel. Vyškrtnutí ze soupisu - další zbraň v rukou exekutorů. *Právo pro podnikání a zaměstnání*, 2009, č. 12, s. 17-19.

ŠTANCLOVÁ, Vlasta. Ještě k diskusi o zúžení společného jmění manželů. *Ad notam*, 2010, roč. 16, č. 1, s. 9-11.

VALENTA, Jan. Manžel povinného v exekučním řízení. *Právní rádce*, 2008, č. 8, s. 9-14.

VÁŠKE, Viktor. Nad ustanovením § 150 odst. 2 ObčZ. *Právní rozhledy*, 2006, č. 9, s. 340-342.

VESELÝ, Jan. Co přináší novela občanského zákoníku do majetkových vztahů manželů? *Právní rozhledy*, 1998, č. 6, s. 299-308.

VLASÁKOVÁ, Lucie, KRÍŽOVÁ, Veronika. Modifikace rozsahu SJM a odpovědnost manželů za závazky. *Ad notam*, 2004, roč. 10, č. 3, s. 61-66.

WINTEROVÁ, Alena, DVOŘÁK, Jan. K právní odpovědnosti za závazky druhého z manželů. *Právní praxe*, 1999, č. 9, s. 549-567.

Elektronické zdroje:

BÍLÝ, Martin. *Jiné právo* [online]. 2009-03-30 [cit. 2010-10-03]. Zrušme SJM. Dostupné z WWW: <<http://jinepravo.blogspot.com/2009/03/martin-bily-zrusme-sjm.html>>.

KALENSKÁ, Marie. *Pracovněprávní spory a jejich řešení. Aplikované právo* [online]. 2007, 2, [cit. 2010-11-14]. Dostupné na <<http://www.aplikovanepravo.cz/clanky-pdf/59.pdf>>.

MAKARIUS, Milan. *K aktuálním otázkám společného jmění manželů. Aplikované právo* [online]. 2005, 1, [cit. 2010-11-14]. Dostupné na <<http://www.aplikovanepravo.cz/clanky-pdf/27.pdf>>.

Diplomové práce:

OLEXA, Tomáš. *Majetek ve společném jmění manželů a jeho postih výkonem rozhodnutí*. Olomouc, 2010. 80 s. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Palackého.

TETERA, Ladislav. *Problematické důsledky výkonu podnikatelské činnosti na společné jmění manželů*. Olomouc, 2010. 71 s. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Palackého.

Judikatura:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 7. 1997 sp. zn. 2 Cdon 1446/96

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 4. 2000 sp. zn. 21 Cdo 1774/99

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.9.2000 sp.zn. 30 Cdo 1803/2000

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 3. 2003 sp. zn. 7 Tdo 271/2003

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 2003 sp. zn. 20 Cdo 1054/2002

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.9.2003 sp.zn. 20 Cdo 1751/2002
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 10. 2003 sp. zn. 20 Cdo 2304/2002
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2003 sp. zn. 20 Cdo 238/2003
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2004 sp. zn. 20 Cdo 279/2003
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 07. 2004 sp. zn. 22 Cdo 700/2004
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 7. 2004 sp. zn. 32 Odo 529/2003
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 4. 2005 sp. zn. 22 Cdo 1593/2004
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2005 sp. zn. 20 Cdo 1642/2004
Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 2. 2006 sp. zn. Cpjn 200/2005
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2006 sp. zn. 20 Cdo 612/2005
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 9. 2007 sp. zn. 31 Odo 677/2005
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2007 sp. zn. 20 Cdo 2085/2006
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 1. 2008 sp. zn. 22 Cdo 3596/2006
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 7. 2008 sp. zn. 28 Cdo 2199/2008
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2008 sp. zn. 22 Cdo 2779/2008
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2008 sp. zn. 22 Cdo 2195/2006
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 10. 2008 sp. zn. 20 Cdo 964/2007
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 10. 2009 sp. zn. 22 Cdo 18/2008
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2010 sp. zn. 22 Cdo 1387/2008